

Život u duginim bojama: stavovi i percepcije homoseksualnih osoba

Uvodić, Ines

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:172:704798>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-25**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET**

DIPLOMSKI RAD

**ŽIVOT U DUGINIM BOJAMA:
STAVOVI I PERCEPCIJE HOMOSEKSUALNIH OSOBA**

INES UVODIĆ

SPLIT, 2021.

**ODSJEK ZA SOCIOLOGIJU
JEDNOPREDMETNI STUDIJ SOCIOLOGIJE
SOCIOLOGIJA OBITELJI**

DIPLOMSKI RAD

**ŽIVOT U DUGINIM BOJAMA:
STAVOVI I PERCEPCIJE HOMOSEKSUALNIH OSOBA**

Mentorica:

Izv. prof. dr. sc. Gorana Bandalović

Studentica:

Ines Uvodić

Split, rujan 2021.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. TEORIJSKI OKVIR RADA	2
2.1. Definicija, oblici i tipovi homoseksualnosti	2
2.2. Povijesni pregled razvitka seksualnih manjina u svijetu	4
2.2.1. Antička Grčka.....	4
2.2.2. Rimsko Carstvo i pojava kršćanstva.....	5
2.2.3. Srednji vijek i renesansa.....	5
2.2.4. Razdoblje 18. stoljeća.....	6
2.2.5. Razdoblje 19. i 20. stoljeća.....	6
2.3. Povijesni pregled razvitka seksualnih manjina u Republici Hrvatskoj	8
2.4. Socijalna isključenost	9
2.5. <i>Coming out</i>	11
2.6. Društveno ponašanje prema LGBT osobama	13
2.6.1. Nasilje nad LGBT osobama	13
2.6.2. Homofobija.....	16
2.6.3. Kvaliteta života LGBT osoba.....	17
2.7. Istospolne zajednice	18
2.8. Djeca u istospolnim zajednicama	20
2.9. Javni prostori i Povorke ponosa	22
2.9.1. Slogani.....	24
2.10. Pregled dosadašnjih istraživanja.....	24
2.10.1. Istraživanja informiranosti okoline LGBT osoba	24
2.10.2. Nasilje i diskriminacija nad LGBT osobama	25
2.10.3. Povorke ponosa	27
2.10.4. Životno partnerstvo i djeca u istospolnim zajednicama	27
2.10.5. Prava homoseksualnih osoba.....	28
2.10.6. Odlazak iz Republike Hrvatske	28
3. METODOLOŠKI ASPEKTI ISTRAŽIVANJA.....	30
3.1. Predmet istraživanja	30
3.2. Cilj istraživanja.....	30
3.3. Istraživačka pitanja.....	31
3.4. Sudionici istraživanja	31
3.5. Mjerni instrument	32
3.6. Postupak provedbe istraživanja	33
4. REZULTATI I RASPRAVA	35
4.1. Početci homoseksualnosti.....	35

4.2.	Društvo i okolina	37
4.3.	Istospolna veza i istospolna zajednica	40
4.4.	Djeca istospolnih partnera	43
4.5.	Zadovoljstvo životom i aktivnosti homoseksualnih osoba	50
5.	ZAKLJUČAK	56
6.	LITERATURA	58
7.	PRILOZI	61
7.1.	Protokol polustrukturiranog intervjua	61
7.2.	Obrazac suglasnosti za sudjelovanje	63
7.3.	Transkripti intervjua	64
8.	ZAVRŠNI DIO RADA	112
8.1.	Sažetak	112
8.2.	Summary	113
8.3.	Bilješka o autorici	114

1. UVOD

Jedno od ključnih razmišljanja u suvremenom svijetu odnosi se na misao da je homoseksualnost isključiva ili vrlo dominantna erotska i afektivna privlačnost odrasle osobe prema osobama istog spola te podrazumijeva da pojedinac učestalo prakticira seksualne odnose s osobama istog spola (Marmor prema Tomašević, 2003: 246). U usporedbi s prošlošću, primjetno je da danas osobe homoseksualne orijentacije češće izlaze u javnost sa svojom seksualnom orijentacijom te su znatno bolje prihvaćene u društvu. Unatoč tome, postavlja se pitanje u kojim se sredinama i u kojoj se mjeri homoseksualne osobe osjećaju ugodno te je li prisutna ravnopravnost svih ljudi?

U ovom radu pokušale smo istražiti kakvi su stavovi i percepcije homoseksualnih osoba te smo nastojale što je više moguće prikazati njihove dijelove života u smislu proživljenih određenih situacija, ali i pojedina razmišljanja.

Prvi dio rada tiče se teorijskog okvira u kojem se prikazuju definicija, oblici i tipovi homoseksualnosti s ciljem što boljeg upoznavanja terminologije. Zatim, prikazat će se povijesni pregled razvitka seksualnih manjina u svijetu i Republici Hrvatskoj. Nadalje, dati će se uvid u problematiku socijalne isključenosti homoseksualnih osoba te proces *coming out-a*. Nakon što se prikaže proces *coming out-a*, dati će se prikaz društvenog ponašanja prema LGBT osobama te istospolnim zajednicama kao i djeci u tim zajednicama. Prikazat će se dio o javnim prostorima i Povorkama ponosa dok će se na koncu pružiti uvid u razna istraživanja ove tematike.

Treće poglavlje odnosi se na metodološke aspekte rada. Objasnit će se predmet istraživanja, ciljevi, istraživačka pitanja, sudionici istraživanja, mjerni instrument te postupak provedbe istraživanja.

Nadalje, u četvrtom poglavlju prikazat će se interpretacija transkripata dok se u petom poglavlju ističu zaključci koji su utemeljeni na rezultatima provedenog istraživanja.

Šesto poglavlje daje uvid u korištenu literaturu dok se na kraju nalaze prilozi koji se odnose na protokol polustrukturiranog intervjua, obrazac suglasnosti za sudjelovanje i transkripte provedenih intervjua. Na samom kraju nalazi se sažetak na hrvatskom i engleskom jeziku te bilješka o autorici.

2. TEORIJSKI OKVIR RADA

2.1. Definicija, oblici i tipovi homoseksualnosti

Prema Mondimoru (2003: 234) riječ homoseksualnost prvi put se pojavila 1869. godine, a podrazumijevala je spolnu privlačnost pojedinaca prema osobi istog spola. Brojni znanstvenici fokusirali su se na različite aspekte homoseksualnosti pa je to rezultiralo divergentnim tumačenjima. Mondimore smatra da je homoseksualnost ljudsko stanje do kojeg dolazi kroz složeno mijenjanje bioloških, psiholoških i društvenih ljudskih faktora.

Karl Benkert uveo je pojam homoseksualnosti u znanost 1869. godine kad ju je definirao kao „spolnu usmjerenost koja obuzete osobe čini tjelesno i duhovno nesposobnima da se normalno spolno uzbude i usađuje im se odbojnost prema drugom spolu, no privlačnosti vlastitog spola ne mogu se oduprijeti“. Homoseksualnost su kroz povijest nazivali različitim nazivima poput seksualne inverzije, onanije, pederastije i trećeg spola (Pastulović prema Tomašević, 2003: 245). Vrlo važno je razlikovati pojam homoseksualne orijentacije, drugim riječima homofilija i homoseksualno ponašanje. Homoseksualna sklonost odnosi se na izrazit osjećaj koji posjeduje homoseksualna osoba te je fokusirana na osobe istog spola. S druge strane, homoseksualno ponašanje tiče se seksualne aktivnosti s osobama istog spola što može biti uzrokovano strastima, slobodnim odabirom ili pristankom (Tomašević, 2003: 247). Prema znanstvenoj literaturi, homoseksualnost podrazumijeva isključivu ili vrlo dominantnu erotsku i afektivnu privlačnost odrasle osobe prema osobama istog spola te podrazumijeva da pojedinac učestalo prakticira seksualne odnose s osobama istog spola (Marmor prema Tomašević, 2003: 246). Postoji nekoliko oblika homoseksualnosti (Tomašević, 2003: 246/247):

1. *Evolutivna ili razvojna homoseksualnost*

To je oblik homoseksualnosti koji je vidljiv prije i za vrijeme puberteta zbog spontanog straha prema osobama drugog spola, zbog povećane blizine istog spola, zbog nesigurnosti u dodirima drugog spola i slično. Ovaj oblik homoseksualnosti ne može se nazivati pravom homoseksualnosti zato što najčešće prelazi u heteroseksualno ponašanje.

2. *Prigodna ili prolazna homoseksualnost*

Ovaj oblik homoseksualnosti javlja se povremeno jer je izazvan posebnim situacijama kao što je dugotrajni boravak s osobama istog spola što direktno isključuje mogućnost susreta s osobama suprotnog spola. Može biti uzrokovana osjećajem samoće i napuštenosti te je često socijalno uvjetovana.

3. Posebna, specifična ili konstitutivna homoseksualnost

To je oblik homoseksualnosti koji se ostvaruje kad duševno i tjelesno odrasla žena ili muškarac koji žive u normalnim okolnostima iskazuju seksualnu sklonost prema osobama istog spola. Unutar ovog oblika ističe se tzv. prava, temeljna, istinska, stalna i isključiva homoseksualnost – onda kad osoba ima izrazitu sklonost prema istom spolu, ali ne razmišlja o osobi drugog spola jer za nju drugi spol ne dolazi u obzir i pomisao na takve stvari pojedincu mogu biti odvratne. Taj oblik homoseksualnosti ima različite stupnjeve i dubine pa osoba ne može drugačije živjeti osim ako ne ostvaruju seksualni užitek s osobama istog spola.

Prema Gidensu (2007: 130/131) Kenneth Plummer razmatra nekoliko tipova homoseksualnosti u modernoj zapadnoj kulturi. *Povremena homoseksualnost* odnosi se na prolazni homoseksualni susret koji ne mijenja opći seksualni život pojedinca. Primjer može biti dječaćka zaljubljenost te međusobna masturbacija. *Situacijske aktivnosti* podrazumijevaju situacije u kojima je homoseksualni život redovit, ali se ne odnosi na prevladavajuću sklonost pojedinca. Kao primjer, mogu se izdvojiti zatvori ili vojni logori u kojima žive muškarci bez žena pa je često ovakvo ponašanje na koje se gleda kao na zamjenu heteroseksualnog ponašanja. *Personalizirana homoseksualnost* odnosi se na one pojedince koji daju prednost homoseksualnim aktivnostima, ali su odvojeni od onih skupina u kojima se takve aktivnosti prihvaćaju. U tom slučaju, homoseksualnost je potajna aktivnost koja se drži skrivenom od prijatelja i kolega. Iako muška homoseksualnost privlači mnogo više pažnje, ne smije se zanemariti *lezbijstvo*. Lezbijka je osoba koja se izražava kao žena koju emocionalno i/ili fizički često privlače pojedinci koji se društveno percipiraju kao žene (Bandalo i Labavić i Kušan i Jurčić, 2011: 11/12). Lezbijske skupine nisu organizirane kao što su organizirane muške gay subkulture te podrazumijevaju manji udio usputnih susreta. Lezbijske aktivističke skupine nerijetko imaju iste ciljeve kao i muške organizacije. Potrebno je naglasiti da gay i lezbijske skupine imaju određene razlike kao što su razlike po pitanju feminizma. Pojedine lezbijke smatraju da pokret za oslobađanje homoseksualaca odražava interese muškaraca dok su liberalnim i radikalnim feministicama u fokusu brige oko heteroseksualnih žena iz srednje klase. Tako dolazi do posebne vrste lezbijskog feminizma koji promiče razvoj ženskih vrijednosti (Seidman prema Gidens, 2007: 131). Položaj lezbijki u društvu složeniji je od položaja muškaraca. Lezbijke su izložene znatno većem riziku od nasilja i diskriminacije. Također, susreću se s brojnim problemima – društvena nevidljivost, visok rizik od nasilja i zločina iz mržnje, stigmatizacija, uznemiravanje na radnom mjestu zbog seksualne orijentacije te nedostaci u pravnom smislu kao što je nemogućnost sklapanja istospolnog

braka i sl. Lezbijske spadaju u grupe koje su prilično diskriminirane. U tom smislu, treba istaknuti kako gotovo sve lezbijske dijele iste probleme kao i cijela LGBT zajednica. Međutim, položaj lezbijski znatno je kompliciraniji od muških pripadnika iste grupe zbog prisutnosti homofobije i diskriminacije žena (Mršević, 2019: 618/619).

2.2. Povijesni pregled razvitka seksualnih manjina u svijetu

Stav prema LGBT osobama mijenjao se ovisno o povijesnom kontekstu. U prošlosti, pojedinci čija seksualna orijentacija nije bila heteroseksualna, nisu bili prihvaćeni te su morali skrivati svoju seksualnu orijentaciju s ciljem očuvanja vlastitog života (Vučković Juroš prema Dudić i Silajdžić, 2019: 312). Danas, u zapadnim zemljama situacija je znatno bolja iako neprihvatanje prava i jednakost LGBT osoba nije tako daleko u prošlosti (Dudić i Silajdžić, 2019: 312).

2.2.1. Antička Grčka

U Antičkoj Grčkoj, društvo je pozitivno prihvaćalo homoseksualne osobe. O tome govori Mondimore koji tvrdi da je starogrčka kultura prihvaćala homoseksualnost te da je homoseksualnost bila dio grčke kulture i društvene organizacije (Mondimore prema Zorica, 2016: 2). Masters, Johnson te Kolodny potvrđuju Mondimoreova razmišljanja tezom da je homoseksualnost u staroj Grčkoj bila prihvaćena u svim sektorima društva. To je vidljivo u homoseksualnom ponašanju grčkih bogova i junaka kao što su Zeus, Herkul, Posejdon i Ahil. Također, treba istaknuti kako u to vrijeme, Grci nisu poznavali naziv homoseksualnost i heteroseksualnost jer se pretpostavljalo da svi muškarci gaje senzualne osjećaje i emocije prema muškarcima i ženama (Masters i sur. prema Zorica, 2016: 2/3). Primjetna je dominacija homoseksualnosti u doba stare Grčke što potvrđuju razna umjetnička i književna djela iz klasičnog razdoblja kao što je Euripidovo djelo *Kiklop*. To je jedno od djela u kojem je muška spolnost prikazana na vazama na kojima se ističu homoserotični ukrasi (Mondimore prema Zorica, 2016: 3). Još jedno od značajnih djela iz tog vremena koje prikazuje homoseksualnost predstavlja Platonovo djelo *Gozba* koje spada u tipično djelo homoseksualne literature (Mondimore i Morus prema Zorica, 2016: 3).

U staroj Grčkoj, homoseksualnost se promatrala kao ekonomski odnos između mladog šticećenika eramenosa te starijeg muškarca erastesa. U tom odnosu, stariji muškarac uzimao je mlađeg u svoj dom te se brinuo o njemu čime je mlađi muškarac ostvarivao materijalnu dobrobit u raznim sferama života. Međutim, ženska homoseksualnost nije bila karakteristična za to vrijeme u staroj Grčkoj. Žene koje su vodile ljubav s istim spolom Grci i Rimljani

nazivali su tribade (Mondimore i Morus prema Zorica, 2016: 3). Mondimore smatra kako se u 20. stoljeću naziv tribadizam koristio kao uvredljiv naziv za žensku homoseksualnost te ističe kako je naziv lezbijstvo postao korišten tijekom 19. stoljeća (Mondimore prema Zorica, 2016: 3/4).

2.2.2. Rimsko Carstvo i pojava kršćanstva

U počecima Rimskog carstva, homoseksualnost nije bila zakonski regulirana, bila je česta te su istospolni brakovi bili legalni i prihvaćeni u višoj klasi (Masters i sur. prema Zorica, 2016: 4). Rimljanima je homoseksualnost bila odurna te su je često nazivali „grčkim običajem“ (Morus prema Zorica, 2016: 4). Pojedini izvori tvrde kako je postojalo nekoliko homoseksualnih rimskih careva među koje spadaju Neron, Vitelije, Elagabalus i Hadrijan (Masters i sur. prema Zorica, 2016: 4). S vremenom, dolazi do razvoja kršćanstva pa je društvo počelo osuđivati homoseksualnost iako i dalje nije bila zakonski kažnjiva (Dudić i Silajdžić, 2019: 312). Pojavom tog fenomena koji će obilježiti razvoj zapadne civilizacije – kršćanstva, seksualnost postaje predmetom crkvene odnosno vladine regulacije (Mondimore prema Zorica, 2016: 4).

2.2.3. Srednji vijek i renesansa

Jačanjem Crkve došlo je do promjene statusa homoseksualnosti što je vidljivo u srednjem vijeku kad homoseksualnost postaje zakonski kažnjiva (Dudić i Silajdžić, 2019: 312). Mondimore smatra da je ta promjena rezultat iščitavanja rukopisa stoika jer su stoici zagovarali indiferentnost prema svim oblicima zadovoljstva pa tako i seksualnom užitku. Upravo su stoički rukopisi poslužili kao temelj raznim filozofima i teolozima da na takav način promatraju seksualnost. U tom smislu, ističe se Toma Akvinski koji je čvrsto osuđivao bilo kakav oblik seksualnosti osim ako je u korist začeca pa se iz tog razloga homoseksualnost prilično osuđivala (Mondimore prema Zorica, 2016: 4/5). U razdoblju od 14. do 16. stoljeća što podrazumijeva razdoblje renesanse, stopa kažnjavanja homoseksualnih osoba smanjila se budući da utjecaj Crkve nije bio toliko jak iako su homoseksualci i dalje bili društveno neprihvatljivi (Dudić i Silajdžić, 2019: 312). To je vidljivo u činjenici da se smanjila učestalost smrtne kazne, ali ona je samo zamijenjena sa stupom srama, kaznama zatvora ili kastracijom. Postoje razni izvori koji ističu marginalizirani položaj ove skupine ljudi u to vrijeme (Mondimore prema Zorica, 2016: 5). Usprkos raznim mjerama i normama, homoseksualnost je bila prilično proširena u to vrijeme. Dolazi do popularizacije lezbijstva na području Italije, a kasnije i u Francuskoj i Španjolskoj (Morus prema Zorica, 2016: 5).

2.2.4. Razdoblje 18. stoljeća

Razdoblje 18. stoljeća karakterizira činjenica da je u to vrijeme bila zabranjena ljubav između dva muškarca (Morus prema Zorica, 2016: 5). Foucault smatra kako su do kraja 18. stoljeća seksualnim praksama upravljala tri koda u koje spadaju kanonsko pravo, kršćanski pastoral te građanski zakon te ističe kako je fokus bio na bračnim odnosima što podrazumijeva bračnu dužnost, plodnost i slično (Foucault prema Zorica, 2016: 6). Iako je homoseksualnost bila zabranjena, viši slojevi društva nisu se trebali pridržavati te zabrane (Morus prema Zorica, 2016: 6). Razdoblje 18. stoljeća podrazumijeva vrijeme koje nalikuje na srednji vijek – prisutnost društvene osude s tim da su se povećali zakonski propisi. Razdoblje koje donosi promjene odnosi se na 19. stoljeće (Zorica, 2016: 6).

2.2.5. Razdoblje 19. i 20. stoljeća

Razdoblje 19. stoljeća predstavlja prijelomnu točku po pitanju homoseksualnosti zato što je to vrijeme kad se počinju pojavljivati prvi aktivistički pokreti i otpori protiv osuđivanja homoseksualaca od društva i vlasti. Dolazi do jačanja znanosti čime je homoseksualnost smještena u područje medicine odnosno psihijatrije (Zorica, 2016: 6). Razdoblje 19. stoljeća predstavlja početak stvaranja zajedničkog homoseksualnog identiteta gdje su ključna tri faktora poput brojnih kampanja seksualnih reformista, skandala koji su omogućili vidljivost homoseksualnih osoba te efekt „povratne petlje“ što znači da su homoseksualne osobe počele izražavati osjećaj posebnog identiteta (Hercog prema Zorica, 2016: 7). Period 20-ih i 30-ih godina prošloga stoljeća karakteriziraju javne rasprave o seksu, odlučnost aktivista i intelektualaca da preispitaju društvene i zakonske restriktivne mjere koje se odnose na seksualnost te narušavanje tih mjera. U to vrijeme, u Njemačkoj dolazi do povećanja proizvodnje kondoma, centara za seksualno savjetovanje te širenja nudizma. Isto tako, dolazi do nastajanja časopisa *Underground* koji je pomogao u jačanju homoseksualnog identiteta, nastaju klubovi za transvestite i obožavatelje sadomazohizma te je homoseksualnost bila učestala pojava u privatnim britanskim školama (Hercog prema Zorica, 2016: 10).

Razdoblje nakon Drugog svjetskog rata podrazumijeva vrijeme kad je nad homoseksualnim osobama bila primijenjena agresija. Vrhunac agresije postignut je u 50-im godinama prošloga stoljeća kad se muška homoseksualnost kriminalizirala (Vuletić prema Dudić i Silajdžić, 2019: 312). Razdoblje 70-ih godina predstavlja vrijeme kad su homoseksualci „počeli izlaziti iz ormara, tražiti priznanje i kraj diskriminacije“. U Americi i zapadnim europskim zemljama nastaju razni lezbijski i gay pokreti (Hercog prema Zorica, 2016: 12). To je vrijeme početka snažne borbe za homoseksualna prava. Dolazi do događaja u

Stonewallu – sukoba homoseksualaca s policijom 1969. godine u New Yorku i do toga da zemlje kao što su Švedska, Francuska i SAD osnivaju organizacije koje su se borile za prava homoseksualnih osoba (D'Emilio i Mondimore prema Dudić i Silajdžić, 2019: 312). U Švedskoj je 1970. godine osnovana Nacionalna organizacija za jednaka seksualna prava dok u Francuskoj nastaje Homoseksualna fronta za revolucionarnu akciju (Hercog prema Zorica, 2016: 12). American Psychiatric Association (APA) 1973. godine napravila je veliku promjenu – izbrisala je homoseksualnost s popisa psihičkih bolesti pa je tako umanjena znanstvena stigma homoseksualaca (D'Emilio i Mondimore prema Dudić i Silajdžić, 2019: 312). Taj čin predstavlja ključni događaj u povijesti homoseksualaca kao marginalizirane skupine jer je eliminiranjem homoseksualnosti s popisa društvenih poremećaja ukinut znanstveni temelj za diskriminaciju homoseksualnih osoba (Zorica, 2016: 13). U tom smislu, u 20. stoljeću razvija se pokret za oslobođenje homoseksualaca. U to vrijeme, u SAD-u ističu se događaji koji će biti od koristi da LGBT aktivisti postanu politički vidljivi te da se društvo osvijesti o postojanju i problemima homoseksualne populacije. Tako je primjetan utjecaj Kinseyjevih studija o seksualnosti koje su 40-ih i 50-ih godina skrenule pažnju na to da je homoseksualnost češća nego što se u poslijeratnoj Americi smatralo (D'Emilio i Mondimore prema Dudić i Silajdžić, 2019: 312).

Pokret za građanska prava homoseksualaca u SAD-u tražio je priznavanje jednakosti i potpunu uključenost u sve institucije društva – obrazovanje, tržište rada, zdravstvo i vojsku (D'Emilio prema Dudić i Silajdžić, 2019: 312). Taj čin bio je potaknut krizom AIDS-a koja je bila prisutna u Americi 80-ih godina. U početku se smatralo kako se AIDS javlja jedino kod homoseksualnih osoba pa je ta bolest privukla pozornost isključivo medicinske struke i gay zajednice. Kad je postalo jasno da AIDS nije uzrokovan homoseksualnim „životnim stilom“ i da se javlja kod ostataka društva, dolazi do puno većeg medijskog interesa i javne zabrinutosti (Vučković Juroš prema Dudić i Silajdžić, 2019: 312). Početna nezainteresiranost i kriza AIDS-a doprinijele su izrazitoj mobilizaciji i snažnijoj suradnji homoseksualnih osoba u smislu borbe protiv AIDS-a te za LGBT prava što je doseglo svoj vrhunac 1987. godine maršem na Washington gdje je glavni cilj bio povećanje svijesti društva o AIDS krizi i nejednakosti između LGBT osoba (D'Emilio prema Dudić i Silajdžić, 2019: 312).

S vremenom, postalo je jasno kako se broj homoseksualnih osoba u javnom prostoru povećao, međutim, seksualne manjine postajale su sve više isključene iz američkog društva. Iz tog razloga, 90-ih godina počinju djelovati razne kampanje za priznavanje partnerstva, za istospolni brak te za mogućnost usvajanje djece (D'Emilio prema Dudić i Silajdžić, 2019:

313). Treba istaknuti kako situacija po pitanju homoseksualnih osoba nije bila ista u svim državama svijeta u tom vremenu. Naime, u zapadnim zemljama, dolazi do priznavanja partnerstva, braka i mogućnosti usvajanja djece. U tom smislu, Danska je 1989. godine postala prva europska zemlja koja je istospolnim partnerima omogućila sklapanje registriranog partnerstva, a 1999. godine postaje i prva europska zemlja koja je homoseksualnim partnerima omogućila zajedničko usvajanje djece. Nakon Danske, do izražaja dolazi i Nizozemska koja je 2001. godine postala prva zemlja koja je legalizirala istospolni brak (Vučković Juroš prema Dudić i Silajdžić, 2019: 313). Tako je kraj 20. stoljeća obilježen zakonima koji zabranjuju bilo kakvu diskriminaciju na temelju seksualne orijentacije iako negativni stavovi prema homoseksualnim osobama još uvijek postoje (Tomašević prema Dudić i Silajdžić, 2019: 313).

2.3. Povijesni pregled razvitka seksualnih manjina u Republici Hrvatskoj

U Hrvatskoj u razdoblju 70-ih godina dolazi do brojnih diskusija o postojanju i pravima homoseksualnih osoba. Po tom pitanju, istaknutiji pomak postigla je Slovenija, a za njom slijedi Hrvatska. Naime, Slovenija je prva republika bivše SFRJ koja je 1974. godine pokrenula inicijativu za promjenu kaznenog zakona kojom bi se diskriminirala muška homoseksualnost. Razne aktivnosti od strane slovenskih LGBT aktivista i hrvatskih feministica potaknule su inicijativu za osnivanjem prve lezbijske organizacije u Hrvatskoj 1989. godine (Vuletić prema Vučković Juroš, 2015: 198). Taj čin predstavio je određenu prekretnicu jer homoseksualnost postaje vidljiva u medijima, ali i u popularnoj kulturi pa je tako 1984. godine pokrenut gay radio-program u Jugoslaviji (Vuletić prema Vučković Juroš, 2015: 198).

U razdoblju 90-ih godina prošlog stoljeća brojne europske države proširuju svoje vidike po pitanju seksualnih manjina, međutim, Hrvatska je izuzeta iz tog napretka. U tom periodu u Hrvatskoj dolazi do odvajanja od Jugoslavije i Domovinskog rata pa su prekinuti svi procesi napretka u vidu prihvaćanja homoseksualaca, a jedan od razloga tome jest svjetonazor Hrvatske demokratske zajednice (HDZ) koje se temelji na sprezi nacionalističkih i vjerskih vrijednosti te rodno tradicionalnoj ideologiji. Franjo Tuđman kao prvi predsjednik Republike Hrvatske, poticao je povratak „nevidljivosti“ homoseksualaca i homoseksualnosti, a time i daljnju diskriminaciju homoseksualnih osoba (Vučković Juroš, 2015: 199). Hrvatska demokratska zajednica blisko je povezana s Katoličkom crkvom čiji društveni, ali i politički utjecaj raste 90-ih godina (Đurin prema Vučković Juroš, 2015: 199). Na homoseksualne osobe gledalo se kao na prijetnju državi koja se pokušavala obnoviti. U razdoblju 90-ih

godina nema javnih rasprava o homoseksualnosti i seksualnim manjinama, njihovi radovi ne dobivaju nikakvu službenu potporu, a članovi se često skrivaju od straha zbog diskriminacije i nasilja (Vuletić prema Vučković Juroš, 2015: 199). Postupno dolazi do sve većeg razvoja homofobije što potvrđuje istraživanje Svjetske studije vrednota iz 1996. godine. Naime, 1996. godine 46,19% hrvatskih ispitanika mišljenja je da homoseksualnost nikad nije niti će biti opravdana dok je 1999. godine taj postotak narastao za 28,88% (WVS i EVS prema Vučković Juroš, 2015: 199).

Nakon smrti Franje Tuđmana dolazi do promjena, točnije u prosincu 1999. godine. Godinu kasnije na vlast dolazi lijeva koalicija predvođena Socijaldemokratskom partijom (SDP) koja pruža veću potporu seksualnim manjinama. Prva Povorka ponosa održana je u Zagrebu 2002. godine te se odvila poprilično uspješno – sudjelovalo je 300-ak ljudi uz popratna negodovanja okoline. Također, 2003. godine održan je i prvi festival „Queer Zagreb“. Prva Povorka ponosa u Splitu održala se 2011. godine uz veliko nasilje nakon čega je zagrebačku Povorku ponosa podržalo oko 4000 ljudi. Početkom 2000-ih godina dolazi do promjena u hrvatskom zakonodavstvu i javnom diskursu tako što se počinje težiti da se više ne smiju niti mogu ignorirati seksualne manjine te da je diskriminacija i pravo LGBT osoba nešto čime se hrvatsko društvo treba baviti (Vučković Juroš, 2015: 200).

2.4. Socijalna isključenost

Termin socijalne isključenosti prilično je maglovit, nejasan i višeznačan. Brojni autori ne mogu se složiti oko univerzalne definicije socijalne isključenosti, međutim ona može označavati neuspješnu integraciju jednog ili više sustava kao što su demokratsko-pravni, radno-tržišni, sustav socijalne dobrobiti te obiteljski i sustav lokalne zajednice. Isključenost je strukturalna karakteristika koja je rezultat odnosa moći i nejednakosti u društvu te je nemoguće da ju kontroliraju isključeni pojedinci i skupine (Šućur, 2004: 2).

Isključenost pripadnika seksualnih manjina iz demokratsko-pravnog sustava odnosi se na nejednakost u odnosu na druge građane u demokratsko pravnom poretku. To podrazumijeva kršenje ljudskih, građanskih i političkih prava. Ključan problem je što se identitet LGBT osoba ne smatra jednako vrijedan kao ostali identiteti (Šućur, 2004: 2). Kod pripadnika seksualnih manjina prisutno je kršenje ljudskih prava u što se ubraja pravo na ljudsko dostojanstvo, osobna sigurnost te nemogućnost ravnopravnog sudjelovanja u društvenim institucijama (Ustav Republike Hrvatske prema Vučković Juroš, 2015: 202). U Socijalističkoj Federativnoj Republici Hrvatskoj 1977. godine postignut je prvi pomak ka

građanskoj ravnopravnosti seksualnih manjina kad su dekriminalizirani homoseksualni odnosi (ILGA-Europe prema Vučković Juroš, 2015: 202).

Isključenost iz radno-tržišnog sustava podrazumijeva spriječenu ili otežanu ekonomsku integraciju što znači nemoguć ili otežani pristup zaposlenju i ekonomskim dobrima (Šućur, 2004: 2). U demokratskom i slobodnom društvu skrivanje vlastite spolne orijentacije nije prihvatljiva opcija. Najčešće se radi o diskriminaciji pri zapošljavanju, pri zapošljavanju za pojedine tipove poslova te diskriminaciji na radnom mjestu. Upravo iz tog razloga, nerijetko se događa da pripadnici seksualnih manjina skrivaju svoju seksualnu orijentaciju na radnom mjestu. Osobe koje su otvoreno LGBT susreću se s brojnim negativnim komentarima i stavovima na radnom mjestu, a oni koji to skrivaju osjećaju pritisak i brigu kako bi izbjegli neugodne komentare i situacije svojih kolega posebice jer skrivanje spolne orijentacije može imati posljedice na mentalno zdravlje LGBT osoba (Takacs prema Vučković Juroš, 2015: 207).

Isključenost iz sustava socijalne dobrobiti podrazumijeva neuspjelu socijalnu integraciju što se odnosi na otežan ili onemogućen pristup naknadama ili uslugama koje pruža država (Šućur, 2004: 2). Ovaj sustav podrazumijeva dva područja intervencije države, a to su obrazovanje i zdravstvo. Postoje velike nejednakosti i diskriminacija te populacije iako se ne može utvrditi da su LGBT osobe zakinute po pitanju obrazovanja. U tom smislu, potrebna je intervencija države kako bi se takve nejednakosti umanjile. U obrazovnom sustavu nedostaje edukacije, senzibiliteta nastavnika i učenika po pitanju prava seksualnih manjina te poštovanja različitosti. Statistike ukazuju na veliku stopu uznemiravanja za vrijeme školovanja iako treba imati na umu da bi brojke bile i veće da većina LGBT mladih ne skriva svoju spolnu orijentaciju (Vučković Juroš, 2015: 209). Po pitanju zdravstva, prevladavajuća heteronormativnost je glavni problem s kojim se susreću LGBT osobe. Ona je najčešće vidljiva u neosjetljivosti zdravstvenih djelatnika na potrebe LGBT populacije ili u ponašanju osoba s kojim se LGBT pojedinci susreću u zdravstvenom sustavu (UNDP-Hrvatska prema Vučković Juroš, 2015: 210). Ovakvi problemi mogu ostaviti posljedice na zdravlje i ekonomsku integritetnost LGBT osoba (Takacs prema Vučković Juroš, 2015: 208-210).

Isključenost iz obiteljskog sustava i sustava lokalne zajednice tiče se otežane interpersonalne integracije koja povećava vjerojatnost socijalne veze, a to se odnosi na održavanje veza i odnosa s članovima obitelji, prijateljima, susjedima i sl. (Šućur, 2004: 2). LGBT pojedinci se već u obitelji susreću s nerazumijevanjem i isključivanjem posebice ako se radi o tradicionalnoj obitelji pa nerijetko dolazi do emocionalnog i fizičkog nasilja od

vlastite obitelji (Vučković Juroš, 2015: 211). Seksualne manjine uobičajeno su isključene iz lokalne zajednice. Iz tog razloga, ovu skupinu se često uspoređuje s jednom od najstigmatiziranijih skupina – Romima. Stoga, većina hrvatskih građana koji pripadaju homoseksualnoj populaciji, ne govori svojoj okolini o spolnoj orijentaciji ili rodnom identitetu. S ciljem izbjegavanja socijalne isključenosti, velik broj pripadnika LGBT populacije uključuje se u alternativne izvore emocionalne ili socijalne potpore. Tako dolazi do formiranja vlastitog identiteta. Ono što može predstaviti problem je nedostupnost alternativnih izvora svim pojedincima kao što su pripadnici iz manjih sredina (Dekić prema Vučković Juroš, 2015: 212/213).

2.5. *Coming out*

Coming out je cjeloživotni proces istraživanja vlastite seksualne orijentacije i gay/lezbijskog identiteta. Podrazumijeva dijeljenje navedenog identiteta s obitelji, prijateljima, kolegama na poslu i društvom (Kort prema Kavić i Urukalo, 2013: 4). *Coming out* prema sebi i/ili prema drugoj osobi odnosno osobama predstavlja osobnu odluku te ne postoji ispravan trenutak i način u kojem pojedinac treba posegnuti za tim. Taj čin ovisi od osobe do osobe (The Trevor Project's Coming Out, n.d.) Naziv dolazi od fraze *coming out of the closet*, a odnosi se na izlazak van iz ormara. Tiče se prepoznavanja, prihvaćanja, izražavanja i dijeljenja vlastite seksualne orijentacije sa samim sobom i drugim ljudima (Kort prema Kavić i Urukalo, 2013: 4). Ovaj proces odvija se u šest etapa (Kort prema Kavić i Urukalo, 2013: 4):

- Prva faza odnosi se na *konfuzije identiteta*. Radi se o fazi u kojoj osoba pretpostavlja da je heteroseksualna jer vidi da je društvo takvo. Upravo zbog toga, javlja se zbunjenost kad pojedinac osjeti privlačnost prema osobi istog spola.
- Druga faza tiče se *usporedbe identiteta*. Tad osoba počinje misliti da je homoseksualna ili biseksualna pa se može pojaviti osjećaj otuđenosti jer se osoba ne poistovjećuje s heteroseksualnim identitetom.
- Treća faza podrazumijeva *toleranciju identiteta*. U toj fazi osoba je mišljenja da je homoseksualna ili biseksualna pa slijedom toga počinje tražiti druge članove LGBT zajednice, stupa u kontakte s njima te se nada da će biti prihvaćena i priznata kao punopravni član LGBT zajednice. U ovoj fazi vrlo je važna kvaliteta kontakta s LGBT zajednicom.
- Četvrta faza tiče se *prihvaćanja identiteta*. Radi se o fazi u kojoj osoba može prihvatiti svoj homoseksualni ili biseksualni identitet i tolerirati ga.

- Peta faza naziva se fazom *ponosa zbog identiteta*. U toj fazi pojedinac odvajava svijet i društvo na homoseksualce i biseksualce koji su bitni i dobri te na heteroseksualce koji su nebitni i loši. U ovoj fazi najčešće dolazi do *coming out-a* jer se osoba snažno identificira s LGBT zajednicom.
- Posljednja faza odnosi se na *sintezu identiteta*. Tad osoba počinje prihvaćati i priznavati da ipak postoje dobre i važne heteroseksualne osobe koje pružaju podršku. Osoba uspijeva napraviti sintezu javnog i privatnog seksualnog identiteta.

Velik broj ljudi koji su homoseksualne ili biseksualne orijentacije naprave svoj *coming out* dok su tinejdžeri jer je to razdoblje kad pojedinac uči brojne nove stvari o sebi, svojoj seksualnosti i identitetu. Međutim, proces *coming out-a* ne mora biti pravilo u smislu da se uvijek događa u tinejdžerskoj dobi. Može se javiti bilo kad u životu. Neki ljudi naprave svoj *coming out* tek kasnije u životu zato što proces tijekom kojeg osoba dolazi u kontakt sa svojim seksualnim osjećajima može potrajati. Na proces *coming out-a* utječu brojni čimbenici kao što su spol, dob, etička pripadnost, religioznost i sl. (Williamson prema Kavić i Urukalo, 2013: 5). Nije neobično da lezbijke i gejevi doživljavaju jedan dio negativnih osjećaja prema samome sebi onda kad prvi put otkriju svoju homoseksualnost. Taj osjećaj naziva se internalizirana homofobija i nije rijetko da taj osjećaj proces formiranja identiteta čini težim te predstavlja psihološki izazov za LGBT populaciju (Williamson i Herek i sur. prema Kavić i Urukalo, 2013: 6). Dostupni podaci tumače da je viša razina internalizirane homofobije povezana s nižom razinom samorazotkrivanja spolnog identiteta i smanjenom socijalnom podrškom (Herek i sur. prema Kavić i Urukalo, 2013: 7).

Na proces *coming out-a* članovi obitelji reagiraju na različite načine pa se kod LGBT osobe može javiti nekoliko različitih razina prilikom priznavanja svoje homoseksualne orijentacije svojoj obitelji (Baptist i Allen prema Kavić i Urukalo, 2013: 12/13):

- *Individualna razina* – radi se o razini kad se LGBT osoba bori s priznavanjem svog novog homoseksualnog identiteta zato što treba nadvladati svoju homofobiju i negativne stavove prema LGBT populaciji. Pojedinac treba naučiti kako biti član LGBT zajednice.
- *Obiteljska razina* – na ovoj razini dolazi do povećanja zajedništva i povezanosti obitelji sve do trenutka dok se ne podijele i ne poprime različita stajališta koja postoje unutar obitelji.

- *Društvena razina* – radi se o razini kad je obitelji važno osnovati novu socijalnu mrežu. Taj proces vodi ih u selektivan proces *coming out-a* članovima zajednice. LGBT osoba treba moći odabrati ispred koga može napraviti *coming out*.
- *Politička razina* – na ovoj razini obitelj osvještava činjenicu da je kategorizirana kao manjina koja stvara i pruža svrhu s kojom se može poistovjetiti.

U obiteljima koje su religioznije i konzervativnije, LGBT osoba treba biti pažljiva oko donošenja odluke o *coming out-u*. Kod takvih obitelji, u proces *coming out-a* LGBT osoba uložiti će popriličnu energiju i vrijeme s ciljem da obitelj prihvati njezin novi identitet. Razlog tome su duboko usađeni religijski stavovi obitelji. Međutim, religiozna obitelj ne mora nužno odbaciti svog LGBT člana obitelji već je takvim obiteljima potrebno više vremena da prihvate novi identitet pojedinca (Kavić i Urukalo, 2013: 14/15). Postoje razni načini *coming out-a* kao što je *coming out* putem telefona, slanjem poruke, e-maila, pisma te uživo razgovor s drugima. U ovom postupku bitno je planiranje unaprijed. Pojedinaac bi trebao odvojiti malo vremena da razmisli i pripremi ono što želi reći s obzirom na to da se radi o specifičnim temama koje često nailaze na ne razumijevanje. U tom smislu, prigodno je zapisati što pojedinac želi reći prilikom svog *coming out-a*. Vježbanje *coming out-a* može biti vrlo korisno. Na taj način, pojedincu se može olakšati tako što razgovara s ljudima koji podržavaju njegovu homoseksualnu orijentaciju pa tako pojedinac može otkriti što želi reći drugima i na koji način. Također, pojedinac treba imati na umu razne reakcije ljudi – i dobre i loše. Reakcije ljudi mogu biti prilično raznolike. Najbolji trenutak za *coming out* mijenjat će se ovisno o tome kome se pojedinac želi otvoriti. Ponekad treba pričekati da se osoba kojoj se pojedinac želi otvoriti osjeća opušteno, otvoreno te da je spremna slušati pa će nekad to biti slučajni, ne planirani trenutak – trenutak koji se čini ispravnim. Činjenica je da *coming out* ne ide uvijek prema planu. Ako društvo ne reagira onako kako je pojedinac planirao, to se odrazi na identitet pojedinca. U tom slučaju, važno je imati podršku okoline (The Trevor Project's Coming Out, n.d.).

2.6. Društveno ponašanje prema LGBT osobama

2.6.1. Nasilje nad LGBT osobama

Nasilje nad LGBT osobama podrazumijeva skupni pojam kojim se opisuju i obuhvaćaju različiti oblici homofobnog ponašanja. Oni pojedinci koji izražavaju homofobiju prema LGBT osobama žele poniziti i povrijediti integritet zdravlje i sigurnost LGBT osobe ili

osoba samo zato što su identificirane kao lezbijke, gejevi ili biseksualne osobe. Postoje četiri kategorije nasilja (Pikić i Jugović, 2006: 8/9):

- *Ekonomsko nasilje* – odnosi se na nejednaku kontrolu nad pristupom zajedničkih resursa kao što je uskraćivanje ili kontroliranje pristupa novcu, sprječavanje pristupa zaposlenju ili obrazovanju te uskraćivanje prava na vlasništvo.
- *Psihološko nasilje* – podrazumijeva nasilje kroz izrugivanje, ismijavanje, prigovaranje, prijetnje, prijezir, izolaciju od drugih, maltretiranje i javni napad. Ovakav oblik nasilja može jako štetno djelovati na identitet i dobrobit osobe.
- *Fizičko nasilje* – odnosi se na guranje, odguravanje, povlačenje za kosu, udaranje, premlaćivanje, paljenje, ugrize, davljenje, ubode, genitalno osakaćivanje, mučenje i ubojstvo. Težina ozljeda može varirati od minimalnih ozljeda do trajne ozljede i smrti.
- *Seksualno nasilje* – podrazumijeva svaku seksualnu aktivnost bez pristanka kao što je seksualno zadirivanje i viceve, uvredljive telefonske pozive, neželjene seksualne prijedloge, prisilu na sudjelovanje ili gledanje pornografije, diranje koje nije odobreno, prisilan seksualni odnos, silovanje, incest, bolni i/ili ponižavajući seksualni čin, nasilnu trudnoću, trgovanje ženama i eksploataciju u industriji seksa.

Homoseksualne osobe oduvijek su meta raznih nasilnih postupaka. Vikriminacijska istraživanja ističu da su homoseksualne osobe česte žrtve nasilnih zločina i uznemiravanja. Provedeno je istraživanje na 4 000 homoseksualnih muškaraca i žena te je otkriveno da je trećina muškaraca i žena čak pet godina bilo žrtvom neke vrste nasilja. Trećina njih doživjela je neki oblik uznemiravanja u što spadaju prijetnje i vandalizam. Visok je postotak onih koji su bili napadnuti na javnom mjestu, čak njih 73% (Richardson i May prema Gidens, 2007: 228). Postoji velika tendencija da se upravo homoseksualne osobe smatraju krivima za zločine u kojima su oni žrtve, s tim da se tad na njih ne gleda kao na žrtve već kao na odgovorne za takvo postupanje. Razlog je taj što se na homoseksualne osobe gleda kao na stigmatizirane i marginalizirane u mnogim društvima. One LGBT osobe koje javno pokazuju svoju homoseksualnu orijentaciju često su optužene da se upravo tako izlažu zločinu. Dio društva mišljenja je da javno isticanje homoseksualnosti predstavlja provokaciju. Postoje situacije kad se homofobno nasilje gleda kao na opravdanu situaciju dok se na sudu žrtvino pravo na život ne obazire ili niječe (Gidens, 2007: 228).

U Hrvatskoj, često dolazi do nasilja i diskriminacije nad LGBT osobama. Vrste nasilja se razlikuju, zastupljeno je psihičko, verbalno i fizičko nasilje. Također, istaknut je problem što žrtve ne prijavljuju doživljeno nasilje zbog straha i stigme društva. LGBT osobe pretežito

nisu upoznate sa svojim pravima niti s mogućnostima kako se mogu zaštititi. Ne vjeruju u državne institucije kao što je policija zato što nije rijedak slučaj da policijski službenici postupaju na diskriminativan način prilikom tretiranja slučajeva diskriminacije i nasilja nad LGBT osobama. Zbog toga, vrlo je teško procijeniti koliko se zaista nasilnih događaja odvija posebice jer su pojedini nasilni događaji nad LGBT osobama bili vođeni kao slučajevi nasilja nad aktivistkinjama i aktivistima. Međutim, sve je češće da se LGBT osobe koje su žrtve nasilja obraćaju nevladinim organizacijama za pomoć. To ukazuje na činjenicu da LGBT osobe sve više postaju zainteresirane za prava koja im pripadaju i prihvaćaju mogućnost da se njima koriste (Grđan i Juras, 2009: 33). Osobe čija je seksualna orijentacija homoseksualna, i dalje su suočene s prijetnjama i nasilnim ponašanjem što dolazi do izražaja na Povorci ponosa u Splitu te je primijećeno ograničeno djelovanje nadležnih službi oko takvog ponašanja društva prema LGBT osobama. Potrebno je djelovati na sprečavanju homofobičnih i ksenofobičnih ponašanja u društvu. Lezbijska organizacija Rijeka – LORI provela je 2007. godine istraživanje na uzorku od 592 ispitanika/ce. U Hrvatskoj je čak 47,1% LGBT populacije doživjelo barem jednom neki oblik nasilja. Čak 34,1% ispitanika/ca nije prijavilo je nasilje i/ili diskriminaciju dok svega 4,6% ispitanika/ca odlučilo je prijaviti takvo ponašanje (Bandalo i sur., 2011: 11).

Treba istaknuti kako je gotovo svaka druga LGBT osoba doživjela neki oblik nasilja. Bez odgovarajuće zakonske regulative, nije moguće osigurati sigurno okruženje za LGBT osobe s obzirom na to da su učestalo izložene diskriminaciji, nasilju i homofobiji. Činjenica je da prava LGBT osoba nemaju dovoljno prostora u javnosti. Također, različiti oblici seksualnih dimenzija nisu prepoznati kao osnovna dimenzija ljudske seksualnosti i identiteta. Neke LGBT osobe žive u stalnom strahu da će biti fizički napadnute, uznemirene, isključene iz društva i sredine u kojoj se kreću i rade. U istraživanju koje je provela Puls agencija 2007. godine, od 800 ispitanika/ca, njih 49% odgovorilo je kako bi osobama koje su homoseksualne orijentacije trebalo zabraniti da rade u javnom sektoru što se odnosi na državne službe i zdravstvo. Čak 67% ispitanika/ca izjasnilo se kako je LGBT osobama nužno zabraniti pristup djeci, a posebno rad s djecom u ulozi odgojitelja/ice. Svega 28% ispitanika/ca nije istaknulo negativne stavove prema LGBT osobama (Bandalo i sur., 2011: 9/10).

Prema istraživanju Pikić i Jugović iz 2006. godine, utvrđeno je da postoje osobe koje čak i ako nisu osobno doživjele nasilje zbog svoje seksualne orijentacije, spolnog, rodnog identiteta ili rodnog izražavanja, velika je vjerojatnost da te osobe poznaju nekoga tko jest. Čak 84% sudionika/ca istraživanja čulo je za više slučajeva u kojem je pojedina LGBT osoba

u Republici Hrvatskoj doživjela fizičko nasilje, a više od polovice sudionika/ca, njih 56% ima jednog ili više prijatelja/ica koji su zbog svoje seksualne orijentacije bili žrtve fizičkog nasilja (Pikić i Jugović prema Milković, 2013: 55).

Prema istraživanju Milković i Poštić iz 2013. godine, utvrđeno je da je čak 69,42% sudionika/ca istraživanja navelo da poznaju barem jednu osobu koja je nakon 2006. godine bila žrtva nasilja zbog svoje seksualne orijentacije, spolnog/rodnog identiteta i/ili rodnog izražavanja, a najviše sudionika/ca tvrdi da poznaje tri do pet takvih osoba. U kontekstu vrste nasilja, sudionici/ce najčešće su navodili da poznaju osobe koje su doživjele verbalno nasilje zbog svoje seksualne orijentacije, prijetnje fizičkim nasiljem i fizičko nasilje koje ne podrazumijeva lomove. Također, vrlo često je i verbalno nasilje zbog rodnog izražavanja i spolnog/rodnog identiteta, a uz to ističe se praćenje, uhođenje ili zastrašivanje zbog seksualne orijentacije pojedinca (Milković, 2013: 55/56).

2.6.2. Homofobija

Diskriminacija LGBT osoba najčešće se odnosi na duboko ukorijenjenu homofobiju i transfobiju u društvu, prijetnje, govor mržnje te očite oblike nasilja, nepriznavanje prava na javno okupljanje, pravnu nevidljivost, pravno ne reguliran status nakon promjene spola, negativne konotacije u medijima i javnom sektoru, socijalnu isključenost na radnom mjestu te prilikom zapošljavanja. Također, diskriminacija je vidljiva i u obrazovnom sektoru (Mršević, 2019: 621). Pojmovi kao što su homonegativnost i homofobija podrazumijevaju razne društvene predrasude prema LGBT osobama. Odnose se na negativne stavove, vrijednosti i uvjerenja koje heteroseksualne osobe imaju prema homoseksualnim osobama (Greene i Herek prema Pikić i Jugović, 2006: 6). Homofobija se tumači kao antipatija i iracionalan strah heteroseksualaca od homoseksualnosti, a uspoređuje se s rasizmom, ksenofobijom, antisemitizmom i seksizmom (Pikić i Jugović, 2006: 6). Homofobija podrazumijeva iracionalan strah i averziju od homoseksualaca i općenito homoseksualnosti. To je fobija što znači da je usporedivo s ostalim iracionalnim strahovima i averzijama kao što je patofobija koja se odnosi na strah od spolnih bolesti ili insektofobija koja se tiče iracionalnog straha od kukaca (Kurelić, 2006: 58). Nancy Fraser, američka politička teoretičarka, ovaj pojam shvaća na drugačiji način. Ona smatra kako homofobija označava kulturalno obezvjeđivanje homoseksualnosti što znači da homoseksualci postaju žrtvama sramoćenja, zlostavljanja, stigmatizacije i nasilja te im se uskraćuju prava i pravna zaštita (Fraser prema Kurelić, 2006: 58/59). Kao rješenje vidi borbu protiv heteroseksizma (Kurelić, 2006: 59). Još jedno tumačenje homofobije daju službeni dokumenti institucija Europske Unije. U tim

dokumentima, Parlament poziva institucije Europske Unije da osude sve elemente homofobnog i transfobnog nasilja koje provode pojedinci i države, a što podrazumijeva maltretiranje, ponižavanje i zlostavljanje (verbalno i fizičko). Metodološki promatrano, neki od primjera homofobnog ponašanja su napad bombom punjenom čavlima u Londonu 1999. godine, napadi na LGBT povorke u Poljskoj te Bosni i Hercegovini 2004. godine te napad na Sebastiena Noucheta koji je u Francuskoj živ spaljen 2004. godine (Kurelić, 2006: 59).

Opaženo je kako su se negativni stavovi prema LGBT osoba u zadnjih 15ak godina ublažili, ali činjenica je da i dalje postoje (Buck prema Kozjak Mikić i Petrović, 2015: 438). Istraživanje iz 2008. godine navodi kako polovina Amerikanaca smatra kako je homoseksualnost apsolutno neprihvatljiva bez obzira na to što su u nekim državama odobreni istospolni brakovi (Kozjak Mikić i Petrović, 2015: 438). U Hrvatskoj, normativna zaštita LGBT osoba odnosno njihovih prava dobro je uređena te Ustav Republike Hrvatske sadrži načelo ravnopravnosti u svim elementima. Iako postoji neloše državno uređenje prava LGBT osoba, oni su i dalje često diskriminirani te su često žrtve raznih oblika nasilja (Bandalo i sur. i Hodžić i Bijelić prema Kozjak Mikić i Petrović, 2015: 438/439). Iako se ne iskazuju uvijek otvoreno i javno, primijećene su razne predrasude i osude LGBT osoba. Takvo ponašanje može im biti upućeno od strane ljudi koji rade u sektorima zdravstva i/ili policije što predstavlja velik problem jer može doći do diskriminiranja pojedinih pacijenata što je apsolutno suprotno s Hipokratovom zakletvom i etičkim kodeksom (Matharu i sur. prema Kozjak Mikić i Petrović, 2015: 439).

2.6.3. Kvaliteta života LGBT osoba

LGBT osobe po pitanju zdravlja i kvalitete života u odnosu na heteroseksualne osobe češće obolijevanje od anksioznih i afektivnih poremećaja te češće zloupotrebljavaju sredstva ovisnosti. Kod homoseksualnih muškaraca češća je visoka razina anksioznosti, depresija i beznadnost te su skloniji pokušajima samoubojstva pa zadobivaju i brojne ozlijede u takvim pokušajima. Također, prikrivanje seksualne orijentacije može biti uzrok mentalnih problema kod LGBT osoba. Prisutno je skrivanje seksualne orijentacije zbog straha od stigmatizacije društva, izopćavanja, odbacivanja, otkaza ili čak fizičkog napada. Ako LGBT osoba skriva svoju seksualnu orijentaciju, to ju može dovesti do prekidanja podržavajućih veza s LGBT zajednicom. Skrivanje seksualnog identiteta isključivo dovodi do lošeg mentalnog zdravlja osobe. Dva faktora koja sprječavaju homoseksualnu osobu da se izjasni oko svog seksualnog identiteta čine sram i krivnja. Uz to, strah od društvene stigmatizacije i fizičkog nasilja mogu dodatno potaknuti taj začarani krug (Bybee i sur. prema Kavić i Urukalo, 2013: 9/10). Ako

LGBT osoba živi u ruralnim sredinama, mentalni problemi i pokušaji samoubojstva još su češći. Upravo iz tog razloga, LGBT osobe iz ruralnih sredina češće se odlučuju na šutnju i „ostanak u ormaru“ za razliku od onih LGBT osoba koje žive u urbanim sredinama. Pojedinci iz ruralnih sredina ponekad su prisiljeni preseliti se u grad kako bi mogli lagodnije živjeti (Smyth prema Kavić i Urukalo, 2013: 11).

2.7. Istospolne zajednice

Pojam „obitelji izbora“ u društvenim znanostima koristi se kao oznaka za sve alternativne načine obiteljskog života koji se razlikuju od modernog heteroseksualnog nuklearnog obiteljskog modela. „Obitelji izbora“ predstavljaju važnu ulogu u transformaciji moderne obiteljske institucije koja leži na heteroseksualnom roditeljstvu. Heteroseksualnost više nije jedina osnova roditeljstva stoga ovim oblikom obitelji dolazi do uspostavljanja novih odnosa između bioloških i/ili društvenih roditelja, prijatelja i njihovih poznanika koji su u prošlosti isključivo pripadali heteroseksualnoj nuklearnoj obitelji što znači da je manje vjerojatno da će takve oblike obitelji obilježiti tradicionalni obrasci s unaprijed određenim obvezama i dužnostima (Švab, 2007: 43). Ne priznavanje postojanja istospolnih zajednica i ignoriranje prava istih može se usporediti i izjednačiti s diskriminacijom na temelju spola, rase, godišta, nacionalnosti, religije, invalidnosti i slično. Česte žrtve diskriminacije, nasilja, omalovažavanja i ismijavanja su djeca koja su članovi LGBT obitelji te ne priznavanje LGBT obitelji oštećuje prava djece dok su ta ista prava dostupna drugoj djeci (Mršević, 2008: 23).

U Danskoj je sklapanje istospolnih zajednica vrlo brzo napredovalo. Naime, statistika pokazuje da je u Danskoj u 6 godina registrirano je 2 083 istospolnih parova. Prema podacima muškarci češće stupanju u zakonski potvrđene istospolne zajednice (njih 1 449) u odnosu na žene (njih 634), a ženske istospolne zajednice puno su nestabilnije; veći broj ženskih partnera razveo se u odnosu na muškarce. Velika Britanija istospolne zajednice zakonski je priznala 2005. godine što se pokazalo odličnim potezom s obzirom na to da je u godini dana zabilježeno više od 3 500 primjera sklapanja istospolnog partnerstva (Mršević, 2008: 24). U Los Angelesu, početkom 2008. godine prikazani su rezultati istraživanja koji ukazuju na to da je u roku od 3 mjeseca otkako je Kalifornija 2008. godine legalizirala istospolne brakove, 11 000 parova sklopilo istospolni brak. Iste godine u Kaliforniji zabilježeno je oko 17 000 istospolnih parova. Na temelju zakona o registriranom partnerstvu, brojne europske i skandinavske zemlje pružile su mnoga prava i obveze braka istospolnim partnerima, a u te zemlje ubrajaju se Andora, Češka, Grenland, Danska, Finska, Francuska, Njemačka, Island, Luksemburg, Novi Zeland, Norveška, Slovenija, Švedska, Švicarska i Velika Britanija.

Zajednički život istospolnih partnera omogućen je u Austriji, Kolumbiji, Hrvatskoj, Mađarskoj, Izraelu, Portugalu te dijelovima Australije, Italije i SAD-a. Švedska je 2009. godine postala sedma država koja je zakonski usvojila istospolni brak (Mršević, 2008: 24-26).

Po pitanju uvažavanja i prijateljskog ponašanja prema homoseksualcima, 2008. godine postojala je znatna razlika između Istočne i Zapadne Europe. Homoseksualni odnos diskriminiran je u cijeloj Istočnoj Europi stoga sklapanje istospolne zajednice nije moguće. Potpuni kontrast po pitanju sklapanja istospolnih zajednica pruža Nizozemska, kao vrlo liberalna država i Poljska, vrlo religiozna zemlja u kojoj je snažan utjecaj Katoličke crkve pa je prihvaćanje homoseksualaca gotovo pa nemoguće. Zemlje koje su vrlo slične Poljskoj su Litva i Letonija. Države koje su dio Europske Unije otvorenije su prema istospolnim zajednicama iako to nije pravilo, međutim u tim zemljama bilježi se znatni napredak u stavovima prema lezbijkama i gay-evima. Vermont je prva država SAD-a koja je 2000. godine donijela zakonske odredbe o građanskoj zajednici koja istospolnim partnerima omogućava sve povlastice, odgovornost i zaštitu koju imaju bračni partneri. Stanovnici Vermonta pozitivno su podržali zakonsko sklapanje istospolnih brakova te je velik broj istih sklopljen (Mršević, 2008: 25-29).

Prema Gidensu (2007: 133) sve više gay aktivista traži da homoseksualni brak bude u potpunosti priznat. To im je vrlo važno zato što žele imati isti status, prava i obveze kao i svi drugi članovi društva. Ako bi se na homoseksualni brak gledalo jednako kao i na heteroseksualni, to bi podrazumijevalo određena prava. Tako bi partner mogao donositi medicinske odluke o životu i smrti drugog partnera, imali bi pravo na međusobno nasljeđivanje imovine, pravo na dio mirovine i na ostale ekonomske dobitke. Nepravi brak postao je popularan u Americi i partnerima ne pruža navedena prava pa je to jedan od razloga zašto brojni heteroseksualni parovi odgađaju stupanje u brak.

Protivnici homoseksualnog braka na brak između dvije homoseksualne osobe gledaju kao na nemoralan i neprirodan čin. Mišljenja su da je to legitimiranje seksualne orijentacije koju bi država trebala spriječiti. U Americi postoje skupine ljudi koje pokušavaju potaknuti homoseksualne osobe da promijene svoju seksualnu orijentaciju i da se vjenčaju za osobu suprotnog spola. Na homoseksualnost gledaju kao na perverziju i suprotstavljaju se svim mogućim zakonima koji bi je eventualno mogli priznati (Gidens, 2007: 133). S druge strane, većina homoseksualaca teži da ih se gleda kao na obične članove društva. Ističu da svi ljudi trebaju ekonomsku i emocionalnu sigurnost pa tako i homoseksualne osobe. Andrew Sullivan u svojoj knjizi *Virtualno normalan (Virtually Normal, 1995)* zauzima se za homoseksualni

brak. Sullivan je katolik i homoseksualac pa se čak i mučio pomiriti svoja vjerska shvaćanja s vlastitom seksualnom orijentacijom. Mišljenja je da je homoseksualnost dijelom prirodna, a tražiti od nekog homoseksualca da se odrekne svoje seksualne orijentacije značilo bi da ga se traži da se odrekne od mogućnosti da voli i bude voljen. Homoseksualni brak mora se legitimizirati jer će u suprotnom homoseksualci postati otuđena manjina (Gidens, 2007: 133).

2.8. Djeca u istospolnim zajednicama

Brojna istraživanja utvrdila su da nema razlike u odrastanju djece koju podižu istospolni partneri od djece koju podižu heteroseksualni partneri. Suvremeno doba u kojem se nalazimo predlaže odgoj djece u netradicionalnim i nepotpunim obiteljima. Podaci ukazuju na to da samohrani roditelji koji posvoje dijete te istospolni partneri jednako dobro mogu podići djecu kao i heteroseksualne obitelji. Bitno je istaknuti da seksualna orijentacija roditelja nije presudna niti utječe na razvoj djeteta stoga je važna okolina u kojoj dijete odrasta, pažnja, ljubav i briga. Bez obzira na seksualnu orijentaciju roditelja, djeca koja rastu u dobroj sredini dobro se ponašaju. Naime, seksualna orijentacija nije dokaz (ne)sposobnosti da se bude roditelj. Biološka povezanost roditelja i djece ne mora podrazumijevati dobru i kvalitetnu vezu među njima (Mršević, 2008: 32/33).

Nadalje, Mršević ističe kako brojna istraživanja dokazuju da samohrani roditelji, roditelji posvojenog djeteta, lezbijske majke i homoseksualni očevi, ali i istospolni parovi mogu formirati obiteljsku atmosferu te odgojiti zdravu i dobro prilagođenu djecu. Lezbijske i homoseksualci sposobni su i podobni biti roditelji puni ljubavi, razumijevanja i pažnje poput heteroseksualnih roditelja. Djeci je najvažnije da odrastaju kao sretna, zdrava, prilagođena i bez stresa. Istraživanja potvrđuju da je za djecu najvažnije da odrastaju u obiteljskoj atmosferi s minimalno svađa, maksimalnom podrškom te u dobrim odnosima između djece i roditelja. Homoseksualni roditelji u mogućnosti su pružiti djeci potreban dom i svu ljubav, a ono što djeci nije potrebno jest diskriminacija. Sva djeca trebaju imati jednake društvene mogućnosti s ciljem ostvarenja svog maksimalnog razvitka. U tom smislu, djeci homoseksualnih partnera ne smiju se uskratiti povlastice poput zdravstvene zaštite, obrazovanja, životnog standarda te povlastice i zaštita koju imaju druga djeca i slično (Mršević, 2009: 82-85).

Znanstveno je dokazano da se djeca koja odrastaju s istospolnim roditeljima, suočavaju s tzv. *fazom teškoća*. Teško im je shvatiti zbog čega je njihova obitelj drugačija od obitelji druge djece. Međutim, to je dio odrastanja, ali i iskustvo koje će im pomoći kasnije u životu. Bitno je da djeca istospolnih partnera odrastaju sretna i bez stresa. Kao i u svakoj obitelji, u obitelji istospolnih partnera treba umanjiti svađe, a povećati podršku i blizak odnos

djeteta i roditelja. Istraživanja potvrđuju da su djeca rođena u lezbijskim parovima bez obzira jesu li začeta prirodno ili umjetno, zdrava i dobro prilagođena. Psihološki testovi ne pokazuju nikakve razlike u odnosu na drugu djecu. Porast djece lezbijskih parova istaknut je 90-ih godina kad dolazi do tzv. lezbijskog *baby booma*. Jedan od razloga je veća pristupačnost klinikama za umjetnu oplodnju i bankama sperme što omogućava povećanje anonimnih donatora. Nastavnici u školama koje pohađaju ta djeca složili su se s tom tvrdnjom. Djeca koju podižu istospolni partneri ne pate od mentalnih poremećaja više nego djeca koju podižu otac i majka. Međutim, djeca koju odgajaju istospolni partneri često su predmet ismijavanja druge djece zato što živimo u društvu u kojem još uvijek nije postalo uobičajeno da se poštuju razlike. Sva djeca mogu imati loših iskustava, ali na njih to neće ostaviti psihološke ožiljke ili probleme s mentalnim zdravljem. Unatoč brojnim predrasudama da će istospolni brakovi dovesti do širenja prostitucije, poligamije i incesta, dokazano je da ne postoje nikakvi racionalni razlozi koji to mogu potvrditi. Češka istraživanja dokazala su da je za djecu bolje da odrastaju u istospolnim obiteljima nego u domovima za napuštenu djecu. Havajska istraživanja potvrdila su da nema nikakve značajne razlike ako djecu odgajaju roditelji istog spola. Partneri istog spola imaju sve predispozicije da odgajaju djecu koja će biti sretna, zdrava, zadovoljna i prilagođena (Mršević, 2008: 33-38).

Švab ističe kako se često raspravlja o odgoju djece lezbijskih parova i obitelji. Protivnici lezbijskih obitelji često navode da će lezbijsko roditeljstvo ostaviti negativne posljedice na djetetu što znači da će to utjecati na njegov psihološki razvoj. Polazište takvih argumenata je teorija modela uloga koja podrazumijeva tvrdnju o potrebi prisutnosti muškarca kao muškog uzora djetetu. Iako postoje tvrdnje da u lezbijskim obiteljima nema dovoljno kontakta s ocem, postoje tvrdnje da je štetno za dijete ako ima previše kontakta s ocem – u slučaju su-roditeljstva gay i lezbijskih obitelji. To su argumenti koji se gotovo uvijek javljaju kad se razmatra obiteljski oblik ili način života koji se razlikuje od modela heteroseksualne nuklearne obitelji. Autorica tvrdi da nema posebnih razlika između djece koja su u ranom djetinjstvu odrasla u heteroseksualnim obiteljima i tek u djetinjstvu ušla u reorganizirane lezbijske obitelji i one djece koja su rođena u lezbijskim obiteljima ili su živjela u njima još od djetinjstva. Djeca iz heteroseksualnih obitelji mogu se suočiti s dodatnom stigmatizacijom zbog odvajanja roditelja od stigmatizacije zbog homoseksualne orijentacije roditelja. Međutim, često bake i djedovi ne prihvaćaju majčinu partnericu kao roditelja djeteta, a nerijetko se djeca lezbijskih obitelji suočavaju s homofobijom. S obzirom na to da su gay-evi i lezbijke općenito suočeni s procesom otkrivanja svoje seksualne orijentacije, njihova se djeca

također suočavaju s otkrivanjem seksualne orijentacije svojih roditelja (Švab, 2007: 47/48). Stoga je važna potpora brojnih članova obitelji koja je gotovo uvijek prisutna kod djece heteroseksualnih partnera. Ona imaju razne zakonske povlastice kao što su zdravstvena zaštita, porezne olakšice za roditelje, javna pomoć roditeljima, dječji dodatak, alimentaciju, nasljedna prava članova obitelji i slično pa je važno da sva djeca imaju iste društvene mogućnosti. Djeci homoseksualnih roditelja ta ista prava ne smiju se uskratiti, a tu se ubraja zdravstvena zaštita, obrazovanje i životni standard. Djeca istospolnih partnera trebaju biti potpuno jednaka djeci heteroseksualnih roditelja (Mršević, 2008: 38/39). Predrasude homofobnog tipa čest su uzrok nepovjerenja prema istospolnim zajednicama pa se negiraju mogućnosti da takve zajednice budu zakonski priznate kao okvir za podizanje djece (Mršević, 2008: 41).

2.9. Javni prostori i Povorke ponosa

Javni prostor može biti mjesto tenzija i sukoba društvenih skupina, a ti sukobi mogu biti stvarni i simbolički. Javni prostor može se sagledavati kao mjesto pregovaranja za pozicije moći te kao mjesto nadmetanja društvenih i političkih snaga i njihovog međusobnog negiranja. U kontekstu LGBT pripadnika, javni prostor gleda se kao heteronormativan. To znači da je u društvu najpoželjnija i najpovlaštenija monogamna heteroseksualnost u ozakonjenim bračnim odnosima, reproduktivno spolno ponašanje te tradicionalne rodne uloge. Postavlja se pitanje *koliko je dozvoljeno prikazivati vlastitu seksualnost u javnom prostoru?* Bilo kakva vrsta izražavanja seksualnosti u javnom prostoru sankcionirana je društvenim normama s tim da se jednako ne tretiraju sve spolne orijentacije. To znači da je relativno dopušteno prikazivanje intimnih ponašanja heteroseksualnih parova kao što je poljubac, zagrljaj, držanje za ruku i slično. Međutim, prikazivanje intimnog ponašanja homoseksualnih parova u potpunosti je drugačije gledano i sankcionirano. Upravo zbog razlike ponašanja parova različitih seksualnih orijentacija, na javni prostor može se gledati kao na mjesto koje je nesigurno, mjesto potencijalnog nasilja i opasnosti za homoseksualne osobe (Bertoša i Antulov, 2012: 773/774).

U kontekstu javnih prostora i LGBT zajednica, potrebno je spomenuti Povorke ponosa. One predstavljaju godišnje prosvjedne javne skupove LGBT osoba koje se održavaju svuda u svijetu od 1970. godine. Najčešće se odvijaju u ljetnim mjesecima kao što je lipanj i srpanj zato što obilježavaju godišnjicu sukoba LGBT osoba i policije ispred kluba The Stonewall Inn na Greenwich Villageu u New Yorku. Povorke ponosa nazivaju se različitim imenima, a njihov naziv ovisi o gradu u kojem se odvijaju iako su najčešći nazivi „Pride“ ili

„Christopher Street Day“ (Bandalo i sur., 2011: 13). U Republici Hrvatskoj, radi se o najdugovječnijem političkom prosvjedu koji se najčešće održava svake godine u lipnju. Cilj je ostvariti solidarno i jednako društvo u smislu rodnih i spolnih normi te kategorija. Uz to, cilj je zajednički se boriti za ravnopravnost te puna građanska i ljudska prava (Zagreb Pride). Prolazak Povorke ponosa kroz grad uvijek je popraćen brojnim transparentima na kojima su napravljeni razni slogani te taj prolazak podrazumijeva artikuliranu i neartikuliranu buku koji proizvode sudionici Povorke. Artikulirana buka odnosi se na razno izvikivanje i dobacivanje dok se neartikulirana buka odnosi na zviždanje, udarce bubnjeva i smijeh. Povorke ovakvog tipa najčešće se održavaju subotom u vrijeme kad velik broj ljudi boravi na javnom prostoru, a razlog tome jest to što se tako stvara napetost prema postojećim semiotičkim sustavima u tom prostoru (Bertoša i Antulov, 2012: 774).

Povorke ponosa imaju velik značaj jer predstavljaju pozitivnu promjenu u kontekstu LGBT zajednica. To je vidljivo na konkretnom primjeru Srbije u kojoj se Povorke ponosa održavaju od 2014. godine te je od onda uočena veća otvorenost i prisutnost LGBT osoba u javnom sektoru. Sve je veći fokus ka sagledavanju položaja LGBT osoba, njihovih prava te izloženosti diskriminacije. Jedan od najvećih napredaka, posebice za lezbijke, vidljiv je po pitanju prava na javno okupljanje. U Srbiji, u Povorkama ponosa počele su sudjelovati osobe iz javnog i političkog života, strane i domaće osobe, aktivisti i borci za ljudska prava što je rezultiralo sve mirnijim i prihvaćenijim Povorkama ponosa. Povorke ponosa počele su se odvijati bez incidenata, ali uz jake mjere sigurnosti kako bi se izbjegle bilo kakve nasilne i neugodne situacije. U tom smislu, potrebno je stalno raditi na sprječavanju predrasuda i diskriminacije pa zato treba educirati mlade osobe kroz proces obveznog obrazovanja s ciljem da postanu osobe koje jednako poštuju sve ljude, bez obzira na njihovu seksualnu orijentaciju (Mršević, 2019: 621).

Kretanjem po javnom prostoru, Povorka ponosa pokušava prikazati politička značenja te se pokušava izboriti za svoja prava. Tako pokazuju i veličaju svoje ideologije i životne stilove (Bertoša i Antulov, 2012: 775). Smatra se da se Povorkom ponosa javni prostor pretvara u simbolički i metaforički prostor koji problematizira alternativni model stvarnosti (HcHalev prema Bertoša i Antulov, 2012: 775). Na ovaj način dolazi do mobilizacije brojnih društvenih aktera kao što je policija, građani koji ne sudjeluju u Povorki, druge marginalizirane skupine koje se ne slažu s načelima i vrijednostima za koje se zalažu pripadnici Povorke te pojedinci koji su neprijateljski raspoloženi prema članovima Povorke ponosa. Ovakvo sudjelovanje društvenih aktera može dovesti do prikazivanja raznih strasti i

djelovanja, a ta su djelovanja često nasilnog karaktera. S ciljem da se izbjegnu sve neprilične i nasilne situacije, Povorka ponosa prolazi graničnim prostorom koji je pretvoren u zonu rizika koju sa svih strana štiti policija. Transparenti su normalna pojava u marševima ili demonstracijama stoga ih nije neobično vidjeti na povorci ponosa. Međutim, slogani na transparentima ovakvih povorki često su napisani van pravila prikladnosti koje su odredile dominantne grupe jer se radi o temama koje društvo smatra neprikladnima. Stoga se takvi slogani smatraju transgresivnima. Isto tako, smatraju se transgresivnima jer interveniraju u heteronormativni prostor i pretvaraju ga u queer područje (Bertoša i Antulov, 2012: 775/776).

2.9.1. Slogani

Gledajući s lingvističkog stajališta, slogani obilježavaju tipične sintaktičke strukture, stilističke i retoričke vrijednosti, korištenje figura i igara riječima s kojima se kreira sugestivno ozračje. S druge strane, ako se gleda sa semiotičkog stajališta, slogan je znak koji prikazuje vlastite sustave vrijednosti i vlastitu ideologiju, a njihov sadržaj može ovisiti o potencijalnim primateljima (Abruzzese i Colombo prema Bertoša i Antulov, 2012: 776). Slogani dolaze do izražaja u prosvjedima, demonstracijama, pobunama zato što se u takvim situacijama ističe njihova sposobnost evociranja određenih stavova, ideologija, sustava vrijednosti za koje se pripadnici određenih povorki ili pobuna zalažu (Bertoša i Antulov, 2012: 776). U zagrebačkim Povorkama ponosa, slogani predstavljaju multimodalne i višejezične diskurse. Multimodalni su jer su u njihovoj konstrukciji sudjelovali vizualni i verbalni semiotički način (Kress i van Leeuwen prema Bertoša i Antulov, 2012: 777). Također, višejezični su jer su se ostvarili na četiri jezika kao što je hrvatski, engleski, njemački i srpski. U povorkama kao što je Povorka ponosa, slogani imaju velike mogućnosti za potkopavanje heteronormativnoga poretka javnih prostora. To znači da oni potkopavaju oblik javnoga prostora koji se naziva građanski uređen krajolik, a radi se o krajoliku koji je uređen prema sustavima vrijednosti građanske klase (Bertoša i Antulov, 2012: 777). Taj krajolik ne podrazumijeva isticanje homoseksualnosti i osporavanje normiranih rodnih uloga (Bertoša i Antulov, 2012: 777).

2.10. Pregled dosadašnjih istraživanja

2.10.1. Istraživanja informiranosti okoline LGBT osoba

Prema istraživanju iz 2013. godine koje su provele Milković i Poštić, utvrđeno je da je u puno više slučajeva majka LGBT osobe informirana o seksualnoj orijentaciji ispitanika/ca nego otac. Gotovo polovica ispitanika, njih 44,3% navela je da su oba roditelja upoznata s

njihovom seksualnom orijentacijom. Od ispitanika/ca koji imaju braću i/ili sestre, njih 70,1% navelo je da je podijelilo svoju intimu sa sestrom oko svoje seksualne orijentacije dok je njih 56,6% to isto podijelilo s bratom. Čak 81,8% ispitanika/ca navelo da je da su njihovi prijatelji i/ili prijateljice najviše informirani o njihovoj seksualnoj orijentaciji. Također, 43,6% ispitanika/ca navelo je da su njihove kolege/ice s posla ili iz škole ili s fakulteta upoznati s njihovom seksualnom orijentacijom. Većina ispitanika/ca navelo/a je da je njihova šira okolina upoznata s njihovom seksualnom orijentacijom, njih 28,7% ili da su djelomično upoznati (njih 46,5%) s istim (Milković, 2013: 60).

Prema istraživanju autorica Pikić i Jugović kojeg su provele 2005. godine, utvrđeno je da 40% sudionika/ca navodi da su majke upoznate s njihovom homoseksualnosti dok je tek 20% sudionika/ca u to sigurno i za očeve. Kao što je potvrđeno i u drugim istraživanjima, LGBT osobe češće otkrivaju svoju seksualnu orijentaciju majkama nego očevima. Oko 40% sudionika/ca sigurno je da njihova braća i/ili sestre znaju za njihovu seksualnu orijentaciju dok trećina sudionika/ca misli da ne znaju. Što se tiče radnog mjesta, LGBT osobe češće upoznaju svoje prijatelje sa svojom homoseksualnosti nego kolege na poslu. Više od trećine sudionika/ca sigurno je da im svi prijatelji znaju za njihovu seksualnu orijentaciju dok je tek 13,6% sudionika/ca sigurno da su njihove kolege na radnom mjestu upoznate s njihovom seksualnom orijentacijom. Jedan od razloga zašto je zastupljena zatvorenost izražavanja seksualne orijentacije prema kolegama na poslu odnosi se na strah od gubitka posla i/ili diskriminacije. Strah LGBT osoba u smislu izražavanja njihove seksualne orijentacije je opravdan što potvrđuju rezultati istraživanja koje je 2005. godine objavila agencija Hendal. Sudionici istraživanja bile su osobe zadužene za donošenje poslovnih odluka u 202 poduzeća te se njih 66% izjasnilo da ne bi zaposlili deklariranog homoseksualca ili homoseksualku (Pikić i Jugović, 2006: 38/39).

Istraživanje udruge GONG i Fakulteta političkih znanosti provedeno je 2010. godine gdje je utvrđeno kako 46% srednjoškolaca smatra da je homoseksualnost vrsta bolesti dok njih 64% smatra kako bi osobama homoseksualne orijentacije trebalo zabraniti javne nastupe (Bandalo i sur., 2011: 10).

2.10.2. Nasilje i diskriminacija nad LGBT osobama

Centar za queer istraživanja 2014. godine proveo je istraživanje „Parada ponosa i LGBT populacija“. Istraživanje je pokazalo da su elementi poput nasilja, straha i osjećaj straha i dalje izrazito prisutni kod LGBT osoba u Srbiji. Ispitanici smatraju kako bi se LGBT organizacije trebale fokusirati na zaštitu LGBT osoba od nasilja, borbu za ekonomska i

socijalna prava LGBT osoba, zaštitu od diskriminacije na radnom mjestu, SOS telefoni te psihološka pomoć (Redovan godišnji izvještaj Poverenika za zaštitu ravnopravnosti za 2016. godinu prema Mršević, 2019: 619). Utvrđeno je kako se LGBT osobe i aktivisti i dalje susreću s govorom mržnje i raznim prijetnjama, nasiljem, homofobijom i slično (Mršević, 2019: 619).

Prema istraživanju iz 2013. godine koje su provodili LBGT udruga Zagreb Pride, LORI i Queer Sport Split sudjelovalo je 690 ispitanika. Prema rezultatima studije, 8% sudionika prijavilo je zločin iz mržnje policiji dok istraživanje iz 2012. godine ukazuje na 90% ispitanika koji nisu prijavili zločin iz mržnje. To ukazuje na pomak što znači da pripadnici seksualnih manjina ukazuju na problem zlostavljanja iako je zakonska zaštita LGBT osoba od nasilja još uvijek nedostatna (Zagreb Pride prema Vučković Juroš, 2015: 205). Istraživanje koje je 2005. godine provedeno u 202 hrvatska poduzeća od agencije Hendaal, pokazalo je da 66% osoba koje donose odluke o zaposlenju osoba ne bi zaposlile homoseksualnu osobu. Također, istraživanje iz 2007. godine koje je proveo Puls, pokazalo je da 49% ispitanika smatra da homoseksualcima i biseksualcima treba zabraniti rad u javnim službama dok ih više od polovice ispitanih (N=800) smatra da im treba zabraniti rad s djecom u obrazovnom sustavu (Juras i sur. prema Vučković Juroš, 2015: 207).

Kriminalističko-policajska akademija 2015. godine provela je istraživanje o odnosu policije prema diskriminaciji. Rezultati ukazuju na to da pripadnici policije prepoznaju da su LGBT osobe izrazito diskriminirana populacija te da je prema njima najistaknutija socijalna distanca (39%) (Redovan godišnji izvještaj Poverenika za zaštitu ravnopravnosti za 2015. godinu prema Mršević, 2019: 619).

Istraživanja javnog mnijenja iz 2014. godine u Srbiji pokazuju kako svaki drugi građanin misli da je homoseksualnost bolest koja se mora liječiti, a više od 80% ispitanika ne želi u svojoj obitelji imati LGBT osobu. LGBT osobe izrazito su izložene diskriminaciji što je najčešće vidljivo kroz prijetnje, govor mržnje i direktno nasilje (Redovan godišnji izvještaj Poverenika za zaštitu ravnopravnosti za 2016. godinu prema Mršević, 2019: 619). Nadalje, rezultati iz 2013. godine ukazuju na to da su najviše diskriminirane seksualne manjine (16,4%) te da postoji mogućnost da se diskriminacija odražava nad LGBT osobama. Gotovo polovica ispitanika (49%) smatra da je homoseksualnost bolest koja se mora liječiti dok 82% njih ne želi imati LGBT osobu u svojoj obitelji. Također, postoji velika socijalna distanca prema homoseksualnim osobama i osobama koje imaju HIV. Isto tako, 39% ispitanika misli da su LGBT osobe veoma medijski izloženi dok jedna četvrtina ispitanika smatra da društvo

ne bi trebalo zanimati njihovi problemi (Redovan godišnji izvještaj Poverenika za zaštitu ravnopravnosti za 2013. godinu prema Mršević, 2019: 619).

2.10.3. Povorke ponosa

Udruženje „Da se zna“ 2017. godine objavilo je publikaciju *Korak napred, nazad dva – Uloga policije u jačanju prevencije i mehanizma zaštite od zločina iz homofobije i transfobije u Srbiji*. Rezultati istraživanja ukazuju na to kako su događaji poput Gay Pridea procijenjeni kao bitan napredak u kontekstu položaja LGBT osoba u društvu. Tu je istaknuta uloga senzibiliteta policije koja je prva u kontaktu s osobom koja je žrtva nasilja i/ili diskriminacije (Savet za sprovođenje Akcionog plana za poglavlje prema Mršević, 2019: 620).

Agencija Hendaal provela je istraživanje u kojem je istaknuto kako 38,3% građana podržava održavanje gay parada dok 51,3% njih smatra kako bi takva okupljanja trebala biti zabranjena (Bandalo i sur., 2011: 10).

2.10.4. Životno partnerstvo i djeca u istospolnim zajednicama

Prema istraživanju iz 2013. godine koje su provele Milković i Poštić, utvrđeno je da čak 53,43% sudionika/ca istraživanja želi registrirati svoju vezu kao životno partnerstvo u matičnom uredu. Kao životno partnerstvo, svoju vezu želi registrirati najviše sudionika u dobi od 18 do 30 godina, ali i oni pojedinci u dobi od 31 do 45 godina. Najviše takvih je iz Zagreba, a zatim slijede osobe iz Rijeke i Splita. Najveći broj ispitanika već živi s partnerom (N=101), a najviše ih se spolno i rodno identificiraju kao žene. Životno partnerstvo želi ostvariti 110 osoba koje se spolno identificiraju kao muškarci te 108 osoba koje se rodno identificiraju kao muškarci. Manji postotak sudionika/ca, njih 5,09% potvrđuje da u Hrvatskoj već postoje djeca čiji su roditelji LGBT osobe. Najviše je sudionika/ca koji imaju djecu iz Zagreba (N=12) i Rijeke (N=12). Najviše je sudionika/ca koji imaju djecu u dobi od 31 do 45 godina (N=22), a njih 5 je u dobi od 46 godina i više. Najviše se osoba spolno i rodno identificira kao žene. Čak 39,15% sudionika/ca planira imati djecu te se pretežito nalaze u dobi od 18 do 30 godina (N=195) i žive u Zagrebu. Većina ih se spolno i rodno identificira kao žene. Većina sudionika/ca (N=179) koji planiraju imati djecu navodi da bi registrirali svoju vezu kao životno partnerstvo ako bi bili u mogućnosti to ostvariti (Milković, 2013: 65-67).

Švab (2007: 47) iznijela je rezultate empirijskog istraživanja o lezbijskom roditeljstvu gdje istraživanje pokazuje da se s aspekta psihološkog razvoja, djeca u lezbijskim obiteljima

ne razlikuju od druge djece pa se tako odbacuju pretpostavke o negativnim utjecajima homoseksualne orijentacija roditelja na djetetov psihološki razvoj. Rezultati istraživanja potvrdila su da su razlike u obiteljskim odnosima, kvaliteta odnosa te komunikacija između roditelja i djece uglavnom pozitivne. Prikazana je uključenost majčinog ženskog partnera u svakodnevnu brigu o djetetu/djeci te je briga u lezbijskim obiteljima mnogo intenzivnija nego uključivanje očeva u heteroseksualnim obiteljima. Ponekad je djeci u lezbijskim obiteljima lakše prihvatiti majčinog novog partnera nego djeci u heteroseksualnim obiteljima da prihvate majčinog novog muškog partnera. Istraživanje potvrđuje da novu majčinu partnericu djeca shvaćaju kao dodatnog roditelja, a ne zamjenu za oca. U nekim slučajevima djeca ostvaruju bliži odnos s novom majčinom partnericom nego s ocem. Djeca koja žive u istospolnim zajednicama ostvaruju sposobnost prihvaćanja i uvažavanja ljudskih razlika, odgovorniji su i nisu podložni predrasudama.

2.10.5. Prava homoseksualnih osoba

Huić, Jugović i Kamenov 2012/2013. godine provele su istraživanje u kojem su ispitale stavove mladih prema pravima homoseksualaca. Istraživanje je provedeno na prigodnom uzorku te je sudjelovalo 1 551 studenata/ica čija je seksualna orijentacija heteroseksualna od čega je 27,3% muškaraca i 72,7% žena. Ispitani su studenti/ce prve i posljednje godine studija, a u obzir je uzeto nekoliko različitih studijskih programa – psihologija, socijalna pedagogija, socijalni rad, ekonomija, pravo, građevinarstvo, učiteljski studij, policijska akademija, zdravstveni studij te studij medicine. U istraživanju su sudjelovali studenti/ce Sveučilišta u Zagrebu, Splitu, Rijeci i Osijeku. Ispitanici/e ispunjavali su upitnik koji je sadržavao pitanja o stavovima prema pravima gay osobama, a pola upitnika sadržavao je pitanja o stavovima prema pravima lezbijki. Rezultati ukazuju na to kako podržavanje različitih prava kod ispitanika/ca varira. Pravo gay osoba i lezbijki na sklapanje braka i posvajanje djece manje je podržano od prava na nasljeđivanje imovine nakon smrti partnera/ice. Isto tako, rezultati ukazuju na to kako su žene imale pozitivnije stavove prema pravima lezbijki i gejeva nego muškarci. Primijećeno je da žene pružaju veću podršku prava gejeva i lezbijki u odnosu na studente. Autorice su uglavnom dobile rezultate sukladno njihovim prethodnim tezama (Huić i Jugović i Kamenov, 2015: 220-236).

2.10.6. Odlazak iz Republike Hrvatske

U istraživanju kojeg su provele Milković i Poštić 2013. godine, autorice su se dotaknule pitanja potencijalnog odlaska LGBT osoba iz Republike Hrvatske. Više od polovice sudionika, njih 54,49% odselila bi se iz Hrvatske čim bi im se ukazala prilika za tim.

Kao najčešće razlog, njih 372 navelo je da bi ih na taj postupak potaknuli ekonomski razlozi što je opravdano nestabilnom ekonomskom situacijom u državi i visoka stopa nezaposlenosti. Sljedeći razlog po učestalosti zašto bi se LGBT osobe odselile iz Republike Hrvatske odnosi se na diskriminaciju, nasilje i/ili zločin iz mržnje zbog seksualne orijentacije, spolnog/rodnog identiteta i/ili rodnog izražavanja te bi čak 182 sudionika/ca odselilo iz navedenih razloga. Iz toga slijedi zaključak kako se velik broj LGBT osoba koje su sudjelovale u istraživanju ne osjeća ugodno u Republici Hrvatskoj. Smatraju da se ne nalaze na prostoru u kojem mogu slobodno i ravnopravno živjeti, bez diskriminacije i nasilja. Također, značajan broj sudionika kao razlog odlaska navodi i obrazovanje, njih 169, a njih 161 navodi privatne razloge (Milković, 2013: 77/78).

3. METODOLOŠKI ASPEKTI ISTRAŽIVANJA

3.1. Predmet istraživanja

Stav prema homoseksualnim osobama mijenjao se kroz povijest ovisno o vremenu i društvu. Homoseksualne osobe često su morale držati za sebe svoju homoseksualnu orijentaciju iz razloga što su na taj način čuvale svoj život (Vučković Juroš prema Dudić i Silajdžić, 2019: 312). Danas je situacija u raznim dijelovima svijeta vrlo slična te nerijetko homoseksualne osobe skrivaju svoju homoseksualnost zbog bolje prihvaćenosti i tolerancije u društvu. Gotovo je pa uobičajeno da su LGBT osobe socijalno isključene iz raznih sustava u društvu poput demokratsko-pravnog, radno-tržišnog, sustava socijalne dobrobiti te obiteljskog sustava i sustava lokalne zajednice (Šućur, 2004: 2). Upravo iz tog razloga, u ovom diplomskom radu upoznat ćemo se sa stavovima i percepcijama LGBT osoba po pitanju njihovog života – njihove otvorenosti ka vlastitoj seksualnosti, prihvaćenosti i mogućih teškoća u sredini i društvu u kojem se nalaze.

3.2. Cilj istraživanja

U znanstvenom radu, nužno je utvrditi ciljeve istraživanja zato što oni tumače što se istraživanjem želi postići. Upravo iz tog razloga, potrebno je jasno i specifično definirati ciljeve. Ciljevi se mogu, ali i ne moraju podijeliti na temeljne i posebne ciljeve. Temeljni cilj istraživanja podrazumijeva krajnji i sveobuhvatni smjer istraživanja dok posebni ciljevi izražavaju specifične aspekte teme koji nas dodatno zanimaju u kontekstu istraživanja (Tkalac Verčić i Sinčić Ćorić i Pološki Vokić, 2014: 46).

U tom smislu, temeljni cilj odnosi se na utvrđivanje kvalitete života homoseksualnih osoba u društvu u kojem se nalaze, ali i njihovih pojedinih stavova. Uz pomoć korištene metode polustrukturiranog intervjua nastojao se dobiti prikaz kakav je život homoseksualnih osoba te na koji način promatraju svijet.

Posebni ciljevi su:

1. utvrditi otvorenost prema vlastitoj seksualnoj orijentaciji,
2. odrediti reakcije društva s obzirom na homoseksualnu orijentaciju pojedinca,
3. procijeniti stavove homoseksualnih osoba prema istospolnoj zajednici, djeci i gay pride-u.

3.3. Istraživačka pitanja

Istraživačka pitanja predstavljaju osnovu pojedinog istraživačkog procesa. Istraživačka pitanja podrazumijevaju pitanja na koja ne možemo pouzdano odgovoriti – odgovore na pitanja saznati ćemo tijekom istraživanja (Tkalac Verčić i sur., 2014: 47).

U tom smislu, istraživanje smo podijelile na nekoliko tema, a teme na kategorije. Prva tema odnosi se na početke homoseksualnosti. U drugoj temi nastojale smo utvrditi reakcije okoline homoseksualnih osoba u smislu prisutnosti socijalne isključenosti te eventualnih poteškoća. Treća tema tiče se istospolne zajednice gdje smo nastojale procijeniti mišljenja sugovornika/ca o istospolnoj zajednici i teškoće s kojima se susreću dok se četvrta tema odnosi na djecu u istospolnoj zajednici. Posljednja tema odnosi se na iskustva i razmišljanja o životu izvan Republike Hrvatske kao i mišljenju o gay pride-u. S obzirom na naš interes istraživanja, postavile smo određena istraživačka pitanja:

1. Kakav je osjećaj osjetiti sklonost prema osobama istog spola?
2. Kriju li homoseksualne osobe svoju seksualnu orijentaciju?
3. Osjećaju li se homoseksualne osobe isključeno iz društva?
4. Postoji li sklonost ka sklapanju istospolne zajednice?
5. Žele li imati djecu?
6. Utječu li istospolni roditelji na izloženost diskriminacije djece u društvu?
7. Jesu li sugovornici/ce skloni/e gay pride-u?

3.4. Sudionici istraživanja

U ovom istraživanju sudjelovalo je dvanaest sugovornika/ca. S obzirom na osjetljivost predmeta istraživanja, imale smo teškoća prilikom pronalaska sugovornika/ca stoga smo primijenile metodu snježne grude (eng. *snowball*). U tom smislu, pronašle smo nekoliko pojedinaca koji su se identificirali kao homoseksualne osobe te smo od njih prikupile tražene informacije. Zatim smo ih zamolile da identificiraju druge odnosno svoje prijatelje i/ili poznanike koji se također identificiraju kao homoseksualne osobe. Od tako dobivenih sugovornika prikupljale smo informacije s tim da smo i njih zamolile da identificiraju nove sugovornike. Ovaj postupak nastavljale smo sve dok nismo došle do traženog broja sugovornika odnosno sugovornica. Isto tako, potrebno je istaknuti kako su žene puno

otvorenije pristupile ovom istraživanju i samoj temi za razliku od muškaraca kojima smo teže pristupile pa je zato znatno manje muških sugovornika u odnosu na ženske sugovornice.

Kako bismo se upoznale s profilom sugovornika/ca postavile smo nekoliko sociodemografskih pitanja koja se tiču spola, dobi, mjesta stanovanja, stupnja obrazovanja, religioznosti, političke orijentacije, radnog statusa te članova kućanstva. Dobivenim odgovorima utvrdile smo da je u istraživanju sudjelovalo dvanaest sugovornika/ca (N=12), odnosno sedam žena, četiri muškarca te jedna osoba koja se identificira kao *non-binary*. Sugovornici su pretežito u srednjim dvadesetim godinama. S obzirom na to da su intervjui provedeni *online*, mjesto stanovanja sugovornika/ca je raznoliko. Gotovo polovica sugovornika/ca živi u glavnom gradu Republike Hrvatske – Zagrebu dok ostali sugovornici/ce žive u Sutivanu na otoku Braču, Corku u Irskoj, Splitu, Slatini, Umagu i Kaštelima. Većina sugovornika/ca ima završenu srednju školu. Gotovo svi sugovornici/ce identificiraju se kao nereligiozni dok je svega jedna sugovornica navela da je religiozna. Sugovornici/ce su pretežito podjednako raspodijeljeni po pitanju političke orijentacije odnosno oni koji nemaju političku orijentaciju i oni koji ju imaju dok oni koji ju imaju naveli su da je njihova politička orijentacija usmjerena ka lijevo. Većina sugovornika/ca je nezaposleno/a ili zaposleno/a, a broj članova kućanstva sugovornika/ca varira od jednog do osam.

3.5. Mjerni instrument

Kao mjerni instrument koristile smo protokol. Protokol smo podijelile na nekoliko tema, a teme na nekoliko kategorija. Prva tema odnosi se na sociodemografska obilježja gdje nas je zanimalo spol, dob, mjesto stanovanja, stupanj obrazovanja, religioznost, politička orijentacija, radni status te broj članova kućanstva naših sugovornika/ca. Druga tema tiče se početaka saznanja vlastite homoseksualnosti gdje su nas zanimali osjećaji prilikom saznanja vlastite homoseksualnosti, ali i (ne)anonimnost vlastite homoseksualnosti. Nadalje, treća tema odnosi se okolinu odnosno društvo sugovornika/ca, njihove reakcije prilikom out-anja naših sugovornika/ca te određene poteškoće s kojima se susreću homoseksualne osobe. Za četvrtu temu postavile smo istospolnu zajednicu u kontekstu sklonosti pristupanja istoj te postojanje određenih poteškoća u slučaju sklapanja takve zajednice. Peta tema odnosi se na djecu u istospolnoj zajednici gdje smo htjele uvidjeti postoji li želja ka tome, na koji način naši sugovornici žele imati djecu ako to žele te postoje li određene razlike u odnosu na djecu heteroseksualnih roditelja. Posljednja tema odnosi se na zadovoljstvo životom, život izvan Republike Hrvatske te važnost i mišljenje o gay pride-u.

3.6. Postupak provedbe istraživanja

U ovom diplomskom radu odlučile smo se primijeniti kvalitativnu metodologiju odnosno polustrukturirane intervjuje. Polustrukturirani intervju odabran je kao sredstvo prikupljanja podataka zato što je vrlo prikladan za istraživanje percepcija i mišljenja ispitanika o složenim i ponekad osjetljivim pitanjima (Barriball i While, 1994: 330). Ovdje se radi o intervjuu gdje postoji raspored pitanja koja se postavljaju ispitanicima, sadrži otvorena pitanja koja se mogu postaviti bilo kojim redoslijedom te neka pitanja mogu biti dodana ili zanemarena u tijeku provedbe intervjuja (McLeod, 2014). Gordon tvrdi da su formulacije i slijed svih pitanja u polustrukturiranom intervjuu potpuno jednake za svakog ispitanika, tako da možemo utvrditi da su razlike u odgovorima posljedica razlika među ispitanicima (Barriball i While, 1994: 330). Prednost polustrukturiranog intervjuja je to što je on fleksibilan jer se pitanja mogu prilagoditi i promijeniti ovisno o odgovorima ispitanika. Moguće je odstupiti od rasporeda pitanja intervjuja te isto tako, ovaj tip intervjuja stvara kvalitativne podatke jer je prisutno korištenje otvorenih pitanja. Na taj način ispitaniku se omogućava da se potpuno povjeri istraživaču, a istraživač tako razvija pravi osjećaj o situaciji ispitanika. Također, polustrukturirani intervju ima veću valjanost jer istraživaču daje priliku za dublje razumijevanje, traženje pojašnjenja i dopušta ispitaniku da upravlja s odvijanjem intervjuja (McLeod, 2014).

Provedba intervjuja započela je u siječnju 2021. godine te je nakon duže pauze nastavljena u razdoblju od svibnja 2021. godine do srpnja 2021. godine. Svi intervjui provedeni su *online*, najčešće preko WhatsApp video poziva te preko telefonskog poziva. Razlozi tome su pandemija Covida-19 zbog čega je bilo vrlo praktično što se intervjui odvijaju *online*, ali isto tako, sugovornicima/cama je bilo ugodnije razgovarati o ovim tema preko društvenih platformi nego uživo. Intervjui su uglavnom trajali oko 30 minuta. Prije početka svakog intervjuja, sugovornici su bili upoznati s predmetom istraživanja te da se intervju snima. Njihov pristanak bio je u potpunosti dobrovoljan što je potvrđeno potpisivanjem Obrasca suglasnosti za sudjelovanje (vidjeti u: Prilozi) koji je podrazumijevao anonimnost i povjerljivost prikazivanja rezultata. S ciljem postizanja anonimnosti, imena sugovornika/ca nisu navedena u radu već su kodirana kao S1 (Sugovornik/ca 1), S2 (Sugovornik/ca 2) itd.

Razgovori su snimani pomoću mobilne aplikacije za snimanje zvuka, a zvučni zapisi su doslovno transkribirani. Svi transkripti intervjuja priloženi su u poglavlju *Prilozi*. Nakon postupka transkribiranja intervjuja, uslijedilo je detaljno iščitavanje transkripata s ciljem da se

što konkretnije prepoznaju dijelovi koji nam tumače i pružaju odgovore na postavljena istraživačka pitanja. Odgovori su kategorizirani i vrlo detaljno analizirani nakon čega je uslijedila interpretacija rezultata što je prikazano u dijelu *Rezultati istraživanja*.

4. REZULTATI I RASPRAVA

4.1. Početci homoseksualnosti

U prvoj temi zanimala nas je kategorija razdoblja otkrića homoseksualnosti sugovornika/ca. Htjele smo istražiti postoji li definirana dob kad su sugovornici/ce postali/e svjesni/e vlastite seksualnosti. Prva polovica sugovornika/ca istaknula je kako je to bilo još u ranoj odnosno vrtićkoj dobi kad su počeli gajiti određene osjećaje prema drugoj djeci istog spola. U tom smislu, treba istaknuti kako je to dob kad se javljaju prvi osjećaji prema drugim osobama, međutim, u toj dobi ljudi pa tako i naši/e sugovornici/ce nisu bili/e svjesni/e vlastitog identiteta što se oblikovalo tek kasnije, najintenzivnije u razdoblju puberteta dok je preostala polovica sugovornika/ca istaknula kako su postali svjesni svoje seksualnosti ulaskom u pubertet, u razdoblju od 12. do 15. godine:

-... ali vjerujem da sam počeo kužiti odnosno taj dio sebe tijekom zadnjih razreda osnovne škole... znači kad sam imao otprilike 12 ili 13 godina. (S3)

-... ono kad, taj prvi val puberteta prođe, 13 godina ja bi reko... (S10)

-... Aaa... Ha, sa 12 ajmo reć' 13. (S11)

Tek je jedna sugovornica svoju homoseksualnu orijentaciju otkrila u kasnoj adolescenciji. To potvrđuje sljedeći komentar:

-... pa ajmo reć' prije nekih četiri godine, tad sam zapravo imala i svoju neku prvu curu, nešto ozbiljnije i onda sam tad shvatila da je to nešto što onak' me ispunjava, što je dio mene i što želim u životu. (S6)

Sljedeća kategorija odnosi se na osjećaje prilikom spoznaje vlastite homoseksualnosti. Zanimalo nas je postoje li određeni događaji koji su potaknuli i intenzivirali osjećaje sugovornik/ca prema istom spolu. Tako smo htjele utvrditi jesu li određene životne situacije poput određenih trauma ili negativnih iskustava intenzivirale svijest i osjećaje pojedinaca s obzirom na to da nije neobično da se upravo takvi osjećaji jave uslijed određenih životnih situacija. Gotovo svi/e sugovornici/ce istaknuli/e su kako ni jedan događaj nije utjecao na pojavu osjećaja prema osobama istog spola, tek je jedna sugovornica istaknula kako je pojedina situacija možebitno intenzivirala osjećaje prema istom spolu:

-A pa nije događaj al' je jedna u biti ženska je meni pričala o tome i ja sam nakon 15 dana počela osjećat nešto prema njoj i to mi je sve bilo čudno i onda sam skužila da je to to. (S12)

Nadalje, istu kategoriju nastojale smo detaljnije utvrditi stoga smo im postavile pitanje kako su se osjećali kad su shvatili da razvijaju osjećaje prema istom spolu. Spoznaja vlastite seksualnosti, bila ona heteroseksualna, biseksualna ili homoseksualna predstavlja područje o kojem pojedinci ne razmišljaju duboko i intenzivno sve dok ne postanu svjesni prvih vlastitih osjećaja prema suprotnom i/ili istom spolu. Iz tog razloga, zanimali su nas doživljaji sugovornika/ca kad su postali/e svjesni/e svoje homoseksualne orijentacije. Kod većine sugovornika/ca javili su se slični osjećaji poput zbunjenosti, straha, krivnja te srama što je na određen način i očekivano s obzirom na to da mladi najčešće odrastaju u društvu u kojem homoseksualnost predstavlja tabu temu o kojoj se ne priča ili se o njoj priča podrugljivim tonom:

-... da se osjećam krivom, znači i kriv i sram, jel', u vezi toga „što sam.“ (S2)

-... Pa većinom zbunjeno, nekako prestrašeno, krivo... (S3)

Isto tako, ističu se pojedine sugovornice koje su istaknule kako su se u tom trenutku osjećale sasvim normalno, ispunjeno i sretno. To je moguće potkrijepiti sljedećim komentarima:

-... za mene je to nekako normalno znaš i da se događa nešto drugo ne bi ne bi mi tako pasalo... (S5)

-Pa moram priznat da nekako onak' ispunjeno, sretno... Meni je baš bilo onak' ja bi rekla sve kristalno jasno, čisto i bilo mi je super. (S6)

Na pitanje je li naše sugovornike/ce bilo strah kako će reagirati njihovi bližnji i okolina s obzirom na njihovu homoseksualnu orijentaciju, većina je odgovorila potvrdno, posebice ih je bilo strah kako će reagirati obitelj. Takvi odgovori nisu nas iznenadili s obzirom na to da na postupak *coming out-a* obitelj najčešće loše reagira i teško prihvaća tu spoznaju:

-... tako da definitivno sam se više bojala reakcije majke nego bilo koga drugoga. (S7)

-Pa bilo me strah malo za obitelj, jedino što se tiče prijatelja ne. Jedino za obitelj u slučaju da nešto postane ozbiljno kako bi oni prihvatili. (S8)

Tek dvije sugovornice istaknule su kako ih uopće nije strah reakcije obitelji i prijatelja:

-Apsolutno niti malo... (S1)

-Pa ne (smijeh), ja sam ti uvijek bila ono, mislim davali su mi savjete i to, ali nikad, uvijek sam znala, po svom išla, tako je i na kraju ostalo. (S5)

Posljednja kategorija ove teme odnosi se na anonimnost seksualne orijentacije sugovornika/ca. Kao što smo istaknule, homoseksualnost još uvijek predstavlja temu o kojoj se malo priča na ispravan način posebice u krugu vršnjaka dok starije generacije prisutnost homoseksualne osobe u bliskim krugovima obitelji teško prihvaćaju. Iz tog razloga, htjele smo saznati je li naši/e sugovornici/ce skrivaju vlastitu seksualnost ili su otvoreni/e ka tome. Većina sugovornika/ca istaknulo je kako ne kriju svoju homoseksualnu orijentaciju međutim pojedini sugovornici/ce djelomično skrivaju vlastitu seksualnost, ovisno o društvu, mjestu ili situaciji u kojoj se nalaze. Tako postižu vlastitu sigurnost:

-Ne i da... Ono definitivno kada baš skrivam, aktivno, je kada se radi o nekakvim opasnim situacijama, znači, kada se šeta navečer po praznoj polupraznoj ulici s partnericom, neću sigurno, nekako, dok prolaze neki nepoznati muškarci, držati se za ruke, ili ako u klubu vidim da privlačimo neželjenu pažnju nekakvih likova koji, onako, ovaj, misle da imaju za pravo maltretirati nas. Tako da, ovaj, kada je tako neka sigurnost u pitanju, tad, na žalost, krijemo to. (S2)

-Krijem ju doma, ali tu u Zagrebu sam dosta otvoreno gej. (S4)

4.2. Društvo i okolina

U okviru ove teme, istaknule smo nekoliko kategorija. Prva se odnosi na reakciju društva i okoline. S obzirom na to da većina naših sugovornika/ca ne krije svoju homoseksualnu orijentaciju, u sklopu ove kategorije zanimalo nas je kad su se odlučili za proces *coming out*-a prema svojim bližnjima i prijateljima, kakve su bile reakcije, kome su se prvome povjerali te je li im čin priznanja vlastite seksualne orijentacije bio stresan. Sugovornici/ce su najčešće započeli/e svoj *coming out* ulaskom u pubertet kad su spoznali/e da je homoseksualnost dio njihovog identiteta dok je jedan dio njih „izašao iz ormara“ nešto kasnije, u razdoblju adolescencije:

-Hmm nekad pri samom početku srednje mislim. (S4)

-... Pa mislim da prvi put kad sam rekao da je bilo najboljoj prijateljici sa 19 godina... (S3)

Što se tiče reakcija obitelji i prijatelja, zanimljivo je što su majke lošije reagirale od očeva. U tradicionalnoj obitelji, otac je predstavljao „čvrstu ruku“ dok su majke češće pružale zaštitu djeci pred ocem. Danas, u modernoj obitelji, situacija je ipak drugačija, ali isto tako, čini se da nema pravila već odnosi u obitelji ovise o načinu odgoja roditelja. U ovom slučaju, majke su te koje burnije reagiraju na pojedine spoznaje o vlastitoj obitelji i teže prihvaćaju realnost dok

su očevi otvoreniji i blaži prema svojoj djeci. Očevi naših sugovornika/ca češće su zauzeli pozitivan, neutralan ili ravnodušan stav prema homoseksualnoj orijentaciji svoje djece:

-... otac je prihvatio odmah, njemu je bilo samo bitno da sam u suštini ja sretna i on je mene podržavao tu u potpunosti... (S8)

-... tata je ostao ravnodušan i pravi se odnosno ne bih rekla da se pravi, ali jednostavno mislim da mu to nije toliko velike važnosti tako da nije ni komentirao previše. (S9)

Majke su bile u stanju šoka te su nastojale opovrgnuti, izmijeniti i/ili negirati izrečeno. To se može prikazati sljedećim komentarima:

-... Majka je bila, doduše, od njih svih skroz, skroz je negativno reagirala i prolazila sve faze šoka, tuge, pokušaj nabijanja osjećaja krivnje, moljakanja, ignoriranja, itd... (S2)

-Mama je prvo bila u šoku i poricala je i morala sam joj zapravo u više navrata reći jednu te istu stvar... (S9)

Što se tiče out-anja prijateljima, tek je jedan sugovornik imao nešto lošiju reakciju bliskog prijatelja:

-A onako, nije, nije bio amo reći big deal, ali sam imao osjećaj da on misli da se to može i treba promijeniti. (S4)

Gotovo svi/e sugovornici/ce prvo su se povjerali/e najužem krugu prijatelja:

-... prvo sam rekla prijateljima pa onda obitelji (S1)

-Jednom svom tadašnjem prijatelju. (S4)

Pitanje je li im taj čin priznanja bio stresan postavljeno je polovici sugovornika/ca od čega je većina istaknula kako im je taj trenutak bio prilično stresan dok su pojedine sugovornice istaknule kako im proces *coming out-a* nije predstavljao nikakav problem:

-Pa ne baš upravo zato šta sam znala njegove stavove o tome od prije, tako da mislim da mi je to bilo dobro za uhodat se za coming out drugim osobama... (S7)

-Nije. (S8)

Sljedeća kategorija odnosi se na prisutnost socijalne isključenosti. Ovu kategoriju smatramo izrazito važnom jer smo htjele dobit uvid u to koliko je društvo otvoreno odnosno zatvoreno prilikom saznanja nečije homoseksualnosti. Socijalna isključenost homoseksualnih osoba prisutna je u raznim sustavima poput demokratsko-pravnog sustava, radno-tržišnog

sustava, sustava socijalne dobrobiti te obiteljskog sustava i sustava lokalne zajednice. Iz tog razloga, htjele smo dobiti uvid u to jesu li sugovornici/ce doživjeli/e da su socijalno isključeni/e u društvu, školi ili na poslu zbog vlastite seksualnosti. Većina sugovornika/ca istaknulo je kako nisu bili/e socijalno isključeni/e zbog svoje homoseksualnosti. To potvrđuju sljedeći komentari:

-Iskreno ne jer se trudim da sam okružena samo sa ljudima koji me podržavaju i kojima moja seksualna orijentacija ne stvara nikakav problem. (S1)

-Ne. (S12)

Međutim, treba istaknuti kako su se pojedini sugovornici/ce ipak osjetili/e socijalno isključenima u pojedinim trenucima:

-Pa na poslu ne, ali u školi znam da je uvijek bilo, uvijek imaš one neke ljude u školi koji koje rugaju sve druge ljude. Znači bio ti gej ili ne bilo šta, uvijek imaš tu neku ekipicu koja je onda ovoga između ostalog i mene rugala zbog toga, ali još i sto drugih ljudi zbog nekih drugih stvari. (S5)

Posljednja kategorija ove teme odnosi se na prisutnost poteškoća poput situacija u kojima su sugovornici/ce doživjeli/e nasilje. Ova kategorija bila nam je zanimljiva s obzirom na to da su homoseksualne osobe često izložene raznim oblicima nasilja te se promatraju kao marginalizirane i diskriminirane skupine. Činjenica je što dio društva smatra kako homoseksualne osobe izražavanjem svoje homoseksualnosti namjerno privlače pažnju te tako provociraju ljude oko sebe čime dođe do sukoba. Naši/e sugovornici/ce uglavnom nisu doživjeli/e nasilno ponašanje zbog vlastite seksualnosti iako je jedan sugovornik istaknuo kako je povod fizičkog nasilja bilo njegovo ponašanje na javnom prostoru:

-... ja jako volim tako plesati i pjevati i onda ono kad tako hodam po cesti ono da si skratim vrijeme tako znam ono malo cupkati po cesti i pjevati, tako da kao ono što je sve on rekao kao nekakav poticaj da on mene krene snimati to je bilo taj čin da sam ja u tom trenutku plesao i pjevao, a i ono nekakva reakcija na to kad sam ga pitao šta me snimaš ono, on je rekao „neka neka, lijepo pjevaš samo nastavi pederčiću mali“ i to je bilo ovaj, to je bio nekakav ono početak cijele, cijele stvari. (S10)

Upoznate s doživljajima eventualnog nasilja, sljedeće pitanje bilo je usmjereno ka prisutnosti osjećaja odbačenosti zbog vlastite homoseksualnosti. Osobe homoseksualne orijentacije nerijetko su odbačene zbog dijela svog identiteta. Odgovori su vrlo slični prethodnima iako se ne može reći da bi ovo i prethodno pitanje trebalo biti povezano. Naime, većina sugovornika/ca

nije/nisu se osjetilo/e odbačenima zbog svoje seksualnosti. To je vidljivo u sljedećim komentarima:

-Pa ne, ja nisam imala tu situaciju znaš... (S5)

-Ne ne stvarno ja kažem, to baš što se mene tiče ono društvenih do sad ikakvih susreta, nije nikakvih bilo problema... (S11)

Međutim, ističu se i oni/e sugovornici/e koji/e su osjećali/e odbačenima ili su se ponekad tako osjećali/e što je vidljivo u navedenim komentarima:

-A ponekad. Društvo ne prestaje, nekako, podsjećati da sam nešto „niže“, kao neka građanka trećeg reda, i to zna biti depresivno... (S2)

-Pa da, mislim većinom kao teenager ili srednja škola faza kad se ono teško uklopiti ikome, a kamoli kad skrivaš taj dio svog identiteta nekako osjetiš te neke čudne poglede ili ako imaš neki interes koji nije tipičan za muške i slično. (S3)

4.3. Istospolna veza i istospolna zajednica

Ovu temu proširile smo na nekoliko kategorija. Prvo smo htjele dobiti uvid u to jesu li naši/e sugovornici/ce skloni/e istospolnoj vezi i/ili istospolnoj zajednici. Da bismo dobile potpuno sliku iskustava, doživljaja i osjećaja sugovornika/ca, pitale smo ih jesu li nekad bili u vezi ili u braku s osobom suprotnog spola. Smatrale smo da će barem dio sugovornika/ca odgovoriti potvrdno jer smo uzele u obzir period tzv. „traženja“ i eksperimentiranja vlastitog identiteta. Kao što smo i predvidjele, većina sugovornika/ca istaknulo je kako su imali/e iskustvo sa suprotnim spolom, najčešće u obliku veze dok nitko od sugovornika/ca nema iskustvo heteroseksualnog braka. Zatim smo im postavile pitanje jesu li trenutno ili su nekad bili u istospolnoj vezi ili istospolnoj zajednici. Tek jedan sugovornik istaknuo je kako nema iskustvo istospolne veze ili istospolne zajednice dok su svi ostali sugovornici/ce bili/e i/ili su trenutno u takvoj vezi. S obzirom na to da većina ima iskustvo veze sa suprotnim i istim spolom, zanimalo nas je primjećuju li razliku između veze sa suprotnim i istim spolom. Jedna sugovornica istaknula je kako ne vidi razliku. Preostali ispitanici naveli su kako su razlike izrazito prisutne. Istaknuli su kako je veza sa suprotnim spolom bila određeno testiranje, u takvoj vezi osjećali su se nesigurno, neispunjeno, bez povezanosti s partnerom, a primjetan je bio i nedostatak seksualne privlačnosti. S druge strane, istaknuli su kako je veza s istim spolom ipak nešto drugačije. Ulaskom u takvu vezu osjetili su sreću, ispunjenost, osjećali su se prirodnije i slobodnije. Naveli su kako su im razgovori bili otvoreniji i dublji posebice jer

imaju sličnije interese te problematiku kao homoseksualne osobe. To je moguće uočiti u sljedećim komentarima:

-... U istospolnoj jesam tek osjetila u potpunosti sreću i nekakvo ispunjenje... neka ta dubina odnosa koju ja sa suprotnim spolom nikad nisam mogla naći, ni to ni seksualnu privlačnost... (S2)

-... nekako su vam razgovori otvoreniji, dublji su, više pričate o nekoj problematici života jer se istospolni parovi susreću s dosta problema što znam da ono prvo ne možemo tak' lako u brak, ne možemo imat djecu i to pa onda se uvijek više priča o tim nekim stvarima... (S6)

U sljedećoj kategoriji koja se odnosi na različitost veze i istospolne zajednice htjele smo utvrditi mišljenje naših sugovornika/ca o tome postoji li razlika između ta dva pojma. Sugovornici/ce su pretežito istaknuli/e kako ne vide razliku između istospolne veze i istospolne zajednice pa smo zaključile kako to za njih predstavlja univerzalan pojam dok je nekoliko sugovornika/ca istaknulo kako postoji razlika između istospolne veze i zajednice. Razlike vide u tome što je za njih veza neformalnija dok zajednica predstavlja veću razinu odnosa, odanost odabranoj osobi te isto tako, pravno gledajući, život unutar istospolne zajednice može biti puno lakši i jednostavniji. To potvrđuju sljedeći komentari:

-... veza je često nekako ne formalnija dok zajednica je možda neki veći level... (S3)

-... mislim da primarno postoji neka legislativna razlika u tim odnosima, ali ako se mene osobno pita, mislim da zajednica predstavlja neki puno veći commitment i izraz odanosti ka drugoj osobi. (S4)

Treća kategorija odnosi se na simboliku istospolne zajednice. Zanimalo nas je što bi im predstavljao ulazak u takvu zajednicu. Dio sugovornika/ca istaknuo je kako ulazak u istospolnu zajednicu predstavlja određenu sigurnost da će s tom osobom provest ostatak života, potvrdu ljubavi i povjerenja dok su preostali/e sugovornici/e iskazali/e kako ulazak u takvu zajednicu olakšava život u smislu određenih prava po pitanju oblikovanja života, financija, kupnje stana, ali i posvajanja djeteta i/ili djece. To prikazuju sljedeći komentari:

-Pa prije svega legalni čin, znači ostvarenje i uređenje određenih prava. Onda je tu i romantični dio, obaveza i briga za osobu s kojom sam, da se posvetim toj osobi i da gradimo zajedno život... (S2)

-... šta se tiče života definitivno nekakav početak zajedničkog života kućanstva, možda nekakva nova obitelj mislim ja je već sad smatram svojom obitelji, ali ovako iz legalnog smisla definitivno nekakav novi, novi početak možda, u neke dublje amo reć' teme i probleme na primjer udomljavanje djece, kupnja stana i tako dalje i tako bliže. (S7)

-... mislim da je prvi nekakav korak da da svjesno donesete odluku da ćete graditi svoj život skupa, ono vjerojatno bi to bilo nekako useljavanje i ono baš stapanje ta dva života ono u jedan... (S10)

Sljedeća kategorija tiče se teškoća prilikom sklapanja istospolne zajednice. Htjele smo utvrditi smatraju li naši/e sugovornici/ce da postoji određena problematika prilikom sklapanja iste te ako postoji, na što se odnosi. Gotovo svi/e sugovornici/e smatraju da se homoseksualne osobe susreću s određenim problemima, najčešće u smislu postupka sklapanja braka. Međutim, pojedini/e sugovornici/e smatraju da ne postoje teškoće prilikom sklapanja istospolne zajednice s kojima se homoseksualne osobe mogu suočiti, a to potvrđuje sljedeći komentar:

-... sad zaista pravno i nekako to ne nema više prepreka jednostavno ako to želiš ti to možeš odraditi. Ono mislim tebe matičar ne smije odbiti ono, oni to zakonski moraju napraviti nego da pritisak dolazi ono od društva i od nekakve ono šire okoline. (S10)

Nadalje, kategorija koja se tiče diskriminacije istospolnih zajednica odnosi se na percepciju sugovornika/ca o postojanju diskriminacije prilikom sklapanja iste. Gotovo svi/e sugovornici/ce mišljenja su da postoji određena diskriminacija prilikom sklapanja istospolne zajednice. Kao najčešći razlog naveli su mentalitet društva u kojem živimo. Također, jedna sugovornica istaknula je diskriminaciju sklapanja istospolnog braka u crkvi:

-Pa mislim da postoji evo primjerice mislim ako uzmemo u obzir taj religiozni dio dakle znači naravno što se istospolne osobe ne mogu primjerice u crkvi vjenčati iako su možda religiozni. Evo tako da bi to izdvojila kao neku diskriminaciju. (S8)

Posljednja kategorija odnosi se na reakciju okoline prilikom sklapanja istospolne zajednice. S obzirom na to da nijedan/nijedna sugovornik/ca nije imao/la iskustvo sklapanja istospolne zajednice, pitale smo ih što misle kako bi reagirala njihova obitelj, prijatelji i kolege kad bi im rekli da pristupaju istospolnoj zajednici. Sugovornici/e pretežito smatraju kako bi reakcije bile pozitivne i odobravajuće. To potvrđuju sljedeći komentari:

-Pa mi smo već puno puta pričali o tome i oni bi bili apsolutna podrška tome, u svakom smislu. (S1)

-Pa već smo moja partnerica i ja, ovaj, najavile obitelji i prijateljima da gledamo, ovaj, se potencijalno vjenčati negdje tamo 2023. To smo ove godine baš najavili, pa su svi su dosta pozitivno reagirali. (S2)

Međutim, pojedini/e sugovornici/e smatraju da kad bi o tome obavijestili/e roditelje, reakcija jednog ili oba roditelja ne bi bila pozitivna i odobravajuća. To je vidljivo u sljedećim komentarima:

-Hmm pa mislim da bi nastao onako apsolutni kaos u njihovom malograđanskom mozgu (smijeh), mislim obitelj barem prijatelji bi bili spremali već ono naj najbolji party ikada (smijeh). (S4)

-... Majka bi bila ogorčena vrlo vjerojatno bi se isto tako kao šta se sad pravi da je situacija takva kakva nije mislim da bi kompletno izignorirala tu taj jedan aspekt moga života. Otac bi bio sretan vrlo vjerojatno jer sam ja sretna i to je to. (S7)

4.4. Djeca istospolnih partnera

Ovu temu promatramo kao vrlo atraktivnu s obzirom na to da se danas puno priča o djeci istospolnih partnera, promatraju se pozitivne i negativne strane stoga smo navedenu temu odlučile proširiti na nekoliko kategorija koje su prilično zanimljive. U okviru prve kategorije našim sugovornicima/cama postavile smo pitanje žele li imati dijete ili djecu. Htjele smo ustanoviti razmišljaju li sugovornici/ce o tome ili im to još uvijek predstavlja daleku budućnost. Sugovornici/ce pretežito su istaknuli/e kako imaju želju za djetetom i/ili djecom, međutim nekoliko sugovornika/ca istaknulo je kako još uvijek ne znaju i/ili nisu sigurni/e te da im je prerano razmišljati o takvim temama jer smatraju da njihov život trenutno nije oblikovan onako kako bi trebao biti. To je vidljivo iz sljedećih komentara:

-Ne znam, nisam još odlučila. (S9)

-... Ja sad imam 22 godine, daleko smo mi još od toga, trebam si ja prvo život posložiti pa ćemo onda mi o djeci razmišljati,... (S11)

-Možda jednog dana, al' trenutno ne. (S12)

U sljedećoj kategoriji koja se tiče načina kako doći do djece htjele smo ustanoviti koji je po mišljenju naših sugovornika/ca najoptimalniji način za imati djecu. Bez obzira na to što su pojedini/e sugovornici/ce istaknuli/e kako još ne razmišljaju o toj temi ili nisu zainteresirani za imati svoju djecu, postavile smo im ovo pitanje. Većina odgovora bila je usmjerena ka posvajanju, a tek nekoliko sugovornika/ca spomenulo je i mogućnost umjetne

oplodnje. Sugovornici/ce smatraju kako čin posvajanja predstavlja izrazito plemenit i human postupak čime dijete iz doma dobije priliku imati roditelje koji će mu u prvom redu osigurati dom pun ljubavi i topline, a time će zadovoljiti sve njegove osnovne i dodatne potrebe. To je vidljivo u sljedećim komentarima:

-... Pa vjerujem da posvojenje je najbolji način. Zapravo dosta djece živi po domovima bez roditelja i nekog obiteljskog doma. Mislim da je to jedna od nekih plemenitijih stvari koje bilo koji par ili pojedinac može učiniti da pruži nekom napuštenom djetetu dom ili bolju budućnost,... (S3)

-Pa ja sam osobno za posvojenje jer mi je to želja bila oduvijek i smatram uostalom znači osim znači osim tog nečeg našeg što bi zadovoljili znači tu želju, tako bi uostalom i smanjili broj djece u domovima i pružili nekome život jer jako puno djece se rađa, ali jako puno djece je odbačeno tako da bi ja išla više u tom smjeru iako nemam ništa niti protiv umjetne oplodnje naravno to je sve sad stvar dogovora sa osobom. (S8)

-Mislim da u današnjem svijetu postoji jako puno djece koja su po domovima i bez obzira što naravno ljudi imaju potrebu održavati svoju vrstu na nekoj biološkoj razini, mislim da je posvajanje djece vrlo efektivan način da se riješi više problema u našem, našem društvu. (S9)

-Pa za početak posvajanje jer jako puno dice ima koji nemaju ni roditelje ni skrbnike ni ništa i mislim da je sasvim super stvar dopustiti nekome da posvoji tu dudu, nema veze jel' to muško muško, žensko žensko, ali da imaju topli dom i obitelj, a tek onda ako ne želiš posvojiti dudu, ići na umjetnu oplodnju. (S12)

Istu kategoriju proširile smo na pitanje kako sugovornici/ce gledaju na umjetnu oplodnju i anonimne donatore s obzirom na to da većina njih nije spominjala takve mogućnosti kad govorimo o djeci istospolnih partnera. Većina sugovornika/ca ima pozitivno mišljenje o takvim mogućnostima, na umjetnu oplodnju i banke sperme gledaju kao na nešto što je ostvarivo zahvaljujući ljudskim napretkom i razvojem znanosti što potvrđuje sljedeći komentar:

-Meni je to super. Meni je to super zato što kod tih banka sperma prvo biraju se najbolji spermiji, nije da može se desiti, mislim smanjuje se bilo kakva šansa od aa nekakve gentske nasljedne bolesti tipa mutacije il' nečeg šta bi izazvalo kržljavi plod. Druga stvar je aa ti tamo možeš zapravo, dobiš i vjerovatno i gentsku ovu, zapravo vidiš kakvi su geni, ne gledaš ne gledaš osobu nego gledaš gene i onda se zapravo gleda najzdraviji između ostalog,

osoba neće sigurno nekog s astmom uzet da dijete ne dobije astmu i odma se tako sprječavaju te nasljedne bolesti i ja mislim da je to super pogotovo i za parove koji ne mogu imat djecu te banke sperme pa da oni tako nešto naprave meni je to, meni je to prva liga i da da,... (S11)

Sljedeća kategorija odnosi se na broj djece koji naši/e sugovornici/e žele imati. Ovo pitanje nismo postavile svim sugovornicima/cama već onima koji su istaknuli/e da bi jednog dana htjeli/e imati djecu. U ovom pitanju, pojedini/e sugovornici/ce razdijelili/e su svoje želje i mogućnosti. Istaknuli/e su kako će takva odluka najviše ovisiti o njihovoj financijskoj situaciji u tom trenutku. Ne žele imati dijete i/ili djecu dok ne steknu vlastitu samostalnost što podrazumijeva i financijsku stabilnost s ciljem kako bi tom djetetu i/ili djeci mogli pružiti sretan i lagodan život. S obzirom na to da su naši/e sugovornici/ce mlade osobe koje se još uvijek školuju, zaposleni su ili nezaposleni, ovakve odgovore promatramo kao vrlo racionalne. Najviše sugovornika/ca želi imati jedno do dvoje djece. To možemo potvrditi sljedećim komentarima:

-Ako sam realist, onda nekako financijski gledam onda jedno, u nekoj idealnoj situaciji dvoje možda čak i troje, da nekako te financije nisu problem. (S2)

-(Smijeh) Pa ne znam, mislim ovisi dosta o financijskoj situaciji i nekom stambenom pitanju, ali htio bih možda jedno ili dvoje djece. (S3)

-Hm... Ovisi, ovisi kakve uvjete života steknem. Znaš, prvo želim nekako osigurati sebe i ono i neka druga pitanja i onda onda se o tom razmišlja kasnije. (S5)

Jedan sugovornik istaknuo je kako za njega problem predstavlja dugotrajan postupak posvajanja djeteta/djece te kako nije siguran bili bio spreman prolaziti taj postupak više puta s ciljem da posvoji nekoliko djece. To je vidljivo u sljedećem komentaru:

-Pa volio bi imati dvoje, međutim pošto znam koliko je težak proces dobivanja djeteta na posvojenje, ono ne znam da li bi možda bio spreman prolaziti cijeli taj proces dva puta to pod broj jedan, a pod broj dva nekako osim što je jako težak to je i jako dugotrajan proces pa onda ono ne znam da li mi se da nužno biti u cijelom tom sistemu deset godina recimo i nešto slično, ali na kraju krajeva to se i treba vidjeti nakon mislim jedno svakako pa onda vidjeti kako to sve izgleda pa onda onda vidjeti dalje, ali volio bi da moje dijete ima brata ili sestru to mi je nešto što mislim da je dosta okej za razvoj djeteta... (S10)

Sljedeća kategorija odnosi se na mogućnost posvajanja djeteta odnosno djece. S obzirom na to da smo u prethodnim pitanjima dobile odgovore kako na posvajanje gledaju kao na nešto vrlo pozitivno, zanimalo nas je bili se oni/e odlučili/e na taj korak. Gotovo svi/e

sugovornici/ce imaju izrazito pozitivno mišljenje o postupku posvajanja u vlastitom slučaju te ističu da je to najizgledniji način kako će imati djecu jednoga dana. Pojedini/e sugovornici/e ukazuju na određene probleme koji trenutno postoje prilikom takvog postupka u nadi da će se takva problematika što prije riješiti u korist svih – i roditelja i djece. To potvrđuju sljedeći komentari:

-Znači konkretno situacija u Hrvatskoj sa sustavom socijalne skrbi je takva da apsolutno niti jedan aspekt toga ne funkcionira i to znam iz osobnog iskustva jer moja cura je osoba iz sustava, znam isto tako puno ljudi iz dječjeg doma Maestrala koji su također se identificirali kao homoseksualni ili su u nekom aspektu queer i tako dalje i tako bliže. Tako da bez obzira šta je to generalno pozitivna stvar šta se sad omogućilo pred Ustavnim sudom da istospolni partneri mogu udomit dite mislim da, ne znam je li to pametno bilo uvodit sad prije opće reforme sustava socijalne skrbi jer moja cura je bila smještena u udomiteljsku obitelj, obiteljsku znači krvnu i to nije funkcioniralo sa vlastitom bakom joj nije funkcioniralo isto tako znam puno ljudi koji su isto tako bili u udomiteljskoj, skrbništvu u heteroseksualnim parovima i to nije provjeravano, to nije bilo financirano kako treba, tu je bilo toliko toga šta se nije marilo tako da mislim da u tako kaotičnu situaciju sad ubacivat još jednu varijablu koja je isto tako potencijalno kaotična možda nije najpametniji korak, ali je definitivno pozitivan korak. (S7)

-Pa na usvajanje mislim to je jako lijepo, jako plemenito, ali mislim da je tu ogroman problem u Hrvatskoj jer mislim svi znamo da je to katastrofa posložen sustav kod nas i da osobe koje ispunjavaju sve uvjete za tu djecu imati i koje bi se stvarno brinule o njima i sve, trebaju godinama i godinama se borit i tu stvarno igraju na zapravo upornost samih osoba koje su odlučile posvojiti jel' trošit 5-6 godina svog života za usvojiti dijete napokon mislim da je stvarno malo prerigorozno, naravno ne bi se trebalo davat svima, ali isto mislim da bi to trebalo bit puno brže i puno efikasnije jel' cijelo to vrijeme dok se oni bore s tim sustavom to dijete je tol'ko dana duže u tom domu i ono, nije rješenje. (S11)

U kategoriji koja se odnosi na sposobnost podizanja djeteta odnosno djece htjele smo utvrditi stavove i percepcije sugovornika/ca o tome što misle jesu li homoseksualne osobe jednako sposobne podići dijete i/ili djecu kao i heteroseksualne osobe. Svi/e sugovornici/e smatraju da su homoseksualne osobe itekako sposobne podići dijete. Ističu kako su po njihovom mišljenju istospolni partneri puno sposobniji u odgoju djeteta odnosno djece te da im mogu pružiti puno više nego heteroseksualni roditelji. Razlog tome je to što je njihov put

ka djetetu/djeca puno teži i dugotrajniji stoga više cijene to što imaju. To je vidljivo kroz sljedeće komentare:

-Pa naravno. Mislim da, čak vjerujem da mogu pružiti više u nekom emocionalnom sazrijevanju djeteta ako se radi o paru koji je zapravo i sam emocionalno zreo. Nekako vjerujem da bi se potrudili dosta više osigurati tom djetetu sigurnost obiteljskog doma i neku prihvaćenost što god da jesu jer velik je broj slučajeva di osobe koje su LGBT budu izbačeni iz obitelji, marginalizirani od društva i slično. A ostale roditeljske stvari mislim da bi uz neki trud i rad uspjeli jednako pridonijeti odgoju djeteta kao i straight parovi. (S3)

-Naravno da smatram čak smatram da su možda u nekim stvarima i bolje jer imamo dosta primjera nasilja u obiteljima, nasilja nad ženama, nad djecom i smatram da onako ipak ljudi koji ne mogu imat djecu bili to znači hetero parovi ili homoseksualni, koji žude za tim dat će sve od sebe da to dijete bude sretno. (S6)

-... tu ima puno više truda, puno više koraka, puno više papirologije da ti dođeš do tog djeteta znači da samim time šta ti ulažeš taj trud, to dijete će valjda znat da je ovo voljeno... (S7)

-Mislim da su puno sposobnije. (S12)

Kategorija koja se tiče mišljenja o razlici odrastanja djeteta i/ili djece u istospolnoj i heteroseksualnoj obitelji odnosi se na dva pitanja koja smo postavile kako bismo detaljno razradile ovu kategoriju te uvidjele stavove i percepcije naših sugovornika/ca. Prvo nas je zanimalo smatraju li naši/e sugovornici/ce da postoje razlike u odrastanju djeteta u istospolnoj i heteroseksualnoj obitelji. Većina sugovornika/ca istaknulo je kako razlike postoje, ali u kontekstu društva i okoline u kojem živimo te mentaliteta ljudi. Svjesni su kako bi dijete i/ili djeca istospolnih partnera bila promatrana na drugačiji način nego dijete i/ili djeca heteroseksualnih partnera te smatraju kako roditelji trebaju djecu pripremiti i na takve neugodne situacije. Ističu kako nema razlika u smislu pružanja ljubavi i brige prema djetetu i/ili djeci. To prikazuju sljedeći komentari:

-Pa po pitanju okoline mislim da postoji. Ta djeca koja su odgajana u istospolnim obiteljima možda budu izložena nekim lošim društvenim utjecajima više zbog neke stigmatizacije u društvu i nerazumijevanja ove cijele tematike. Ali ako na primjer partneri ili roditelji pripreme dijete što bolje na te moguće scenarije i potrude se da neki taj utjecaj bude minimalan mislim da je to okej. Opet, nije isto radi li se o velikom gradu ili malom mjestu gdje se to dijete odgaja tako da je dosta malo i relativno. (S3)

-Smatram da postoje samo zato što živimo na ovom podneblju, ali ne bi trebale bit jer kod nas evo prva ja kad bi ovdje imala svoje dijete znam da bi to dijete bilo već od malih nogu onako ajmo reć' diskriminirano i čudno gledano jer ono imaš dvije mame dok to u drugim državama nije tak' ono, to je sasvim normalna stvar i jednostavno sva djeca su jednaka. (S6)

-Što se tiče obitelji ne, jedino možda što se tiče okoline, ali to je sad opet stvar odgoja kako je tko odgojen u svojoj kući dakle neki smatraju da dijete koje je primjerice odrasta u istospolnoj zajednici znači da će ono biti diskriminirano od druge djece, ali opet to je sad pitanje za sebe zato što to sve ovisi kakav odgoj ta druga djeca imaju, ali od strane obitelji nema nikakve razlike dakle mislim da može jednako kvalitetno biti. (S8)

Isto tako, pojedini/e sugovornici/ce smatraju kako nema razlike u odrastanju djeteta i/ili djece u istospolnoj i heteroseksualnoj obitelji. To je vidljivo u sljedećim komentarima:

-Apsolutno ne. (S10)

-Mislim da ne postoje. Da je sve isto jel' ti u kući stoje dva oca, dvi majke ili mater i otac, bitno je da te ti roditelji vole i bitno je da ti pruže ugodno djetinjstvo, da izrasteš u osobu. (S12)

U okviru drugog pitanja htjele smo utvrditi smatraju li sugovornici/ce da homoseksualni roditelji dijete mogu podučiti svemu čemu bi ga podučili heteroseksualni roditelji. Svi/e sugovornici/ce smatraju kako homoseksualne osobe nisu ništa manje sposobne od heteroseksualnih osobe po pitanju podizanja djeteta/djece. Ističu kako su homoseksualne osobe i sposobnije podučiti dijete i/ili djecu raznim stvarima zato što ih određene životne situacije prisile da se suoče s raznim problemima s kojima heteroseksualni roditelji nemaju problema. To je vidljivo u sljedećim komentarima:

-Da, dakle, kako sam već i rekla, možda čak i više. Jer, nekako kad se prožive stvari prisilno na margini društva imaš sve sve bolji pogled na neke tvoje pukotine društva i licemjerstvo i zablude i nelogičnosti i onda uz taj neki rad na zacjeljivanju vlastitih trauma, kasnije možemo pomoći nekom drugom, biti im konstantna podrška koju osobno mi nismo nikad dobili. I ta empatija i komunikacija se logično nameću kao temelj boljeg društva i onda ljudi poput mene imaju nekakvu tendenciju, nakon vlastitog iskustva sa svijetom, njegovati možda to više nego, ovaj, što to osjeća hetero par, recimo. (S2)

-Naravno da smatram čak smatram da su možda u nekim stvarima i bolje jer imamo dosta primjera nasilja u obiteljima, nasilja nad ženama, nad djecom i smatram da onako ipak

ljudi koji ne mogu imat djecu bili to znači hetero parovi ili homoseksualni, koji žude za tim dat će sve od sebe da to dijete bude sretno. (S6)

-Tako je zato što znanje ovisi isključivo o osobi kao takvoj, a ne o seksualnoj orijentaciji. (S8)

-Naravno, postoje istraživanja koja dokazuju da, da to nije prepreka. (S9)

Međutim, ističe se jedan sugovornik koji smatra da bi kao roditelj trebao pomoć od svojih bližnjih u odgoju djeteta, posebice ako se radi o suprotnom spolu od njegovog odnosno curici što je vidljivo u sljedećem komentaru:

-Pa da, kao što sam reko, ak' je dečkić mislim da tu ne bi trebalo bit problema, ali curice da, mislim ja bi se malo zburnio, znam da ima uloške, znam da postoje tamponi sad da ja njoj mogu objasniti da točno taj tampon gurne unutra ne mogu (smijeh), aa sa ulošcima bi se još nekako snašao, to se i psima isto mijenjaju pa ajde, ali... (smijeh). Da ne znam, aa mislim da bi ja bi tu zvao sestru tako ono mamu u toj situaciji, a mislim da bi se snašo, mislim da ne bi bilo ništa loše, snašli bi se uostalom ima tu i škola da se uči vjerojatno i curicama pričaju sve to, mislim da bi to prošlo okej. (S11)

Posljednja kategorija ove teme odnosi se na diskriminaciju djeteta u istospolnoj zajednici. Zanimalo nas je smatraju li sugovornici/ce da će dijete istospolnih roditelja biti izloženo vršnjačkoj diskriminaciji. Svi/e sugovornici/ce složili/e su se da će dijete i/ili djeca koja su odgajana unutar istospolne zajednice biti izložena vršnjačkoj diskriminaciji, ali isto tako, ističu kako je to danas puno manje zastupljeno nego što je bilo nekad. Smatraju kako društvo ipak napreduje ka boljem te da je moguće smanjiti mogućnost diskriminacije putem kvalitetnog sustava obrazovanja i edukacije djece u školama da se ne radi o nikakvoj bolesti već o sasvim normalnim pojavama. Također, mišljenja su i da roditelji imaju veliku ulogu u tom procesu napretka s obzirom na to da se djeca ponašaju onako kako su naučena od kuće stoga ako ih roditelji odgajaju na pravi način, u budućnosti bi ta diskriminacija trebala biti sve manja. To je vidljivo u sljedećim komentarima:

-Pa... Moguće da će bit, mislim opet ovisi o mjestu gdje se odrasta, ali roditelji i školski sistem mogu učiniti da to bude manje ili da se ne pojavljuje. Mislim da ovdje nekako edukacija igra neku veliku ulogu jer svaki tip diskriminacije proizlazi iz nekog nerazumijevanja i krivo utemeljenih vjerovanja. Tako kada bi se desio neki preodgoj društva postepeno, ali s naglaskom na razumijevanje onih na margini društva mislim da bi živjeli u nekoj sasvim drugoj stvarnosti. (S3)

-Pa s obzirom kako se vremena mijenjaju i kako sve naprednije stavove imaju mlađe generacije barem u usporedbi s prethodnima, mislim da je moguće, ali puno manje vjerojatno nego nekad prije. (S4)

-Smatram da bi moglo biti međutim, jako puno je djece izloženo vršnjačkom nasilju i treba obrazovati djecu o tome kako prestati to raditi, kako imati nultu toleranciju na nasilje, a ne strepiti od toga da li će dijete biti zlostavljano. (S9)

-Da, ali to nije predmet koji se treba stavljat na istospolne roditelje nego na društvo koje se treba educirati, koje treba naučiti da postoje svakakvi ono mislim ljude djecu zezaju zato jer imaju jednog roditelja što je isto nedopustivo tako da postoje razni oblici obitelji već dan danas i ono jednostavno treba ljude educirati da je to samo još jedan oblik zajednice. (S10)

4.5. Zadovoljstvo životom i aktivnosti homoseksualnih osoba

Posljednja tema odnosi se na tri kategorije. Prvom kategorijom htjele smo utvrditi jesu li naši/e sugovornici/ce trenutno zadovoljni/e svojim životom. Svi/e sugovornici/ce istaknuli/e su kako su zadovoljni/e svojim životom uz napomenu da uvijek teže ka boljemu što je vidljivo iz sljedećih komentara:

-Općenito jesam da, općenito jesam, naravno svi žudimo ka boljem. (S6)

-Da, da poprilično. (S7)

U okviru iste kategorije, zanimalo nas je žele li nešto poboljšati. Gotovo svi/e sugovornici/ce naveli/e su kako žele poboljšati određene aspekte života, a najčešće su naveli/e svoje financijsko stanje, rad na sebi i obrazovanje. To potvrđuju sljedeći komentari:

-(Smijeh) Pa definitivno svoju financijsku sliku, definitivno mi je dosta studentskoga budžeta i bilo kakve ovisnosti o drugim ljudima, a pod tim mislim na roditelje i tako to. (S4)

-Pa željela bih poboljšati u smislu sebe kao ostvarenja osobe dakle svoje ciljeve, ostvariti svoje planove budući da sam još mlada, ali u suštini sada sve kako je zadovoljna sam i cijenim to što imam. (S8)

-Svoje obrazovanje. (S9)

Nekoliko sugovornika/ca istaknulo je kako su trenutno apsolutno zadovoljni svojim životom te da nemaju želju ništa poboljšati što je vidljivo u sljedećim komentarima:

-Pa ništa nužno. (S1)

-Pa trenutno kako stvari stoje, evo sad, evo ovu sekundu ne, sad mi je baš ono sve kak' sam zacrto, ali u budućnosti pa vidjet ćemo ono, za početak završim faks pa ćemo onda razmišljat dalje. (S11)

-Aaa... Mislim da trenutno ne, trenutno sve ide onako kako bi trebalo ić, malo po malo. (S12)

Sljedeća kategorija odnosi se na život unutar i izvan Republike Hrvatske. Zanimalo nas je jesu li naši/e sugovornici/e ikad živjeli/e u inozemstvu. Polovica sugovornika/ca navelo je da su barem u jednom periodu života živjeli izvan Republike Hrvatske. To potvrđuju sljedeći komentari:

-Da, trenutno živim u Irskoj, u rujnu će biti 4 godine da smo tu. (S2)

-Da. (S3)

-Jesam da. (S6)

Druga polovica sugovornika/ca navelo je kako nemaju iskustvo dugotrajnog boravka u nekoj stranoj državi, a to potvrđuju sljedeći komentari:

-Nisam. (S8)

-Nisam nisam. (S9)

Sljedeća pitanja u okviru ove kategorije postavile smo ovisno o prethodnom odgovoru, dakle ovisno o tome jesu li sugovornici/ce živjeli/e izvan Republike Hrvatske ili ne. One sugovornike/ce koji su naveli/e da imaju iskustvo boravka izvan Republike Hrvatske pitale smo kakav je njihov generalni dojam o životu i društvu u toj državi te gdje se osjećaju bolje i ugodnije. Tako smo htjele uvidjeti primjećuju li razlike življenja u različitim sredinama s obzirom na svoju seksualnost. Većina je istaknula kako imaju izrazito pozitivna iskustva zato što su boravili u razvijenim državama poput Španjolske, Irske, Nizozemske, Njemačke i Austrije koje su generalno puno naprednije i otvorenije od Republike Hrvatske pa tako i po pitanju homoseksualnih osoba i njihovih prava. Naveli/e su kako su se u tim državama osjećali/e puno prihvaćenije i slobodnije, a ljudi su mnogo tolerantniji. Navedene države podrazumijevaju liberalnije društvo stoga iskustvo života izvan Republike Hrvatske opisuju kao pozitivno. To je vidljivo u sljedećim komentarima:

-... pari mi se da se puno lakše diše, bar dosad što ovako mogu reći u 4 godine, jednostavno imam osjećaj da ljude nije brige. Čak ako, ajmo reći, ne „podržavaju“ nešto, oni nemaju potrebu istupati i željeti oduzeti nekom aktivna prava. Jednostavno se ne zamaraju

time. I primijetila sam da se dosta smatra nekulturnim i sramotnim otvoreno pokazivati homofobno ponašanje. Što opet ne znači, naravno, da nema nekih suptilnih trzavica ponekad, ali tako nešto otvoreno se ipak, ovaj, osuđuje... (S2)

-Pa s obzirom da je prva država u kojoj sam bio živio je bila Nizozemska dojam je bio potpuno drukčiji. Živio sam u Amsterdamu i bio sam iznenađen koliko je to drugi svijet od Hrvatske po pitanju tih osobnih sloboda i egzistencije kao seksualna manjina. Dosta je nekako otvorenije društvo, tolerantnije i tu sam zapravo izgubio taj sveprisutni strah od fizičkog napada i slično. Da, mislim da mi je puno pomogao boravak tamo upravo u tom polju. (S3)

-Živjela sam u dvije države to su Njemačka i Austrija i mislim da su, puno su liberalniji od nas ajmo reć' Balkanaca i nekako su po tom pitanju onako otvoreni i to je tamo sve normalno i možete bez problema šetat ulicom da vas nitko neće napast tako da. (S6)

Međutim, pojedini/e sugovornici/ce naveli/e su da su živjeli/e u Bosni i Hercegovini te se tog razdoblja života rado ne prisjećaju. Naime, istaknuli/e su kako su se u Bosni i Hercegovini osjećali/e lošije nego u Hrvatskoj, primijetili/e su znatno veću sklonost predrasudama, homofobnom ponašanju te ističu lošiju atmosferu u društvu što je vidljivo u sljedećim komentarima:

-Aa mislim da je BIH jedna, jedna od rijetkih država koja je po tom pitanju gora od Hrvatske, ono generalno je životni standard niži, ljudi su skloniji predrasudama, aa i dalje se osjete posljedice rata, političke i nacionalne podjele i tako to... (S4)

-Bila sam u BIH i to je ja mogu reći definitivno najgora, najgora atmosfera ikad znači di sam bila. To je tamo oni tamo ljudi misle da to ne postoji znači da je to kao da je to ne da ne postoji nego tamo ljudi misle da tog nema kod njih znači kao nema šanse da to postoji kod njih dolje i to sam i čula od nekih ljudi da to govore kao „šta toga ima kod nas?“ I dosta je ono atmosfera čudna i to tako da mi je to bilo najgore... (S5)

Oni/e sugovornici/ce koji/e su naveli/e da nemaju iskustvo dugotrajnog boravka izvan Republike Hrvatske pitale smo bili voljeli živjeti u nekoj drugoj stranoj državi. Gotovo svi/e sugovornici/ce naveli/e su kako bi voljeli/e dok je jedna sugovornica istaknula kako nema takvu želju što je vidljivo iz sljedećeg komentara:

-Ne. (S12)

Nadalje, one sugovornike/ce koji imaju želju boraviti izvan Republike Hrvatske pitale smo koju bi stranu državu odabrali/e. Tako smo htjele uvidjeti imaju li unaprijed određene preferencije i ako imaju, jesu li povezane s njihovom seksualnosti ili s nekim drugim elementima poput mogućnosti zaposlenja. Naveli/e su države poput Švedske, Austrije i Francuske, ali i želju odlaska u Ameriku. Kao najčešće razloge odabira navedenih država istaknuli su poznavanje stranog jezika koji se priča u toj državi, mogućnost upisa fakulteta te zaposlenja. Nitko od sugovornika/ca nije istaknuo određenu državu jer misli da bi njihova seksualna orijentacija bila bolje prihvaćena, a to potvrđuju sljedeći komentari:

-Bilo koja država di se priča engleski kao glavni jezik ili di većina stanovništva razumije engleski zbog posla većinom. (S7)

-Pa evo trenutno imam priliku otići studirati u Austriju tako da bih definitivno evo otišla tamo. (S9)

-... Aaa mislim volio bi otići možda recimo u Francusku pošto sam dugo vremena učio francuski jezik i bio u dvojezičnoj školi pa onda ono malo malo obnoviti znanje i malo to taj dio iskoristiti. Aaa i... Mislim svakako bi se ograničio na Europu tu negdje sad ono gdje točno, to je to je ono sad, gdje bi me ta neka prilika odvela, recimo projekt možda radno ili nešto ono gdje zahtjeva da odem tamo bi otišao. (S10)

Iste sugovornike/ce pitale smo mišljenje bili im život izvan Republike Hrvatske bio bolji i ugodniji s obzirom na njihovu homoseksualnost. Istaknuli/e su kako to najviše ovisi o mjestu i društvu u koje se ide, ali i da bi im u pojedinim velikim razvijenim gradovima sigurno bilo lakše barem u određenim aspektima što je vidljivo u sljedećim komentarima:

-Pa mislim da bi zato što mislim su da je u stranim zemljama to nekako puno znači osim što su naravno i veći gradovi i više ljudi tako je to i zastupljenije, ali isto tako i prihvaćenije. Mislim da je ovaj znači naš mentalitet u Hrvatskoj jednostavno takav i tako smo odgojeni da se jednostavno ljudi previše bave drugim ljudima, a ne svojim vlastitim životom dok u stranim zemljama nekako nemaju vremena za takve stvari. Naravno svuda postoje te neke male sredine gdje će možda biti diskriminacije od određenog stupnja, ali mislim da je da su definitivno bolje i razvijenije što se toga tiče nego Hrvatska. (S8)

-To naravno ovisi u koje područje idem i kakvo je društvo tamo. (S9)

-Hmm, mislim to je sad isto ono pitanje s čime se uspoređujemo samo ono, vidimo da stvarno i u zemljama gdje im je puno bolje možda recimo financijski koje su ovako razvijenije svejedno može bit puno gore recimo primjer Poljske, ono nije čak nije ni u tim velikim

zemljama ono sad to toliko toliko bolje, mislim da je samo to više razlika između grada i sela ne toliko koliko između država međusobno. Naravno da će mi u jednom Berlinu s obzirom na to da me tamo na cesti neće dva puta pogledati ono zato kaj imam blajhanu kosu i lakirane nokte svakako... (S10)

Posljednja kategorija odnosi se na gay pride. Zanimalo nas je smatraju li važnim Povorku ponosa. Većina sugovornika/ca smatra ga iznimno važnim. Navode kako je vrlo bitan u smislu povećanja vidljivosti i prava homoseksualnih osoba s ciljem postizanja jednakosti u društvu. To je vidljivo u sljedećim komentarima:

-Apsolutno da, to je naprosto prosvjed i podizanje svijesti o diskriminaciji u prošlosti i kontinuiranoj nepravdi i nasilju nad LGBTQ zajednicom. Činjenica da čak toliko i smeta pojedincima takav prosvjed je dovoljan pokazatelj da je i dalje potreban. (S2)

-Smatram, svaki vid reprezentacije i povećanja vidljivosti gej osoba u društvu smatram bitnim, a pride pogotovo jer se ono barem na dan utopiš u masi ljudi koja, koja je doživjela barem neke slične borbe sa tvojima i mislim da je taj osjećaj podrške neprocjenjiv. (S4)

-Da, ekstremno važnim. Jer diže svijest heteroseksualnim ljudima i naravno neće se svima svidjeti, bit će ljudi koji govore da nam to ne treba, da imamo sve što trebamo, ali kada je ugroženo naše postojanje, kada je ugroženo, kada se osjećaš ugroženim hodati navečer sam po ulici dok strahuješ dal' će te netko prebiti ili možda čak i ubiti, dal' ćeš izgubiti svoj vlastiti život, mislim da je dotle stvarno bitno kako kako se odnosimo jedni prema drugima i tolerancija je najbitnija. (S9)

S druge strane, nekoliko sugovornika/ca smatra kako gay pride nije potreban te da se oko njega „diže previše prašine“. Mišljenja su da se takvim prosvjedom ništa neće promijeniti na bolje i da se sudjelovanjem na Povorki ponosa pojedinci izlažu nepotrebnom riziku za što nema potrebe. To potvrđuju sljedeći komentari:

-... Na primjer evo meni je, to sad na primjer pride mi je u istom rangu ko sa ovim Hodom za život što je bio neki dan, to su znači nevezano za temu nego vezano za ono za za nepotrebnost znači. Ako pričamo o gej osobama, pusti ih da rade šta žele, ali nemoj onda sad eksponirat to nametat al' isto tako i za ovaj Hod za život, znači pusti žene da rade šta hoće al' znaš ono nemoj se znači ne znam ne idem na to i ono mislim da to nema svrhe i potrebe zato što mislim ako živiš normalan život i ako si normalna osoba, dobra osoba tebe nitko neće

dirat bio ti znači ono gej, straight ovaki onaki, tebe niko neće dirat eto. A to je malo provokacija znaš, to je malo provociranje drugih ljudi... (S5)

-... Aaa lijepa je manifestacija, al' isto mislim da ne bi trebalo bit tol'ko buke, ja bi to više taj pride napravio kao neko veliko okupljanje, roštiljanje, a ne prosvjed praktički po cijelom gradu, mislim da se s tim stvarno više ništa ne postiže, da smo, da su postigli već onoliko koliko su mogli s tim, da sad samo treba jednostavno radit na društvu, ostat šta je više tu, ne bježat van, pokazat na svom primjeru da ne mora svaki ono ne znam peder bit feminiziran... (S11)

-Aaa... Ne znan šta bi ti rekla, po meni je to općenito sva, svi mimohodi i sve te ludosti po meni je to prevelika glupost. Ja razumin da su svi diskriminirani i da je to sve otišlo na drugačiji način i da puno nasilja postoji po tom pitanju, ali iskreno ja mislim da je gay pride jedna velika glupost. Ako se nemoš izborit sam za sebe, ne znan štaš postić sa iljadu ljudi oko sebe. (S12)

Pitanje je li odlaze na gay pride nismo postavile pojedinim sugovornicima/cama koji su naveli/e da ga ne podržavaju. Oni sugovornici/ce koji podržavaju gay pride, istaknuli/e su kako odlaze na tu manifestaciju što je vidljivo iz sljedećih komentara:

-Pa ako sam u mogućnosti odem. (S3)

-Da, do sada sam išao svake godine kada sam bio u Zagrebu i namjeravam ići dok me noge nose. (S4)

5. ZAKLJUČAK

Definiranje pojma homoseksualnosti kakvog danas razumijemo i koristimo oblikovao se tijekom nekoliko stoljeća. Homoseksualnost se promatrala kao psihički poremećaj, nazivala se različitim pogrdnim nazivima, a osobe homoseksualne orijentacije skrivale su svoju seksualnost najčešće zbog vlastite sigurnosti jer su nerijetko doživljavale psihičko i fizičko nasilje. Danas je situacija ipak drugačija iako to ne podrazumijeva da homoseksualne osobe ne nailaze na određene probleme i osude. U znanstvenom smislu, homoseksualnost je shvaćena kao privlačnost odrasle osobe prema osobama istog spola i uključuje prakticiranje seksualnih odnosa s istim spolom. O ovoj temi počinje se sve više pričati čime je jasno da homoseksualnost više ne predstavlja jednoznačan termin.

Teorijskim dijelom ovog rada, čitatelje se upoznaje s definicijom, oblicima i tipovima homoseksualnosti. Objašnjen je povijesni razvitak homoseksualnosti kroz daleku prošlost što je vrlo važno kako bi se dobio dojam o (ne)prihvatanju homoseksualnih osoba nekad i danas, a prikazan je povijesni pregled homoseksualnosti i u Republici Hrvatskoj. Nadalje, objašnjeni su pojmovi socijalne isključenosti, *coming out* te raznoliko društveno ponašanje prema homoseksualnim osobama. S ciljem što boljeg uvida u ovu tematiku, obuhvaćeni su termini istospolne zajednice, djece u istospolnim zajednicama te Povorke ponosa. Kako bi se što bolje upoznale s navedenim, analizirale smo radove i istraživanja autora iz različitih znanosti koji su se bavili ovom ili sličnom tematikom.

Istraživački dio diplomskog rada proveden je korištenjem polustrukturiranog intervjua te smo primijenile metodu snježne grude. U intervjuu je sudjelovalo dvanaest sugovornika/ca homoseksualne orijentacije iz različitih dijelova Republike Hrvatske, ali i sugovornica koja koja živi izvan Republike Hrvatske. Teme razgovora odnosile su se na početke homoseksualnosti, društvo i okolinu homoseksualnih osoba, istospolnu vezu i istospolnu zajednicu, djecu istospolnih partnera te zadovoljstvo života i aktivnosti. Razgovori su snimljeni tonski nakon čega su doslovno transkribirani. Čitanjem transkripata, fokus smo usmjerile na kategorizirane dijelove koji su odgovarali na postavljena istraživačka pitanja pa je u skladu s tim napravljena analiza te na koncu napisana interpretacija podataka.

Analizom i interpretacijom prikupljenih podataka tijekom razgovora sa sugovornicima istraživanja, zaključile smo kako su sugovornici/ce prve osjećaje prema istom spolu osjetili/e u vrtićkoj dobi i pubertetu te da nikakve životne situacije nisu intenzivirali njihove osjećaje prema istom spolu. Prilikom shvaćanja vlastite homoseksualnosti, pretežito su se osjećali

zbunjeno, prestrašeno, krivo te ih je bilo strah reakcije okoline, najviše obitelji. Unatoč određenim strahovima, ne kriju vlastitu homoseksualnost, a „izlazak iz ormara“ najčešće su napravili u razdoblju puberteta i adolescencije. Otkrivanje vlastite homoseksualnosti bilo im je prilično stresno, ali isto tako, na svojoj koži uglavnom nisu osjetili da su socijalno isključeni iz društva, pretežito nisu bili žrtve nasilnog ponašanja te se nisu osjećali odbačenima. Većina je imala iskustvo veze sa suprotnim spolom nakon čega je uslijedilo saznanje o postojanju osjećaja prema istom spolu. Nadalje, smatraju kako ne postoji razlika između istospolne veze i istospolne zajednice dok pristupanje istospolnoj zajednici za većinu predstavlja određenu sigurnost, kako emocionalnu tako i financijsku. Mišljenja su da postoje teškoće prilikom sklapanja istospolne zajednice te da je prisutna diskriminacija prilikom sklapanja iste. Većina želi imati dijete i/ili djecu, a za jedan od najpopularniji načina navode posvajanje te bi se i sami odlučili za to. Smatraju kako su istospolni partneri jednako pa čak i više sposobni podići dijete i/ili djecu od heteroseksualnih partnera te ističu kako postoji razlika odrastanja djeteta i/ili djece u istospolnoj i heteroseksualnoj obitelji, ali po pitanju društva. Mišljenja su kako dijete i/ili djecu mogu podučiti svemu čemu bi ga podučili heteroseksualni roditelji, ali i da će dijete i/ili djece unutar istospolne zajednice biti izloženo određenoj diskriminaciji, u prvom redu od strane svojih vršnjaka. Zadovoljni su svojim životom iako uvijek teže ka boljem. Pojedini/e sugovornici/e ističu da imaju iskustvo života i izvan Republike Hrvatske, uglavnom u razvijenim državama i takvo iskustvo opisuju kao pozitivno. Povorke ponosa smatraju važnima te oni koji ih podržavaju odlaze na njih.

6. LITERATURA

1. Barriball, K. L.; While, A. (1994). Collecting data using a semi-structured interview: a discussion paper. **Journal of Advanced Nursing**. 19(2): 328-335. Dostupno na: <https://go.aws/2OmYR5L>
2. Bandalo, A.; Labavić, N.; Kušan, L.; Jurčić, M. (2011). **Priručnik za suzbijanje diskriminacije i zločina iz mržnje protiv LGBT osoba za odvjetnike/ce, državna odvjetništva, suce/tkinje i pravobraniteljstva**. Zagreb: Zagreb Pride i Centar za LGBT ravnopravnost. Dostupno na: <https://bit.ly/3rALtMr>
3. Bertoša, M.; Antulov, S. (2012). "Ovo su naša četiri zida": slogani zagrebačkih povorki ponosa kao taktika prisvajanja prostora. **Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja**. 21(3): 771-791. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/90299>
4. Dudić, A.; Silajdžić, L. (2019). LGBTIQ populacija u Bosanskohercegovačkom društvu: stavovi javnosti i medijsko izvještavanje. 311-327. In Petrović, J., Jovanić, G. (eds.) **Položaj marginalizovanih grupa u društvu**. Banja Luka: Centar modernih znanja. Dostupno na: <https://bit.ly/3oHW4Ds>
5. Gidens, A. (2007). **Sociologija**. Zagreb: Nakladni zavod Globus.
6. Grđan, K.; Juras, S. (2009). **Izveštaj o stanju ljudskih prava seksualnih i rodničkih manjina u 2008. godini u Republici Hrvatskoj**. Zagreb: Lezbijska grupa Kontra. Dostupno na: <https://bit.ly/3d0qvPt>
7. Huić, A.; Jugović, I.; Kamenov, Ž. (2015). Stavovi studenata o pravima osoba homoseksualne orijentacije. **Revija za socijalnu politiku**. 22(2): 219-244. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/143528>
8. Kavić, M.; Urukalo, A. (2013). **Iskorak u Hrvatskoj: odrednica jednog od najbitnijih događaja u životu LGB osoba**. Zagreb: Centar za prava seksualnih i rodničkih manjina – Iskorak. Dostupno na: <https://www.slideshare.net/MarijaBerzati/iskorakuhrvatskoj>
9. Kozjak Mikić, Z.; Petković, D. (2015). Stavovi prema osobama istospolne seksualne orijentacije u sektoru zdravstva i policije. **Ljetopis socijalnog rada**. 22(3): 437-463. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/153762>
10. Kurelić, Z. (2006). Je li hrvatski parlament homofobičan? **Politička misao: časopis za politologiju**. 43(3): 57-65. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/20438>

11. McLeod, S. (2014). The Interview Method. **SimplyPsychology**. Dostupno na: <https://bit.ly/37GjdOV>
12. Milković, M. (2013). **BRUTALNA STVARNOST: Istraživanje o nasilju, diskriminaciji i zločinu iz mržnje protiv LGBTIQ osoba u Republici Hrvatskoj**. Zagreb: Zagreb Pride. Dostupno na: <https://bit.ly/3ht6PHe>
13. Mondimore, F. M. (2003). **Prirodna povijest homoseksualnosti**. Zagreb: Antibarbarus.
14. Mršević, Z. (2008). Istopolne zajednice i deca. **Stanovništvo**. 1(2009): 23-47. Dostupno na: <https://bit.ly/2I8vUbw>
15. Mršević, Z. (2009). **Ka demokratskom društvu – istopolne porodice**. Beograd: Institut društvenih nauka.
16. Mršević, Z. (2019). Položaj lezbijki u Srbiji. 618-624. In Petrović, J., Jovanić, G. (eds.) **Položaj marginalizovanih grupa u društvu**. Banja Luka: Centar modernih znanja. Dostupno na: <https://bit.ly/3oHW4Ds>
17. Pikić, A.; Jugović, I. (2006). **Nasilje nad lezbijkama, gejevima i biseksualnim osobama u Hrvatskoj: izvještaj istraživanja**. Zagreb: Lezbijska grupa Kontra. Dostupno na: <https://bit.ly/2YEJA4j>
18. Šućur, Z. (2004). Socijalna isključenost: pojam, pristupi i operacionalizacija. **Revija za sociologiju**. 35(1-2): 45-60. Dostupno na: <https://bit.ly/2FLQETp>
19. Švab, A. (2007). New Ways of Parenting: Fatherhood and Parenthood in Lesbian Families. **Revija za sociologiju**. 38(1-2): 43-55. Dostupno na: <https://bit.ly/2UWX0FP>
20. Tkalac Verčić, A.; Sinčić Ćorić, D.; Pološki Vokić, N. (2014). **Priručnik za metodologiju istraživanja u društvenim djelatnostima**. Zagreb: M.E.P. d.o.o.
21. Tomašević, L. (2003). Fenomenologija i moralna prosudba homoseksualnosti. Crkva u svijetu. 38(2): 241-262. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/38839>
22. Vučković Juroš, T. (2015). Socijalna isključenost seksualnih manjina u Hrvatskoj. **Revija za socijalnu politiku**. 22(2): 195-217. Dostupno na: <https://bit.ly/2WINruN>
23. Zorica, L. (2016). Povijesni prikaz homoseksualnih osoba kao marginalizirane skupine. **Essehist: časopis studenata povijesti i drugih društveno-humanističkih znanosti**. 8(8): 2-15. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/190412>

Internetske stranice:

<https://bit.ly/3akJeFS> (02.02.2021.)

7. PRILOZI

7.1. Protokol polustrukturiranog intervjua

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

Odsjek za sociologiju

Voditeljica intervjua: Ines Uvodić

Sugovornik/-ca:

Datum: _____

Mjesto: _____

Dobar dan i lijepi pozdrav! Htjela bih porazgovarati s Vama u vezi Vašeg života i Vaše seksualne orijentacije kako bi se upoznala s nekim Vašim doživljajima i stavovima kroz život. Unaprijed su pripremljene određene smjernice i teme razgovora, ali dotaknut ćemo ih se u onoj mjeri u kojoj Vi smatrate da su važne. Razgovor će se snimati pomoću mobilne aplikacije za snimanje zvuka. Sudjelovanje je dobrovoljno, a prikaz rezultata u potpunosti anonimna te Vaši osobni podaci kao što su ime i prezime neće biti nigdje korišteni. Zahvaljujem Vam se na pristanku za sudjelovanje u istraživanju koje provodimo u svrhu pisanja diplomskog rada.

1. Sociodemografska obilježja

- spol
- dob
- mjesto stanovanja
- obrazovanje
- religioznost
- politička orijentacija
- radni status
- članovi kućanstva

2. Početci

- vrijeme otkrića homoseksualne orijentacije
- prisutnost anonimnosti vlastite seksualne orijentacije: skrivena ili javna
- osjećaj u vezi shvaćanja vlastite seksualne orijentacije

3. Okolina

- reakcija okoline: obitelj, prijatelji, kolege
- prisutnost socijalne isključenosti: položaj u društvu, posao
- prisutnost poteškoća: prihvaćanje ili odbacivanje, nasilje

4. Istospolna zajednica

- sklonost vezi ili istospolnoj zajednici
- mišljenje o postojanju razlike veze i istospolne zajednice
- značenje ulaska u istospolnu zajednicu
- teškoće pri sklapanju istospolne zajednice

- postojanje diskriminacije istospolne zajednice
- reakcija okoline: mišljenje kako bi reagirali ili kako reagiraju

5. Djeca u istospolnoj zajednici

- postojanje želje za djetetom/djecom
- način kako doći do djece: umjetna oplodnja i banke sperme – anonimni donatori
- broj djece
- mogućnost usvajanja djeteta/djece
- sposobnost podizanja djeteta/djece
- mišljenje o eventualnom postojanju razlike u odrastanju djeteta u istospolnoj i heteroseksualnoj obitelji
- djetetova izloženost diskriminaciji s obzirom na istospolne roditelje

6. Općenito

- zadovoljstvo trenutnim životom
- mišljenje je li/bili život bio bolji izvan Republike Hrvatske s obzirom na seksualnu orijentaciju – postoji li želja za napuštanjem RH
- mišljenje o važnosti gay parade

7.2. Obrazac suglasnosti za sudjelovanje

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

Odsjek za sociologiju

Mentorica: izv.prof.dr.sc. Gorana Bandalović
e-mail: gbandalo@ffst.hr

Studentica: Ines Uvodić
e-mail: iuvodic@ffst.hr

Poštovani,

studentica sam druge godine diplomskog studija sociologije na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Splitu. U sklopu svog diplomskog rada, pod mentorstvom izv.prof.dr.sc. Gorane Bandalović, provodim istraživanje u vezi seksualne orijentacije LGBT sudionika. Cilj ovog istraživanja je ispitati doživljaje i stavove LGBT sudionika u kontekstu današnjeg društva.

U svrhu prikupljanja podataka primijenile smo metodu polustrukturiranog intervjua te Vas molimo za pristanak. Vaše sudjelovanje je u potpunosti anonimno i dobrovoljno te možete odustati u bilo kojem trenutku istraživanja. Svi podaci prikupljeni u ovom istraživanju bit će korišteni isključivo u svrhe pisanja rada i bit će skupno predstavljani na njegovoj javnoj obrani.

Hvala na suradnji!

Mjesto i datum: _____

Potpis: _____

7.3. Transkripti intervjua

Transkripti intervjua

Voditeljica intervjua: Ines Uvodić (I)
Sugovornik/-ca: Sugovornica 1 (S1)

Datum: 03.01.2021.
Mjesto: Skype

I: Evo za početak, možete li mi reći koji je vaš spol?

S1: Moj spol je ženski, ženskog sam roda i tako se oslovljavam.

I: Vaša dob?

S1: 19 godina.

I: Gdje živite, koje je vaše mjesto stanovanja?

S1: Trenutno otok Brač, Sutivan.

I: Stupanj obrazovanja?

S1: Završena srednja škola.

I: Jeste li religiozni?

S1: Ne.

I: Politička orijentacija?

S1: Nemam.

I: Koji je vaš radni status trenutno?

S1: Trenutno sam nezaposlena i trenutno ne studiram.

I: Koliko broji članova vaše kućanstvo?

S1: Četvero.

I: Kad ste otkrili svoju homoseksualnu orijentaciju?

S1: Sa... 15 godina.

I: Je li neki događaj možda potaknuo i intenzivirao vaše osjećaje prema istom spolu ili je to nekako došlo više spontano?

S1: Mislim da je u ovom slučaju to došlo više spontano, u smislu preko noći, u malo više razmišljanja... Da.

I: Jeste li prije otkrivanja svoje homoseksualne orijentacije imali nekakvih osjećaja ili iskustava sa suprotnim spolom?

S1: Da... I ranije od prije prije nego što sam imala 15 godina sam i bila sa muškarcima i nisam imala nikakve osjećaje prema ženama, to je došlo tek malo u sredini puberteta.

I: Kako ste se osjećali kad ste imali nekakve osjećaje i iskustva sa suprotnim spolom?

S1: Pa nakon što sam shvatila da jesam gay, sam više i dublje razmišljala o tome kako sam se prethodno osjećala dosta prazno i neispunjeno i kako nije to to al' to nisam tad osjećala nego tek poslije kad sam malo to dublje proučila.

I: Kad ste uvidjeli da zapravo osjećate nešto prema istom spolu?

S1: Da.

I: Kako ste zapravo osjećali kad ste shvatili da razvijate osjećaje prema osobama istog spola?

S1: Pa, ja sam bila zbunjena samo neko malo kratko vrijeme zahvaljujući super ljudima i mom okruženju. Nisam imala nikakav osjećaj grižnje savjesti niti da išta ikome dugujem tako što se toga tiče osjećala sam se super i kao jedno veliko olakšanje.

I: Jeste li osjećali nekakav strah ili nelagodu prema svojim bližnjima u smislu što osjećate da imate osjećaje prema osobama istoga spola?

S1: Apsolutno niti malo. Što se toga tiče imala sam sreće.

I: Smatrate da je vaša okolina bila jako tolerantna prema tome?

S1: Da, definitivno i obitelj i okolina.

I: Je li krijete vašu seksualnu orijentaciju?

S1: Ne, apsolutno nikako.

I: Apsolutno ste otvoreni prema tome?

S1: Da, prema svima.

I: Kako se osjećate s obzirom na to da ne krijete vašu seksualnu orijentaciju?

S1: Pa smatram da je ne bi trebao niko kriti mada, razumijem i razloge zašto bi neki ljudi to mogli kriti jer ih znam dosta koji kriju, ali što se tiče mene osobno smatram da je to super šta ne krijem i nemam osobne nikakve potrebe da krijem.

I: Spomenuli ste razloge zašto neki ljudi kriju svoju homoseksualnu orijentaciju. Koji su recimo neki od najčešćih razloga koji ste vi primijetili?

S1: Pa prvo obično bude zbog osuđivanja sa strane obitelji i onda sa strane okoline. I to ljudi koji imaju 20 plus godina.

I: Rekli ste da ste otvoreni prema drugima po pitanju vaše homoseksualne orijentacije. Zanima me zapravo kad ste rekli svojim bližnjima i okolini da ste gay?

S1: Ja sam prvo započela vezu sa jednom djevojkom i tek nakon par mjeseci sam odlučila da je vrijeme da kažem, ne samo zbog toga što je žena nego eto jer sam kao pokrenula malo ozbiljniju vezu pa sam mislila da je primjereno da to tada i kažem tako da zapravo samo par mjeseci nakon mog potpunog osjećanja da jesam to što jesam.

I: Rekli ste da ste s 15 godina shvatili da ste gay, i kad ste onda, u kojem periodu nakon koliko mjeseci ili godina priznali recimo svojoj obitelji, koliki je bio odmak?

S1: Pa nakon 5 mjeseci od mog saznanja.

I: 5 mjeseci?

S1: Obitelji, a odma kad sam svatila priznala sam i prijateljima.

I: Kako su reagirali?

S1: Pa reagirali su iznenađujuće dobro. Mama je bila šokirana da me bilo čak i malo nervoza uhvatila jer je ona skroz otvorena po tom pitanju također kao i ostatak obitelji jer imamo i druge članove obitelji koji su također gay. A šta se tiče prijatelja, nisam nikad osjetila nikakvu osudu niti išta slično od mojih bližnjih ljudi.

I: Prvo ste rekli obitelji?

S1: Ne, prvo sam rekla prijateljima pa onda obitelji.

I: Rekli ste da imate 19 godina što znači da ste zapravo nedavno završili srednju školu. Jesu li vaše školske kolege znale za vašu seksualnu orijentaciju?

S1: Jesu.

I: Kako su reagirali na to?

S1: Tu sam prvi put osjetila nekakvu vrstu osude. Ne samo od kolega nego i od profesora i ravnatelja škole. To je bio moj jedini i to bilo moje jedino i prvo iskustvo sa homofobijom.

I: I što sad kažete na to? U kojem smislu se ta nelagoda osjećala?

S1: Pa nelagoda u smislu svakodnevnom prijetnjom izbačenja iz škole... Podrugljivih komentara sa strane vršnjaka koji mene osobno i nisu puno pogađali već pretežno ti komentari sa strane profesora i ravnatelja škole što ja osobno smatram da nije nikako u redu jer ne vidim kako nečija seksualna orijentacija može da utječe na obrazovanje i školstvo.

I: Kad ste sad spomenuli profesore, je li bilo više onih profesora koji su vas osuđivali ili od onih kojih ste imali podršku?

S1: Više je bilo profesora od kojih sam imala podršku. Koji su to jasno i govorili i koji su me i branili pred ostalim profesorima koji nisu davali niti malo podrške.

I: Kako ste ponijeli prema onima koji vas nisu podržali i koji vas ne razumiju?

S1: Sa strane škole?

I: Da, sa strane škole da.

S1: Sa strane škole sam odmah zvala roditelje da odu u školu na razgovor pošto je to bio svakodnevni teror i kad smo išli na ekskurzije da ja nemam pravo da spavam u istoj sobi sa prijateljicama i slično, da je to već prešlo toliku mjeru da sam ja zamolila roditelje da odu u školu da se to riješi i otišli su i otada su se smirili ti komentari jel' je to jednostavno prešlo mjeru.

I: Nakon što su roditelji reagirali, situacija je ipak krenula na bolje?

S1: Pa jeste zato što smo mi već krenuli spominjat da ćemo tužiti školu na osnovu diskriminacije, pa su se onda smirili.

I: Jeste li se ikad osjetili da ste socijalno isključeni u društvu recimo školi, rekli ste da ste osjetili to, na poslu ako ste negdje kao student nekad možda ljeti radili. Jeste li se možda tako nekad osjetili?

S1: Iskreno ne jer se trudim da sam okružena samo sa ljudima koji me podržavaju i kojima moja seksualna orijentacija ne stvara nikakav problem.

I: Smatrate li zapravo da nekad osobe koje su homoseksualne orijentacije naiđu na osude u društvu isključivo zbog dakle njihove seksualnosti dakle je li to vezano isključivo za njihovu seksualnost ili recimo za eventualno izgled, način odijevanja, dakle što bi tu bio ključan faktor?

S1: Apsolutno da, naišla sam i dosta ljudi koje ja poznajem koji jesu homoseksualne orijentacije su imali problema koje nisu imali prije nego što su se outali svojim prijateljima, ali od tog trenutka kad su se outali tada su se okrenuli ljudi koji gledaju skroz drugačije iako su čitav život proveli s tim ljudima i odrastanju i svega, i ti su mi prijatelji rekli da je to bilo isključivo zbog tog saznanja da je ta osoba gay.

I: Maloprije ste spomenuli da ste nailazili na osude od strane društva... Jeste li se konkretno susreli baš s nasilnim ponašanjem koje je bilo usmjereno prema vama?

S1: Osim tu i tamo kojih podrugljivih komentara na ulici ako se držim sa djevojkom za ruku, ne. Imala sam tu sreću da nisam na vlastitoj koži osjetila nikakvo nasilje.

I: Jeste li se ikada osjećali odbačenim zbog vaše seksualne orijentacije?

S1: Ne.

I: Htjela bi vas sad pitat koje je vaše mišljenje o istospolnoj vezi i istospolnoj zajednici?

S1: Pa moje mišljenje je da tu ne bi trebalo da postoji nikakvo mišljenje, da smo mi ljudi kao i svi ostali ljudi i da to sa kim ko' spava ne može da utječe nikako na ostatak njegovog radnog, poslovnog ili bilo kakvog života, smatram da je to jako suludo i da bi se to trebalo promijeniti što hitnije.

I: Jeste li trenutno u takvoj vezi ili zajednici ili ste možda ranije bili?

S1: Trenutno nisam u nikakvoj vezi trenutno sam sama, ali sam bila definitivno ranije i nije nikako utjecalo na moj školski ili već poslovni život.

I: Možete li mi ukratko nekako opisat vašu vezu u smislu okoline, kako su drugi gledali na to, spomenuli ste niste se mogli držati sa vašom djevojkom za ruku, kako je to sve skupa izgledalo?

S1: Pa sa tom određenom vezom, mi se jesmo držali za ruke i ponašali se kao normalan par al' pošto smo bili u zajednici koja to baš ne prihvaća i druge je religije, tu smo imali malih problema sa strane porodice od te osobe tj. obitelji sa njene strane. Ali također nismo iskusili nekakva baš ozbiljna nasilja.

I: Biste li htjeli biti u istospolnoj zajednici odnosno braku kasnije?

S1: Naravno.

I: Za vas, je li postoji razlika između istospolne veze i istospolne zajednice? Ili to percipirate kao da zapravo ne postoji neka bitna razlika?

S1: Pa mislim da ne postoji osobno mislim da ne postoji nekakva bitna razlika mislim da na sve se treba gledati kao jedno.

I: Što recimo za vas konkretno predstavlja ulazak u istospolnu zajednicu?

S1: U smislu veze ili?

I: Općenito što vam taj pojam predstavlja je li vam nešto znači konkretno ili vam je to čisto pojam ulaska u brak i to je to?

S1: Pa meni je osobno to pojam čistog ulaska u brak.

I: Kako gledate na sebe kad razmišljate o istospolnom braku, kako sebe vidite u tom odnosu?

S1: Pa vidim u tom odnosu da želim to, da bih voljela to definitivno ostvarit jednoga dana isto kao i osnovat cijelu obitelj i o tome razmišljam već dosta dugo vremena što u Hrvatskoj još nije moguće nažalost i nažalost nisam jedina koja se sa tim i bori.

I: Da, u tom kontekstu dotaknuli ste se indirektno na teškoće prilikom sklapanja istospolne zajednice, konkretno što mislite da je ključ tog problema?

S1: Pa mislim da je ključ tog problema dosta religije, dosta upliću religiju tamo gdje joj ne treba biti mjesto po mom mišljenju, jer postoje različiti načini sklapanja brakova ne mora samo da budu u crkvi, i mislim da se ne bi trebalo nikog ticit ko' s kim sklapa brak jer na kraju dana ta osoba ide s tom osobom kući i ne bi se trebalo ticit drugih ljudi što u Hrvatskoj i dalje nije prihvaćeno, mislim da imamo kao opciju kod matičara sklopit brak, ali bi to trajalo godinama dok se ti papiri odobre i to su baš baš odužili.

I: Istaknuli ste da je ključ problema u društvu u kojem se nalazimo?

S1: Da, definitivno i tome da određuju drugi ljudi za nas kakva mi prava treba da imamo dok nas nije nešto posebno briga što drugi ljudi rade.

I: Hoćete reći da svi ljudi trebaju imati jednaka prava pa i u smislu sklapanja istospolnog braka također?

S1: Apsolutno.

I: Postoji li po vašem mišljenju diskriminacija prilikom sklapanja istospolne zajednice, onako općenito gledajući?

S1: Pa općenito gledajući da, gledajući sa strane zakona definitivno i sa strane osude društva jer eto ja sam imala tu sreću da sam u super društvu i okolini i porodici pa ne mogu govorit za druge ljude, ali za za sebe da.

I: Naveli ste da nemate iskustvo sklapanja istospolne zajednice međutim što mislite kako bi reagirali vaši bližnji da sklopite takvu zajednicu?

S1: Pa mi smo već puno puta pričali o tome i oni bi bili apsolutna podrška tome, u svakom smislu.

I: Vaši prijatelji recimo kolege, kako bi, šta mislite oni reagirali?

S1: Također, jer pored sebe nemam bliske ljude koji me ne podržavaju.

I: Sad kad smo se dotaknuli teme istospolne zajednice, želite li imati dijete ili djecu?

S1: Želim imat djecu.

I: Mislite li da pojam istospolne zajednice nužno mora biti povezan sa djecom, moraju li ta dva elementa ići zajedno ili smatrate da je u redu imati dijete van istospolne zajednice?

S1: Smatram da je u redu imati dijete i van istospolne zajednice da to ne mora da bude nužno vezano, također da bude izbor čovjeka jer imamo i pune domove i jako puno djece koje trebaju dom i mislim da trebamo prestat bit toliko konzervativni po pitanju toga.

I: Sad kad ste se spomenuli doma i djece, koji je po vama najbolji i najprihvatljiviji način za imati djecu kad govorimo o istospolnim partnerima?

S1: U kojem smislu koji je najbolji?

I: U smislu je li gledate na to da je bolje odlučiti se na umjetnu oplodnju, banke sperme, usvajanje djece iz domova... Što je po vama najbolja opcija?

S1: Pa po meni osobno ja bih voljela i da usvojim dijete a također i da budem trudna mada mislim da je to baš baš ovisno o osobi i o financijskom stanju i njihovim životnim iskustvima. Smatram da je svaka opcija dobra opcija.

I: Što vam se čini da od te tri opcije koje sam navela da je najteža za ostvarit? Dakle, umjetna oplodnja istospolnog para, otići u banku sperme ili posvojiti, usvojiti dijete?

S1: Mislim da je sa sadašnjim zakonima najteže usvojiti dijete, ne samo kod nas već i u ostatku svijeta.

I: Recite mi je li mislite da što bi se zapravo desiti da bi se ta situacija poboljšala?

S1: Mislim da bi se ta situacija poboljšala one minute kada mi dobijemo ista prava kao i ostali ljudi u smislu braka.

I: Hoćete reći da opet nailazimo na onaj općeniti problem društva i sredine u kojoj živimo?

S1: Da jer ako su dvije osobe samo u vezi automatski se baš ne smatra ozbiljnim da bi bili roditelji, a ako su dvije osobe već u braku društvo će to odmah gledat drugačije.

I: Sad kad smo se spomenuli djece, rekli ste da želite imati djecu, koliko konkretno biste djece željeli imati?

S1: Troje.

I: Spomenuli ste postupak usvajanja djeteta, naveli ste zapravo da imate želju ka tome, bili vam u tom postupku bio važan spol djeteta?

S1: Apsolutno nikako.

I: Nikakve veze nema?

S1: Definitivno nema.

I: Smatrate li da su homoseksualne osobe jednako sposobne podići dijete ili djecu kao i heteroseksualne?

S1: Da, naravno.

I: Smatrate li da postoji eventualna razlika u odrastanju djeteta u istospolnoj i heteroseksualnoj obitelji?

S1: Pa smatram da naravno da postoji razlika to mi je nekako logično jer dvije mame i dvije tate nije isto kao mama i tata, ali također smatram da nečija seksualna orijentacija ne može da odredi kakva je ta osoba roditelj zato što ima dobrih i loših i gay roditelja i *straight* roditelja, ima i djece koja odrastaju samo sa majkom, samo sa ocem a ima i onih koji odrastaju u domovima i smatram da bi im naravno bilo puno bolje da su ili sa dvije mame ili sa dva tate.

I: Smatrate li da postoje razlike u odgoju djeteta dakle kad ga odgajaju istospolni partneri?

S1: Pa smatram da postoje razlike u smislu da odgajaju djecu sa puno otvorenijim umom. Nema mislim presinga nema presinga religije i slično, u nekim slučajevima ima i dosta religioznih gay ljudi naravno, a li po ovome šta sam ja upoznala i vidjela smatram da ima razlike samo po tom pitanju da odgajaju djecu sa puno otvorenijim umom, sa puno više razumijevanja u smislu njihove okoline kako da se oni ponašaju prema drugoj djeci koja možda odrastaju u sličnim zajednicama, u različitim i kako da prihvate sve ljude bez obzira na njihov spol ili orijentaciju ili boju kože i slično.

I: Smatrate li da će onda ta djeca danas-sutra zapravo biti puno liberalnija i tolerantnija prema svom društvu nego djeca koja možda nisu imala priliku imat takvu percepciju života?

S1: Pa mislim da u 90% slučajeva da, definitivno.

I: Smatrate li da homoseksualni partneri odnosno roditelji djecu mogu podučiti svemu što mogu podučiti i heteroseksualni partneri?

S1: Naravno da da.

I: Je li im možda treba nekakva pomoć od strane svojih bližnjih koji su dakle suprotnog spola nego oni sami da im pomognu u nekim u nekom odgoju ili u nekakvim situacijama u životu?

S1: Pa ja smatram da ne treba pošto danas imamo toliko knjiga toliko sadržaja toliko svega, i Internet koji pružit bilo kakve informacije. Mislim smatram da nužno nije potrebna pomoć drugih ljudi i druge strane obitelji.

I: Dijete koje odrasta u istospolnoj zajednici ili s roditeljima koji su u istospolnoj vezi, smatrate li da se nalaze u nekakvoj vršnjačkoj diskriminaciji prilikom takvog odrastanja?

S1: Pa nažalost u većini slučajeva da.

I: Recimo da se vi kao roditelj nađete u situaciji da je vaše dijete predmet zlostavljanja, možete li zamisliti kako biste se ponijeli u toj situaciji?

S1: Pa mislim da mogu, zato što bih odgajala svoje dijete i pripremala ga na te stvari koje će sigurno osjetiti za koje to dijete nužno nije krivo za to jer nije samo biralo da dođe u takvu situaciju, ali isto tako smatram da sam i ja kao i većina ostale djece u osnovnim i srednjim školama bili smo zlostavljani na sve moguće načine ne samo zbog orijentacije tako da mislim da se nažalost u današnje vrijeme svakako bi došlo do nekog vrsta zlostavljanja.

I: Koliko su tu bitne institucije kao škola? Vi ste naveli da u vašem slučaju je škola baš bila središte takvog ponašanja. Kako bi zapravo takve institucije trebale izgledati?

S1: Pa na primjer u mom slučaju sam imala ravnateljicu koja je bila jako religiozna i smatram da je to, nije pogrešna njezina religija, ali smatram da nemaju pravo da nama to, da nas zbog toga osuđuju. Zato što smatram da je religija nešto jako osobno i odlično i ko' ima nekakvu vjeru treba da je ima, ali ne može druge ljude da diskriminira povodom toga i mislim da bi institucije same po sebi trebale da brane manjine i da u školi bude red bez ikakve vrste nasilja, za ikoji razlog, ne samo u ovoj situaciji.

I: Možete li povezati recimo religiju sa odnosom homoseksualnosti? Dakle, jesu li ljudi koji su više religiozni manje iskazuju svoju homoseksualnost ili su možda manje tolerantni ili to nema veze jedno s drugim?

S1: Pa iz mog osobnog iskustva upoznala sam dosta gay ljudi koji jesu jako religiozni. Bilo je i dosta ljudi koji su muslimani ili kršćani i koji tu svoju religiju i dalje prakticiraju samo to oni čitaju na drugi način.

I: Aha...

S1: Svi svoju knjigu mogu da pročitaju na svoj način, oni je čitaju na taj i nije im to utjecalo na outanje i slično.

I: Generalno govoreći, jeste li trenutno zadovoljni svojim životom?

S1: Pa da.

I: Biste li nešto poboljšali da možete?

S1: Pa ništa nužno.

I: Jeste li ikad živjeli van Republike Hrvatske?

S1: Živjela ne, ali provodila puno vremena da.

I: Kao homoseksualna osoba s obzirom da ste boravili prilično van Republike Hrvatske, kakav je vaš sveukupni dojam o životu i društvu u toj državi u kojoj ste boravili?

S1: Pa ja sam boravila jako puno vremena u Španjolskoj u kojoj sam prvi put osjećala baš potpunu prihvatljivost, i prvi put vidjela da ljudi koji su gay slobodno hodaju po ulicama, da imaju brakove, da imaju pravo da usvoje djecu, da imaju sva prava i da to uopće nije tamo sporno. I to sam prvi put doživjela tamo i onda kad sam se vratila ovdje u Hrvatsku to me dosta rastužilo jer tek se tada vidi ta nekakva ogromna promjena koju nismo ni znali da ima.

I: Je li recimo Španjolska ima neki minus u smislu homoseksualnih osoba, a da je u Hrvatskoj to plus? Ima li nešto što je ajmo reć' u Hrvatskoj bolje, a u Španjolskoj loše?

S1: Apsolutno ne, samo obrnuto. Tamo se na nas gleda ne kao na gay obitelji već samo obitelji... Tamo smo baš prihvaćeni skroz.

I: Hoćete reći da je Španjolska puno liberalnija, tolerantnija i otvorenija država u odnosu na Hrvatsku?

S1: Da, u svakom smislu.

I: Biste li se odlučili živjeti u Španjolskoj da možete s obzirom na sve skupa?

S1: Pa ja se selim za dva mjeseca tako da da.

I: Je li vaša seksualna orijentacija utjecala na vašu odluku o selidbi u Španjolsku?

S1: Jako puno zapravo jeste zato upravo iz tog razloga što želim da osnujem svoju porodicu i obitelj dok sam mlada i to mi je dosta utjecalo zato što kad bi ovdje sad pokrenula taj postupak ne bi ga doživjela do 40-te godine, a tamo to mogu da napravim preko noći.

I: Hoćete reći zapravo da vaša seksualna orijentacija je potaknula i ubrzala vaš odlazak u stranu državu i da zapravo smatrate da ćete se tamo puno brže ostvariti kao osoba i roditelj nego što biste to ovdje postigli?

S1: Da, sigurno da.

I: I evo približavamo se kraju... Smatrate li važnom gay paradu?

S1: Smatram da je jako važno da.

I: Koji su razlozi zašto to smatrate?

S1: Smatram da su da je gay parada jako jako važna zato što nemamo dovoljno prava. Mi kad dobijemo sva svoja prava, kad budemo gledani isto kao i *straight* ljudi neće biti potrebe. Ali sve dok evo nedavno se desilo u Maksimiru incident da su zapalili čovjeka jer je gay, ovdje u mjestu gdje ja živim se često dešava nasilje. Sve dok toga ima, bit' će i gay pridea. Kad to prestane, neće više bit potrebe isto kao što nema potrebe za *straight* pride zato što imate prava, zato smatram da je jako potreban.

I: Je li zapravo primjećujete pomak na bolje sa održavanjem gay parada?

S1: Definitivno kada, imali smo priliku gledati u Splitu LGBT centru filmove o prvim paradama u Hrvatskoj i zadnjima i vidi se veliki pomak, nema više toliko nasilja, mislim da su upravo parade zaslužne za to da ljudi vide da nas ima, da nas nema samo par nego da su to ogromne stotine ljudi koji hodamo svake godine upravo zbog toga.

I: Spomenuli ste da ste boravili u Španjolskoj, jeste li tamo prisustvovali na gay paradama?

S1: Jesam da samo kod njih su gay parade nešto puno drugačije nego dok nas. Kod njih se to organizira također jednom godišnje i bude oko tri ipo milijuna ljudi i traje sedam dana i ne bore se za ništa nego samo slave, slave ljubav i *straight* ljudi i gay ljudi, ali generalno nazivaju gay paradom.

I: U redu. Je li na njihovim gay paradama ima nasilja, recimo kao što zna bit kod nas?

S1: Nikako. Tamo se nikad ne desi nikakav incident, to su stvarno stvarno rijetkosti.

I: Po vama, što je razlog zašto je tamo to sve skupa puno mirnije u odnosu na ovdje kod nas?

S1: Zato što tamo imamo sva prava i prihvaćeni smo, ovdje nismo. Tamo smo prihvaćeni sa strane društva i to društvo s nama ide u paradu, a ovdje nismo.

I: I evo za sam kraj, što biste generalno rekli kako se osjećate kao homoseksualna osoba i zapravo na koji način vidite poboljšanje situacije u Republici Hrvatskoj?

S1: Ja se kao homoseksualna osoba sama sa sobom osjećam super i kao da nemam nikakvu potrebu da se mijenjam ni' da se ikome pravdam ko' sam šta sam. Jako me rastužuje situacija u Hrvatskoj koja nekako se pokreće ali opet stoji, već godinama stoji na istom mjestu i mogu se samo nadat i po mogućnosti borit sa ostalim ljudima da dobijemo prava koja zaslužujemo.

I: U smislu ove teme, to bi bilo sve. Zahvaljujem vam se na sudjelovanju i lijepi pozdrav.

S1: Hvala vama.

Transkripti intervjua

Voditeljica intervjua: Ines Uvodić (I)
Sugovornik/-ca: Sugovornica 2 (S2)

Datum: 28.05.2021.
Mjesto: WhatsApp video poziv

I: Koji je vaš spol?

S2: identificiram se kao non-binary osoba.

I: Koja je vaša dob?

S2: 30 godina.

I: Koje je vaše mjesto stanovanja?

S2: Cork u Irskoj.

I: Koji je vaš stupanj obrazovanja?

S2: Diplomski studij.

I: Jeste li religiozni?

S2: Ne.

I: Koja je vaša politička orijentacija?

S2: Nemam je više.

I: Koji je vaš radni status?

S2: Zaposlena.

I: Koliko članova broji vaše kućanstvo?

S2: Dvoje.

I: Kad ste otkrili svoju homoseksualnu orijentaciju?

S2: Od malena, nekako sam oduvijek znala, od kadgod sam nekako svjesna tamo negdje četvrte pete godine, jednostavno od malena sam imala ženske i muške simpatije, ali kad je počeo pubertet, postalo mi je vrlo brzo jasno da me romantično i seksualno ipak samo zanimaju cure. Ali, priznala sam sama sebi ipak to s 20 godina.

I: Je li možda neki događaj potaknuo i intenzivirao vaše osjećaje prema istom spolu?

S2: Pa ne baš, nekako je to oduvijek sve bilo tu, nekako prirodno i lagano.

I: Kako ste se osjećali kad ste shvatili da razvijate osjećaje prema osobama istog spola?

S2: Pa iako je to meni dolazilo tako nekako, eto, normalno i prirodno, okolina je bila ta koja je imala, nekakav, negativan stav i taj stav me dosta tjerao da se osjećam krivom, znači i kriv i sram, jel', u vezi toga „što sam.“ I onda sam samu sebe, baš u nedostatku toga što se nisam ni mogla nekom povjeriti, pokušavala nekako uvjeriti da mogu odabrat ne biti to što jesam i prisiljavala sam se ignorirati sebe, a to je imalo dosta loše posljedice kasnije i na moju osobnost, sliku o samoj sebi i odnos prema svijetu, samopouzdanje i sl.

I: Je li vas bilo strah što će reći vaši bližnji i okolina?

S2: Pa možda ne toliko strah koliko su to neki negativni komentari i ponašanje ljudi oko mene u vezi toga nekako natjerali nekako da paralizirano, u tišini, pokušavam zatomiti sebe, više je nekako taj sram i jad više prevladavao nego što je strah.

I: Je li vi krijete vašu seksualnu orijentaciju?

S2: Ne i da. Ne, jer svi koji žele biti u mom životu trebaju biti ok s time tko sam. Nema smisla okruživati se ljudima koji me ne prihvaćaju zbog toga što jesi i dok to, jel', ne šteti nikom, a ovo ne šteti. Nekako, ono, rekla bih da je to isto poput boje kose, ništa više, ili tako bi tako barem trebalo biti. Što se tiče, nekako, stranaca ili manje poznatih ljudi koji sami potegnu ta neka pitanja kada onako, malo, njuškaju po tuđem životu ili dobronamjerni sugovornici, usputni ili ovi manje dobronamjerni, pa kada onako potegnu pitanja s kim sam, jesam li udana, imam li nekog, i tako, možda mi se to nekad i neće dat ali ako inzistiraju onda ću uvijek iskreno odgovoriti pogotovo ako naglas pretpostave da sam *straight* i pripisuju nekakve muške s kim sam ili tako nešto, ovaj, to, to uvijek volim ispraviti. Ono definitivno kada baš skrivam, aktivno, je kada se radi o nekakvim opasnim situacijama, znači, kada se šeta navečer po praznoj polupraznoj ulici s partnericom, neću sigurno, nekako, dok prolaze neki nepoznati muškarci, držati se za ruke, ili ako u klubu vidim da privlačimo neželjenu pažnju nekakvih likova koji, onako, ovaj, misle da imaju za pravo maltretirati nas. Tako da, ovaj, kada je tako neka sigurnost u pitanju, tad, na žalost, krijemo to.

I: Kako se osjećate s obzirom na to da, u biti, krijete odnosno ne krijete svoju seksualnu orijentaciju?

S2: Ha, ne bi trebalo biti tako. Dosta je to frustrirajuće i ponižavajuće. *Straight* ljudi dosta uzimaju zdravo za gotovo te neke svakodnevne stvari koje mogu na van pokazivati ljudima i ne dobiti nikakvu reakciju. Kod nas je to malo drukčije, i ponekad i više puta dnevno ako smo u kontaktu s drugima.

I: Kad ste svojim bližnjima i prijateljima rekli za svoju homoseksualnu orijentaciju?

S2: Pa čim sam sama sebi priznala s 20 godina.

I: Kako su reagirali?

S2: Prijatelji, ono, svi ok, ali od obitelji baka, otac i sestra pozitivno, brat neutralno kasnije je ima neku tendenciju prema negativnom. Primjerice, on je zauzeo stav ZA na referendumu, haha, zloglasne Željke Markić i čak je istaknuo da treba zaštititi svetost braka od ljudi poput mene i, ne znam, kada sam ga direktno pitala, ovaj, je li smatra da je njegov brak onda vrjedniji od moga on je rekao: „DA“ i takve neke situacije. To se kasnije, doduše, popravilo. Majka je bila, doduše, od njih svih skroz, skroz je negativno reagirala i prolazila sve faze šoka, tuge, pokušaj nabijanja osjećaja krivnje, moljakanja, ignoriranja, itd. I dosta su ona i brat, su kasnije popravili to neko glupo ponašanje, i dosta mi je tu bilo jasno da je proces to koji sami ljudi kojima se outamo

ponekad moraju proći i prihvatiti to. Ili ne prihvate na kraju krajeva i to je uglavnom onda i kraj nekakvog odnosa, na žalost.

I: Je li vam čin priznanja svoje seksualne orijentacije bio stresan?

S2: Pa, bilo je dosta emotivno, dosta sam plakala i pomalo se i tresla dok sam to, ovaj tako obznanila svojim, ali sam i dalje bila dosta sigurna u sebe ma kako god reagirali jer rekla sam sama sebi, ono sama sa sobom bila ok i s time prihvatila sebe i odlučila sam živjeti, jednostavno, autentičan život kakav trebam da živim i nije me onda više ništa moglo na tom putu zaustaviti. Dosta sam ovako prijateljima uspoređivala to sa, kad se takvo nešto, u mojem slučaju kada sam to priznavala samoj sebi, dosta me, ovaj, to podsjećalo kao na čin skidanje nečije tuđe kože, zapravo, sa sebe, i u kojem je, ono, bilo jako neugodno cijeli život koji sam bila prisiljena nositi. Ali izvan toga sam se dosta dobro osjećala i očekivala sam da neće svi normalno dobro reagirati. Ali, gledala sam to više to kao tuđi problem, ne moj, jer se više nisam trebala ispričavati samo zato što postojim.

I: Jeste li doživjeli da ste socijalno isključeni u društvu, školi ili na poslu zbog vaše seksualnosti?

S2: Pa da, bilo je situacija u kojima ljudi nekako naprave neugodnu atmosferu jer misle da imaju za pravo vrijeđati ili tako diskriminirati i negativno komentirati nekog poput mene.

I: Jeste li, možda, nekad požalili što ste dali do znanja da ste lezbijka?

S2: U srednjoj školi, na primjer i u osnovnoj, čak ranije, kad sam bila i sama nesigurna u sve to i nisam zapravo ni razumjela puno toga, ali svakako kada se nisam prihvaćala, te situacije su puno teže padale, jer nekako se još ne naučite voljeti samu sebe i onda, ovaj, drugi kad govore ružne stvari, povjeruješ, povjeruješ tim osobama, jer zapravo ne znaš drugačije. I dosta to onda kasnije vuče i utječe na samopouzdanje i nekakvu stabilnost kad se odraste. A onda kada sam bila tako sigurna u sebe, nakon dvadesete godine, bilo na fakultetu ili na radnom mjestu, nikad više nisam dopustila da se netko tako, ovaj, jača na meni ili izivljava. Nekako bi ih ili poklopila komentarima i, uglavnom, natjerala da se posrame. Jer kad ljudi vide da nemaju neku moć nad tobom, nisu više toliko ni hrabri, pogotovo kad nemaju niti neki elokventni argument za kontrirati. Tako da nisam nikad požalila, čak i ako bi to ljudima i promijenilo sliku o meni i onda bi se udaljili i meni bi to odgovaralo, jer je to dobar filter za ljude, jer, ni ne želim takvog nekog pored sebe.

I: Jeste li se, možda, nekad našli u situaciji koja je rezultirala nasiljem prema vama zbog vaše seksualne orijentacije?

S2: Da, u klubu, od strane *straight* muškaraca, u par navrata, nasrnuli su na mene i partnericu jer su ili vidjeli poljubac ili prepoznali nekakvu dinamiku odnosa nekog tko je par.

I: Jeste li se nekad osjećali odbačenima?

S2: A ponekad. Društvo ne prestaje, nekako, podsjećati da sam nešto „niže“, kao neka građanka trećeg reda, i to zna biti depresivno, ovaj, ponekad i osjećao se malodušna, ali eto.

I: Jeste li ikad bili u vezi ili braku s osobom suprotnog spola?

S2: U vezi kratko da, par mjeseci, jako drag momak je to bio, ostali smo dobri prijatelji i nakon ali brzo mi je bilo jasno da nešto tu jednostavno nije kako treba. Sve do tog trenutka sam se nadala da bi mogla biti biseksualna, ali, ovaj, sam definitivno zaključila da sam gej. Jednostavno, u toj vezi jednom smo se čak i ljubili, ali igrali mnogo društvenih igara.

I: Jeste li trenutno ili ste nekad bili u istospolnoj vezi ili istospolnoj zajednici?

S2: U zajednici još ne, ali u vezi da.

I: Primjećujete li razliku između veze s osobom suprotnog i istog spola?

S2: Pa u mom slučaju ta veza s tim momkom, koliko god mi bilo stalo do njega, teško da se to moglo nazvati vezom. U istospolnoj jesam tek osjetila u potpunosti sreću i nekakvo ispunjenje. Jer nije samo stvar tog seksualnog aspekta, nekim drugim ljudima poput mene i pođe za rukom i da to ostvare sa suprotnim spolom taj fizički dio, ali osim tog seksualnog ima taj aspekt što nekog, ono, čini partnerom, a ne „samo“ prijateljem ili prijateljicom, neka ta dubina odnosa koju ja sa suprotnim spolom nikad nisam mogla naći, ni to ni seksualnu privlačnost. Tako da, ovaj, jednostavno na taj način nikad nisam gledala na suprotan spol.

I: Za vas, postoji li razlika između istospolne veze i istospolne zajednice?

S2: Pa ne, zato što smatram da su veze veze, i ljudi ljudi, i ljubav je ljubav, ali na žalost društvena razlika i te kako postoji. Jer je društvo to koje ne gleda isto na jedne i druge i onda im pravi potencijalno probleme. Isto, primjećujem da smo partnerica i ja puno ravnopravnije u našoj vezi, ponekad i komunikacija nam je bolja. Ali to, isto tako, nije došlo bez nekakvog svjesnog odučavanja naučenog gledajući neke hetero parove odrastajući.

Mislim da je to nekakav rezultat i problem patrijarhalnog društva u kojem smo nekako svi odgojeni. Pa ovako češće kod hetero veza taj problem ravnopravnosti komunikacije više primijetim nego kod, možda, istospolnih uključujući i svoju.

I: Što bi za vas predstavljao ulazak u istospolnu zajednicu?

S2: Pa prije svega legalni čin, znači ostvarenje i uređenje određenih prava. Onda je tu i romantični dio, obaveza i briga za osobu s kojom sam, da se posvetim toj osobi i da gradimo zajedno život. Nekako smatram da ljudi mogu sklopiti koliko god brakova i zajednica žele. Najgore mi je, nekako, kad ljudi ostaju jako dugo u nečem što uopće ne funkcionira ili nemaju izbora zbog financijske ovisnosti. Osobno, ja, želim sklopiti brak/partnerstvo s nekim s kim se mogu u tom trenutku dugoročnije zamisliti, znači, kao primjerice s mojom trenutnom partnericom. Ali, isto tako imam na umu da ne bih voljela da pošto poto ostajemo u nečem što nas za 5, 10 ili 20 godina više neće činiti sretnima. I tako da, jednoj i drugoj je to dosta bitno da smo neovisne koliko god možemo biti i da smo, ono, u biti individue koje su onako što jače možemo biti i ostvarene u jednakoj mjeri kao i ta ideja da nekako zajedno stvaramo život.

I: Smatrate li da homoseksualne osobe imaju teškoća prilikom sklapanja istospolne zajednice?

S2: Da, od društva i od nekako vladajućih, to je bilo tako i u hrvatskom slučaju, ovaj, također sam mogla vidjeti.

I: Po vama, postoji li diskriminacija prilikom sklapanja istospolne zajednice?

S2: Nisam osobno sklapala pa ne mogu vidjeti iz osobnog iskustva, ali znam ovako iz priča i vijesti da se ipak ne ostvaruju ista prava. Na žalost, ni u Hrvatskoj ni u Irskoj konkretno gdje živim, u usporedbi s, je li, hetero parovima.

I: Naveli ste da nemate iskustvo sklapanja istospolne zajednice odnosno braka. Što mislite, kako bi reagirali vaši bližnji, prijatelji i kolege kad biste im rekli da pristupate istospolnoj zajednici?

S2: Pa već smo moja partnerica i ja, ovaj, najavile obitelji i prijateljima da gledamo, ovaj, se potencijalno vjenčati negdje tamo 2023. To smo ove godine baš najavili, pa su svi su dosta pozitivno reagirali.

I: Želite li imati dijete ili djecu?

S2: Vrlo vjerojatno. Mislim, željela bih (smijeh) hoću li, to još ne znam, ali, da, voljela bih.

I: Koji je po vama najbolji način za imati djecu kad govorimo o istospolnim partnerima?

S2: Mislim da su svi jednako dobri, koji god na kraju, ovaj, da dodijeli dijete nekoj istospolnoj obitelji bilo umjetna oplodnja ili posvojenje, jednostavno je lijepo dobiti dijete u svoj život bez obzira na način.

I: Kako gledate na umjetnu oplodnju i anonimne donatore poput banke sperme?

S2: Pozitivno.

I: Naveli ste da želite imati djecu, koliko ih želite imati?

S2: Ako sam realist, onda nekako financijski gledam onda jedno, u nekoj idealnoj situaciji dvoje možda čak i troje, da nekako te financije nisu problem.

I: Kako gledate da usvajanje djeteta odnosno djece, imate li vi želju ka tome?

S2: Pozitivno, ne bi ništa osobno imala protiv te opcije.

I: Smatrate li da su homoseksualne osobe jednako sposobne podići dijete odnosno djecu kao i heteroseksualne osobe?

S2: Definitivno. Čak postoji možda i potencijal da se u odgoju svjesnije i dosljednije njeguju ideje poput tolerancije, empatije i prihvaćanja različitosti, u usporedbi jasno s hetero parovima, što u konačnici vodi ka, nekakvom, odgoju stabilne i zdrave osobe. Znači, ovo su neke stvari, koncepti, koji su možda nama odrastajući bili jako potrebni i onda, ovaj, bi na to obratili, možda, veću pozornost i sistematičnije to pokušavali, možda, na djecu, ovaj, na djecu naučiti tome.

I: Smatrate li da postoje razlike u odrastanju djeteta u istospolnoj i heteroseksualnoj obitelji?

S2: Mislim da ne, nekako svi imaju potencijal biti lošiji i bolji roditelji, samo opet, u tom društvu je razlika. Društvo je opet to koje gleda, ne gleda isto na to, i koje diskriminira, komentira ili isključuje, vrijeđa, i onda u tom aspektu je potencijalno teže. Jer kako objasniti djetetu s 2 tate zašto ljudi u Kaštelima pale slikovnicu u kojoj je isto takvo dijete s dvoje tata i zašto se to toliko, u biti, demonizira, politizira čak, mrzi i sl. To je eto, na žalost, stvarnost neka. Ali i dalje mislim da to ne bi trebalo obeshrabriti ljude da imaju obitelj ako žele, jer mislim da su i te negativne stvari na kraju manjina samo što je problem što se jako ističu.

I: Smatrate li da homoseksualni roditelji dijete mogu podučiti svemu čemu bi ga podučili heteroseksualni roditelji?

S2: Da, dakle, kako sam već i rekla, možda čak i više. Jer, nekako kad se prožive stvari prisilno na margini društva imaš sve sve bolji pogled na neke tvoje pukotine društva i licemjerstvo i zablude i nelogičnosti i onda uz taj neki rad na zacjeljivanju vlastitih trauma, kasnije možemo pomoći nekom drugom, biti im konstantna podrška koju osobno mi nismo nikad dobili. I ta empatija i komunikacija se logično nameću kao temelj boljeg društva i onda ljudi poput mene imaju nekakvu tendenciju, nakon vlastitog iskustva sa svijetom, njegovati možda to više nego, ovaj, što to osjeća hetero par, recimo.

I: Smatrate li da će dijete biti izloženo vršnjačkoj diskriminaciji s obzirom na to da ima istospolne roditelje?

S2: Pa je, to je realno za očekivati od pojedinaca, ali nije nešto s čime se ne može nositi.

I: Jeste li trenutno zadovoljni svojim životom?

S2: Da.

I: Želite li nešto poboljšati?

S2: Pa da, voljela bih češće moći posjećivati Hrvatsku, kroz par godina, možda, idealno i raditi dio godine iz Hrvatske, a dio iz Irske.

I: Jeste li ikad živjeli van Republike Hrvatske?

S2: Da, trenutno živim u Irskoj, u rujnu će biti 4 godine da smo tu.

I: Kao homoseksualna osoba, kakav je vaš sveukupni dojam o životu i društvu u toj državi? I gdje se osjećate bolje i ugodnije?

Odgovor. Pa eto, Irska je država koja je prva legalizirala istospolne brakove glasovanjem svojih državljana. I to često ističu, ali ističu i to da to nije nešto što je dovoljno i gotovo. Znači, može se i više učiniti za gej prava, posebice što taj, to partnerstvo nije izjednačeno s brakom kod hetero parova, ni usvajanje djece isto tako kad su u pitanju svi parovi. A što se nekakve opće atmosfere tiče, iz osobnog iskustva, pari mi se da se puno lakše diše, bar dosad što ovako mogu reći u 4 godine, jednostavno imam osjećaj da ljude nije brige. Čak ako, ajmo reći, ne „podržavaju“ nešto, oni nemaju potrebu istupati i željeti oduzeti nekom aktivna prava. Jednostavno se ne zamaraju time. I primijetila sam da se dosta smatra nekulturnim i sramotnim otvoreno pokazivati homofobno ponašanje. Što opet ne znači, naravno, da nema nekih suptilnih trzavica ponekad, ali tako nešto otvoreno se ipak, ovaj, osuđuje. Imam, bila je baš jedna situacija gdje nam je bivši cimer, Irac, pričao da je na poslu imao situaciju s Hrvaticom koja je uoči pride-a ovdje počela komentirati kako je to bolest i bunila se protiv paradiranja. I on je ispričao da je onda svima pao mrak na oči kada je ona to izjavila, a on joj je otvoreno rekao da kako je nije sram takvo nešto govoriti, da on živi s dvije lezbijke koje su divne osobe, nahvalio nas je i da to nema nikakve veze i da zbog takvih kao što je ona gejevi moraju odlaziti iz Hrvatske. Nakon toga joj više palo na pamet da takvo nešto na poslu kaže. I moram priznati da me to dosta dirnulo, pozitivno kada to on nama ispričao. Jednostavno, takvo zauzimanje nisam doživjela od prijatelja, ni obitelji u vlastitoj zemlji, što je dosta tužno. Jer on je kao heteroseksualac tu zauzeo stav, iako ga se nije direktno to ticalo. I, ovaj, taj čin je dosta bitan, dosta je to potrebno raditi, to što je on napravio je pasivni promatrači bilo kakve diskriminacije na kraju jesu sudionici u problemu. I nekako, ne znam, u našem slučaju ja ću uvijek biti zahvalna na takvom istupu.

I: Evo za kraj, smatrate li važnim gay pride?

S2: Apsolutno da, to je naprosto prosvjed i podizanje svijesti o diskriminaciji u prošlosti i kontinuiranoj nepravdi i nasilju nad LGBTQ zajednicom. Činjenica da čak toliko i smeta pojedincima takav prosvjed je dovoljan pokazatelj da je i dalje potreban.

I: Je li vi odlazite na gay pride?

S2: Da.

I: Eto, to bi bilo sve! Hvala vam se na sudjelovanju i lijepi pozdrav.

S2: Hvala.

Transkripti intervjua

Voditeljica intervjua: Ines Uvodić (I)
Sugovornik/-ca: Sugovornik 3 (S3)

Datum: 29.05.2021.
Mjesto: WhatsApp video poziv

I: Koji je vaš spol?

S3: Muško.

I: Koja je vaša dob?

S3: 27 godina.

I: Koje je vaše mjesto stanovanja?

S3: Split.

I: Koji je vaš stupanj obrazovanja?

S3: Preddiplomska razina.

I: Jeste li religiozni?

S3: Ne.

I: Koja je vaša politička orijentacija?

S3: Hm... Najvećim dijelom zeleno-lijevi blok.

I: Koji je vaš radni status?

S3: Privremeno zaposlen.

I: Koliko članova broji vaše kućanstvo?

S3: Petoro.

I: Kad ste otkrili svoju homoseksualnu orijentaciju?

S3: Hmm, pa teško je točno to odrediti, ali vjerujem da sam počeo kužiti odnosno taj dio sebe tijekom zadnjih razreda osnovne škole... znači kad sam imao otprilike 12 ili 13 godina.

I: Je li možda neki događaj potaknuo i intenzivirao vaše osjećaje prema istom spolu?

S3: Mislim da nije... Mislim to je bila neka dob kad se zapravo počinju javljati neke prve simpatije kao sviđanja. Doduše dosta sam potiskivao misli o tome i nekako se teško snalazio kako to reći samom sebi, a kamoli to drugima u toj fazi odrastanja. Mislim da bar u svom slučaju sam kao rođen takav jer nisam nikad imao neke interese tipične za kao dječake i svi su mi govorili da sam ono drukčiji u nekim razmišljanjima i ponašanjima. Ne znam je li to baš povezano sa seksualnim identitetom, ali vjerujem da ima i neku kao ulogu.

I: Kako ste se osjećali kad ste shvatili da razvijate osjećaje prema osobama istog spola?

S3: Huh... Pa većinom zbunjeno, nekako prestrašeno, krivo... Mislim da je sad teško se vratiti u prošlost i shvatiti što se točno zapravo događalo unutar tih godina odrastanja, ali vjerujem da je neki glavni razlog tih emocija i stanja je bio zbog neke jako tradicionalne sredine u kojoj sam odrastao i nekim jakim djelovanjem možda tih crkvenih stavova na tu temu homoseksualnosti. Nekako kad si u tim godinama želiš zapravo biti prihvaćen od prijatelja i druge djece, ali znaš ako te... ako saznaju za tvoju orijentaciju da nećeš ka' moći biti prihvaćen potpuno i vjerovatno možda nećeš imat prijatelje. Nisam to htio reći obitelji i dovoditi njih u neke neugodne situacije, a niti ugrožavati neku sigurnost zbog perioda di je zapravo to bilo teško biti out i doć do nekih pravih informacija o tome kao što je seksualnost ili kako to prihvatiti bolje. Tako da sam više zbog toga držao taj svijet za sebe jako dugo godina dok nisam osjetio neku sigurnost da kažem prijateljima te kasnije ostalima.

I: Je li vas bilo strah što će reći vaši bližnji i okolina?

S3: Pa naravno pa ne znam, mislim da rijetko koja osoba koja odrasta u našem društvu i posebice u tom periodu nije imala bar malo straha. Mislim upoznao sam dosta ljudi iz tog LGBT spektra relativno mojih godina, više manje je skoro svima bio emocionalni teži put odrastanja baš zbog tog skrivanja. Pa naravno da obitelj i prijatelji igraju bitnu ulogu u tim godinama i kako ćeš se nositi s tim al' jer nisi baš previše izgrađen kao osoba, a i misliš da drugi možda kao znaju bolje za tebe.

I: Je li krijete vašu seksualnu orijentaciju?

S3: Pa više ne i baš. Mislim da dosta ljudi zna za moje „gejstvo“ i ne pratim tko zna, a tko ne. Pokušavam taj dio držati privatnijim koliko mogu jer ne vidim svoju homoseksualnost kao jedini identitet i nažalost većina ljudi kad čuju ili shvate da si gay stave te u neki određeni okvir i etikete i ne trude se upoznati neke druge dijelove tebe. Nekako to što sam gay mi je jako jako puno pomoglo u formiranju sebe danas i ka' volim taj dio sebe, ali ne smatram ga jako bitnim za odmah podijeliti s ljudima. Nekako mislim da je taj „minority complex“ igra tu veliku ulogu to je zapravo kad si dio određene manjinske grupe bilo seksualne, rasne, vjerske ili šta god već, imaš neki nesvjestan osjećaj nekako da reprezentiraš cijelu tu zajednicu kojoj pripadaš ili čiji si dio. To mi je bilo dosta dosta intenzivnije početkom dvadesetih godina kad sam intenzivnije počeo prihvaćati taj dio sebe i outati se, ali sad više doslovno ne obraćam skoro ni pozornost na to.

I: Kad ste svojim bližnjima i prijateljima rekli za svoju homoseksualnu orijentaciju?

S3: Pff... Pa mislim da prvi put kad sam rekao da je bilo najboljoj prijateljici sa 19 godina. Bilo je zapravo to jako teško reći naglas pred osobom koju znaš cijeli život i za koju znaš da te neće napasti, ali upravo zbog tog nekog nakupljenog straha i anksioznosti od moguće neke negativne reakcije bilo mi je jako teško se out-ati, al' nakon toga drugo out-anje je bilo lakše i lakše.

I: Kako je reagirala vaša okolina?

S3: Odlično! Pa mislim da dosad nisam imao baš nijednu neku negativnu reakciju osobi kojoj sam se out-ao. Svako je reagirao na neki svoj neki način. Neki su bili sretni i počeli su odmah ispitivati sve o tome i pitati ajmo reć' „iz prve ruke“ o nekim stereotipima i uvjerenjima što mi je zapravo jako drago jer gledam na to kao na neku formu aktivizma. Jedan od najdražih trenutaka koji mi se ikad dogodio je bio kad sam za svoju orijentaciju rekao prijateljici s kojom sam bio blizak, a nismo dijelili iste stavove po pitanju crkve, politike i nekih tih sličnih tema s obzirom da ona naginje više toj desnoj struji. Kad sam joj rekao to jedva sam, kad sam to rekao... Nisam znao što zapravo očekivati upravo zbog toga što nisam znao koliko je otvorena prema cijelom tom svijetu, ali čak i ona je bila okej s tim i s vremenom nakon što smo pričali o tome i generalno o cijelom tom LGBT svijetu i aktivizmu, pride-ovima i slično pa izjavila je kako je pomoću toga što zna mene i što je upoznala mog tadašnjeg momka i neke prijatelje iz tog svijeta ka' više ne smatra da to je ka' loše ili devijantno ka' šta je prije smatrala. Čak je zapravo izjavila da joj je žao što je na onom referendumu od Markičke glasala za ograničenje prava gejevima i lezbama. Dan danas smo isto super prijatelji i to što sam mislio da će nas nekako udaljiti, razdvojiti nas je još više zblížilo i vidim kako se i ona danas aktivnije zalaže za LGBT prava u svojim krugovima, prijateljima i obitelji. Što se tiče obitelji, oni to nekako procesuiraju na neki svoj način ali i dalje su okej prema tome i srećom nisam imao neka jako neugodna iskustva time što sam gay što dosta pojedinaca iz tog svijeta ima. Čuješ tu za stvarno svašta neki roditelji koji odbace jedva punoljetnu djecu na ulicu jer su LGBT, toksične pasivno agresivne odnose prema djeci jer su to što jesu ili gledanje s visoka pa čak i prisilno tjeranje na neke konzervativne terapije da „isprave robu s greškom“. Mislim da je baš strašno što se sve tu događa i koliko štete je učinjeno zapravo u razvoju tih mladih osoba.

I: Kome ste prvome rekli za vašu homoseksualnu orijentaciju?

S3: Najboljoj prijateljici tada.

I: Je li vam čin priznanja svoje seksualne orijentacije bio stresan?

S3: Užasno stresan, mislim barem prva tri ili četiri out-anja.

I: Jeste li doživjeli da ste socijalno isključeni u društvu, školi ili na poslu zbog vaše seksualnosti?

S3: Hm... Pa i ne baš, barem ovaj period možda nakon srednje škole, jer nekako kao biram kome ću reći i većinom sam u krugovima nekih alternativnijih i liberalnijih ljudi i događanja pa... Još možda je razlog tomu što se baš ne skuži na prvu da sam gay jer ka' naučiš maskirat određeno ponašanje za javnost pa... Nisan siguran, ali generalno sam imao sreće dosad.

I: Smatrate li da homoseksualne osobe nekad naiđu na osude u društvu zbog svoje seksualne orijentacije?

S3: Naravno da jesu. Mislim da sredina igra veliku ulogu u tome. Nekako nije nije isto odrastati u gradu ili na selu i otoku. I zapravo kakva ti je obitelj u kojoj odrastaš, okolina, školski sustav, utjecaj crkve na *mindset* ljudi i slično. Puno je tu baš faktora koji utječu na to da velik broj LGBT ljudi nikad ne kažu nekom ili podjele sa dvije ili tri najbliže osobe i drže kao najveću tajnu tako da. Istovremeno i razumijem takve ljude jer dosta toga može ovisiti o tome kao što može biti hoćeš li dobiti posao ili strah da te fizički ne napadnu i slično. Doduše danas je malo drukčija situacija i to na bolji način. Moguće da je to zbog nekog većeg aktivizma LGBT udruga u Hrvatskoj pa i u svijetu pa dosta je postalo čak trend da si gay friendly, ali još mnogo toga se stvarno mora promijeniti u društvu da bi stupanj prihvaćenosti bio potpun. Baš zbog toga nekako podržavam te pride-ove jer svima koji misle da imamo jednaka prava kao heteroseksualni ljudi zapravo i ne znaju točno šta govore. Samo

pogledajte samo šta nam piše u Ustavu i koliko gay ili lezbijskih parova ne može imati djecu zbog nekih homofobnih stavova, ili dobiti određene medicinske usluge i slično.

I: Jeste li se nekad našli u situaciji koja je rezultirala nasiljem prema vama zbog vaše seksualne orijentacije?

S3: Pa srećom nisam. To mi je uvijek neki kao prisutan strah pogotovo kad si sam u javnosti ili naletiš na grupu navijača i slično, ka' nikad nemoš znaš šta je drugima u glavi i kad netko može možda učiniti nešto.

I: Jeste li se nekad osjećali odbačenima?

S3: Pa da, mislim većinom kao teenager ili srednja škola faza kad se ono teško uklopiti ikome, a kamoli kad skrivaš taj dio svog identiteta nekako osjetiš te neke čudne poglede ili ako imaš neki interes koji nije tipičan za muške i slično.

I: Jeste li ikad bili u vezi ili braku s osobom suprotnog spola?

S3: U vezi da, ali u braku ne.

I: Jeste li trenutno ili ste možda nekad bili u istospolnoj vezi ili istospolnoj zajednici?

S3: Da, mislim bio sam u vezi sa osobom istog spola.

I: Primjećujete li razliku između veze s osobom suprotnog i istog spola?

S3: Pa mislim da je velika razlika. Mislim kad sam pokušavao biti sa curama više je to bilo neko testiranje i nesigurnost plus pun si hormona i imaš potrebu biti s nekim a tad, znači ka' u srednjoj školi, nisam znao ni jedan način kako upoznati ikog tko je gay ili dejtanje i to i cijeli taj svijet mi je bio neka teška nepoznanica. Ali sa curama bi mi nekako brzo dosadilo i nisam osjećao da bih baš mogao puno dati sebe tu niti se vidjeti u budućnosti. Sa muškima je bilo drukčije i nekako prirodnije, slobodnije, ne znan nekako kako bi točno to opisao no kad sam počeo dejtati sa likovima shvatio sam da koliko sam zapravo propuštao i prisiljavao se prije sa curama da budem kao zadovoljan i sretan.

I: Za vas, postoji li razlika između istospolne veze i istospolne zajednice?

S3: Hm... Pa postoji, veza je često nekako neformalnija dok zajednica je možda neki veći level. Drago mi je čak i u Hrvatskoj da postoji ta istospolna zajednica koja omogućava neka veća prava za LGBT parove, doduše zapravo koliko čujem dosta je toga je tako na papiru, a u praksi se određene institucija i društvene skupine ponašaju kao da to ne postoji, što je zapravo jako žalosno.

I: Što bi za vas predstavljao ulazak u istospolnu zajednicu?

S3: Hm... Pa možda sigurnost da ću provesti ostatak života sa odabranim partnerom. I u slučaju da ne možemo ostvariti neka prava ili odlučimo na posvojenje djece jednog dana da je to lakši korak.

I: Smatrate li da homoseksualne osobe imaju teškoća prilikom sklapanja istospolne zajednice?

S3: Nisam siguran stvarno.

I: Postoji li diskriminacija prilikom sklapanja istospolne zajednice?

S3: Pa vjerovatno postoji, možda neki matičari ne žele vjenčati gay ili lezbijski par ili neki članovi obitelji neće iz protesta doć na vjenčanje.

I: Naveli ste da nemate iskustvo sklapanja istospolne zajednice odnosno braka, što mislite kako bi reagirali vaši bližnji, prijatelji i kolege kad biste im rekli da pristupate istospolnoj zajednici?

S3: Pa vjerujem da ne bi bilo puno problema oko toga, mislim dosta ljudi iz moje okoline zna za moju orijentaciju pa ne bi bilo toliko čudno ako ikad dođe do toga.

I: Želite li imati dijete ili djecu?

S3: Da, jednog dana.

I: Koji je po vama najbolji način za imati djecu kad govorimo o istospolnim partnerima?

S3: Hm... Pa vjerujem da posvojenje je najbolji način. Zapravo dosta djece živi po domovima bez roditelja i nekog obiteljskog doma. Mislim da je to jedna od nekih plemenitijih stvari koje bilo koji par ili pojedinac može učiniti da pruži nekom napuštenom djetetu dom ili bolju budućnost, ali kako to obično je u praksi skoro je nemoguće posvojiti kao gay ili lezbijski par, barem u Hrvatskoj još uvijek. Mislim da je to zapravo jako teško posvojiti i *straight* parovima koji imaju svaki uvjet za posvojenje i sigurne poslove tako da je jako poražavajuća činjenica nekog društva da u kojem se nalazimo di ta idiotska birokracija i nelogični zakoni i pravilnici koče taj čin posvojenja mnogim parovima.

I: Kako gledate na umjetnu oplodnju i anonimne donatore poput banke sperme?

S3: Pa ne vidim ništa loše u tome, ako je nekome to način za dobiti dijete zašto ne?

I: Koliko djece želite imati?

S3: (Smijeh) Pa ne znam, mislim ovisi dosta o financijskoj situaciji i nekom stambenom pitanju, ali htio bih možda jedno ili dvoje djece.

I: Kako gledate da usvajanje djeteta odnosno djece, imate li vi želju ka tome?

S3: Pa da, mislim da sam to objasnio baš u prijašnjim pitanjima pa.

I: Smatrate li da su homoseksualne osobe jednako sposobne podići dijete odnosno djecu kao i heteroseksualne osobe?

S3: Pa naravno. Mislim da, čak vjerujem da mogu pružiti više u nekom emocionalnom sazrijevanju djeteta ako se radi o paru koji je zapravo i sam emocionalno zreo. Nekako vjerujem da bi se potrudili dosta više osigurati tom djetetu sigurnost obiteljskog doma i neku prihvaćenost što god da jesu jer velik je broj slučajeva di osobe koje su LGBT budu izbačeni iz obitelji, marginalizirani od društva i slično. A ostale roditeljske stvari mislim da bi uz neki trud i rad uspjeli jednako pridonijeti odgoju djeteta kao i *straight* parovi.

I: Smatrate li da postoje razlike u odrastanju djeteta u istospolnoj i heteroseksualnoj obitelji?

S3: Pa po pitanju okoline mislim da postoji. Ta djeca koja su odgajana u istospolnim obiteljima možda budu izložena nekim lošim društvenim utjecajima više zbog neke stigmatizacije u društvu i nerazumijevanja ove cijele tematike. Ali ako na primjer partneri ili roditelji pripreme dijete što bolje na te moguće scenarije i potrupe se da neki taj utjecaj bude minimalan mislim da je to okej. Opet, nije isto radi li se o velikom gradu ili malom mjestu gdje se to dijete odgaja tako da je dosta malo i relativno.

I: Smatrate li da homoseksualni roditelji dijete mogu podučiti svemu čemu bi ga podučili heteroseksualni roditelji?

S3: Pa da.

I: Smatrate li da će dijete biti izloženo vršnjačkoj diskriminaciji s obzirom na to da ima istospolne roditelje?

S3: Pa... Moguće da će bit, mislim opet ovisi o mjestu gdje se odrasta, ali roditelji i školski sistem mogu učiniti da to bude manje ili da se ne pojavljuje. Mislim da ovdje nekako edukacija igra neku veliku ulogu jer svaki tip diskriminacije proizlazi iz nekog nerazumijevanja i krivo utemeljenih vjerovanja. Tako kada bi se desio neki preodgoj društva postepeno, ali s naglaskom na razumijevanje onih na margini društva mislim da bi živjeli u nekoj sasvim drugoj stvarnosti.

I: Jeste li trenutno zadovoljni svojim životom?

S3: (Smijeh) Pa po pitanju ove tematike i prihvaćanja svog seksualnog identiteta mislim da jesam. Bilo je jako teško zapravo odrastati s tim u toj nekoj maloj sredini i drukčijem vremenu gdje je to bila teška tabu tema. Mislim da je sve to loše utjecalo najviše na moje psihičko zdravlje, anksiozni poremećaj i neke iracionalne strahove. Ali mislim srećom sam počeo tražiti pomoć od drugih i stručnu pomoć te postepeno prihvaćao svaki dio tog svijeta pa tako danas to što jesam ka' i volim koliko god je taj dio identiteta utjecao negativno kroz razvoj toliko danas me obogatilo u nekih dosta polja u životu i dalo neki bolji način za razumijevanje drugih i pomaganje drugima.

I: Želite li nešto poboljšati?

S3: Uf, edukacija u školama i medijima o ovoj tematici. Mislim da je dosta krivo predočeno i nedovoljno razrađena ova tematika. Mislim žao mi je sve te djece koja zapravo danas odrastaju u sredinama gdje teško dolaze do informacija o tome i bore se sa prihvaćanjem sebe o tome. Mislim da školski sistem, učitelji i mediji mogu sustavno educirati i poticati na razgovor o tome, ali i generalno o ostalim temama vezanih za neku seksualnost, psihologiju i neka druga korisna znanja koja mladi ljudi koji odrastaju trebaju znati.

I: Jeste li ikad živjeli van Republike Hrvatske?

S3: Da.

I: Kao homoseksualna osoba, kakav je vaš sveukupni dojam o životu i društvu u toj državi? Gdje se osjećate bolje i ugodnije?

Odgovor. Pa s obzirom da je prva država u kojoj sam bio živio je bila Nizozemska dojam je bio potpuno drukčiji. Živio sam u Amsterdamu i bio sam iznenađen koliko je to drugi svijet od Hrvatske po pitanju tih

osobnih sloboda i egzistencije kao seksualna manjina. Dosta je nekako otvorenije društvo, tolerantnije i tu sam zapravo izgubio taj sveprisutni strah od fizičkog napada i slično. Da, mislim da mi je puno pomogao boravak tamo upravo u tom polju.

I: Evo bližimo se kraju, smatrate li važnim gay pride?

S3: Da, mislim iako osobno više preferiram jedan-na-jedan vrstu aktivizma i koncept razgovora i diskusija o tome, ali mislim da pride-ovi su doprinijeli mnogo u vidljivosti LGBT populacije i dobivanja nekog prostora u javnosti kao i ukazivanju na određene aktualne probleme. Mislim isto tako je super mjesto za upoznati ljude iz te zajednice i osjetiti taj ponos i da nisi sam.

I: Je li vi odlazite na gay pride?

S3: Pa ako sam u mogućnosti odem.

I: Eto, to bi bilo sve! Hvala vam na sudjelovanju i lijepi pozdrav.

S3: Hvala bok.

Transkripti intervjua

Voditeljica intervjua: Ines Uvodić (I)

Sugovornik/-ca: Sugovornik 4 (S4)

Datum: 01.06.2021.
Mjesto: Telefonski poziv

I: Koji je vaš spol?

S4: Muški.

I: Koja je vaša dob?

S4: Imam 23 godine.

I: Koje je vaše mjesto stanovanja?

S4: Živim u Zagrebu sada evo već nekih 5 godina.

I: Koji je vaš stupanj obrazovanja?

S4: Trenutno sam prvostupnik kemijskog inženjerstva, još neko kratko nadam se.

I: Jeste li religiozni?

S4: Ne, nikako.

I: Koja je vaša politička orijentacija?

S4: Pa dosta lijevo, rekao bih.

I: Koji je vaš radni status?

S4: Trenutno sam nezaposlen.

I: Koliko članova broji vaše kućanstvo?

S4: Osam.

I: Kad ste otkrili svoju homoseksualnu orijentaciju?

S4: Aa pa možda već nekad kad sam bio dijete sam nosio sestrine haljine pa sam imao ideju, ali na svjesnoj razini, rekao bih u sedmom razredu osnovne škole.

I: Je li možda neki događaj potaknuo i intenzivirao vaše osjećaje prema istom spolu?

S4: Pa možda bi to bilo negdje početkom srednje kada sam si počeo priznavati, a prestao se gristi zapravo oko toga.

I: Kako ste se osjećali kad ste shvatili da razvijate osjećaje prema osobama istog spola?

S4: Dosta preplašeno, onako punim krivnje nekako.

I: Je li vas bilo strah što će reći vaši bližnji i okolina?

S4: Dosta, mislim da me taj strah cijeli život progoni budući da sam odrastao u dosta malenoj nekoj ruralnoj sredini.

I: Krijete li vašu seksualnu orijentaciju?

S4: Krijem ju doma, ali tu u Zagrebu sam dosta otvoreno gej.

I: Kad ste svojim bližnjima i prijateljima rekli za svoju homoseksualnu orijentaciju?

S4: Hmm nekad pri samom početku srednje mislim.

I: Kome ste prvome rekli?

S4: Jednom svom tadašnjem prijatelju.

I: Kako su reagirali?

S4: A onako, nije, nije bio amo reći big deal, ali sam imao osjećaj da on misli da se to može i treba promijeniti.

I: Je li vam taj čin priznanja svoje seksualne orijentacije bio stresan?

S4: Pa mislim da je svakome tko je odrastao uz samo negativne konotacije vezane uz lgbt taj čin dosta stresan.

I: Jeste li doživjeli da ste socijalno isključeni u društvu, školi ili na poslu zbog vaše seksualnosti?

S4: Pa mislim da je to bilo manje zbog seksualnosti konkretno, a više zbog ono moje osobnosti, ali da, osjećao sam se na momente isključen.

I: Smatrate li da homoseksualne osobe nekad naiđu na osude u društvu zbog svoje seksualne orijentacije?

S4: Pa smatram da. Mislim da je to dosta česta pojava u društvu.

I: Jeste li se nekad našli u situaciji koja je rezultirala nasiljem prema vama zbog vaše seksualne orijentacije?

S4: Aa na moj dvadeset i tipa prvi rođendan su nekih par skinheadova me htjeli tuć jer sam izgledao onako tetkasto (smijeh). Mislim da je... tu se nešto mutilo, ali nije eskaliralo u neki veći incident, mislim da sam dosta dobro prošao.

I: Jeste li se nekad osjećali odbačenima?

S4: I da i ne, kao objektivno bih rekao da nisam, ali, ali sam osoba koja je dosta oslonjena sama na sebe pa ne bih rekao da osjećam konkretno taj osjećaj odbačenosti.

I: Jeste li ikad bili u vezi ili braku s osobom suprotnog spola?

S4: U vezi konkretno nekoj ne... a u braku još manje.

I: Jeste li trenutno ili ste nekad bili u istospolnoj vezi ili istospolnoj zajednici?

S4: Nope.

I: Biste li htjeli biti u istospolnoj vezi, a kasnije možda u istospolnoj zajednici?

S4: Pa... u vezi se nekako i vidim u nekoj daljnjoj budućnosti, ali za zajednicu ne znam baš, ne mogu vam sa sigurnošću reći.

I: Za vas, postoji li razlika između istospolne veze i istospolne zajednice?

S4: Pa mislim, mislim da primarno postoji neka legislativna razlika u tim odnosima, ali ako se mene osobno pita, mislim da zajednica predstavlja neki puno veći *commitment* i izraz odanosti ka drugoj osobi.

I: Što bi za vas predstavljao ulazak u istospolnu zajednicu?

S4: (Smijeh) Pa vjerojatno da sam sišao s uma... ne, ne, za mene bi to predstavljalo da sam našao osobu koju smatram da me nadopunjuje i nadograđuje do neke razine koju ne bih mogao postići sam, možda tako.

I: Smatrate li da homoseksualne osobe imaju teškoća prilikom sklapanja istospolne zajednice?

S4: Pa poprilično sam sigurno da imaju, čak i ako ne uzmemo u obzir isključivo Hrvatsku.

I: Po vama, postoji li diskriminacija prilikom sklapanja istospolne zajednice?

S4: Da, mislim, mislim da postoji.

I: Naveli ste da nemate iskustvo sklapanja istospolne zajednice odnosno braka, što mislite kako bi reagirali vaši bližnji, prijatelji i kolege kad biste im rekli da pristupate istospolnoj zajednici?

Transkripti intervjua

Voditeljica intervjua: Ines Uvodić (I)
Sugovornik/-ca: Sugovornica 5 (S5)

Datum: 03.06.2021.
Mjesto: WhatsApp video poziv

I: Koji je vaš spol?

S5: Žena (smijeh).

I: Koja je vaša dob?

S5: 24 sad, nedavno navršениh.

I: Koje je vaše mjesto stanovanja?

S5: Zagreb.

I: Koji je vaš stupanj obrazovanja?

S5: Sad sam trenutno završavam 5. godinu dizajna i imam još samo diplomski rad za napisat, tako da smo na istom.

I: Jeste li religiozni?

S5: Hmm, ovisi što smatraš pod tim?

I: Je li vjerujete u Boga, jeste li ateist, agnostik, kako se izražavate u smislu religije?

S5: Pa nemam neku određenu definiciju toga.

I: Imate li političku orijentaciju?

S5: Ne (smijeh).

I: Koji je vaš radni status?

S5: Radim trenutno u struci u marketingu u jednoj firmi.

I: Koliko članova broji vaše kućanstvo?

S5: Ja i cimerica, samo dva.

I: Kad ste otkrili svoju homoseksualnu orijentaciju?

S5: Paa ne možeš to samo (smijeh), pa ne možeš to samo tako otkrit odjednom, mislim možeš, neko i to doživi, al' kod mene ti se nije dogodila ta nekakva, taj neki dan ili trenutak da ja to otkrijem nego je išlo onako jako postepeno i postepeno i od praktički od male škole od prvog osnovne nadalje. Znači nije bilo ono, preko noći „ej možda možda nisam *straight* znaš“, nije tako tako išlo.

I: Je li možda neki događaj potaknuo i intenzivirao vaše osjećaje prema istom spolu?

S5: Paa, mislim imam zapravo jednu smiješnu anegdodu oko toga, ja sam bila prvi osnovne, a moja sestra četvrti osnovne i bila ti je jedna cura kod nje u razredu koja ti je dolazila kod nas znaš, kući kao, kod moje sestre i ja znam da sam ja svaki put kad bi ona dolazila znači svaki put sam se gurala tamo kod njih u sobi samo da ja budem tamo i bilo mi je ful dobro se tamo družiti, ono u prisustvo nje zapravo jel', to znam točno znaš eto (smijeh).

I: Kako ste se osjećali kad ste shvatili da razvijate osjećaje prema istom spolu ili toj djevojci?

S5: Samo znam da mi je pasalo. Znači da mi je bilo prirodno, meni eto, znači nema drugog osjećaja samo znam da je, za mene je to nekako normalno znaš i da se događa nešto drugo ne bi ne bi mi tako pasalo, da se događa nešto suprotno.

I: Je li vas bilo strah što će reći vaša obitelj ili okolina?

S5: Pa ne (smijeh), ja sam ti uvijek bila ono, mislim davali su mi savjete i to, ali nikad, uvijek sam znala po svom išla, tako je i na kraju ostalo.

I: Je li krijete svoju seksualnu orijentaciju?

S5: Ne ne ne ne.

I: Kad ste svojim bližnjima i prijateljima rekli za svoju homoseksualnu orijentaciju?

S5: Paa nikad nije bio neki trenutak da ja sad dođem i kao out-am se, nego su ti oni većinom to skužili kažem ti još u osnovnoj školi ono od malih dana i znam da su ja bi rekla kao recimo tamo kraj osnovne škole, početak srednje bi uvijek znala reć' kao doći će mi prijateljica, znaš kao u goste i onda su ti oni već vremenom kao već počeli smijati i onda su me već oni prvi počeli ispitivat kad će ti doć cura na primjer. Znači to je tako, tako je to išlo.

I: Znači niste imali nekakav čin priznanja?

S5: Ne ne ne. Mislim jesam kasnije kroz razgovor al' nikad nije bilo kao sad ću ja stat i sad ću to reć' jer su znali oni tako da.

I: A prijateljima?

S5: Aaa, to ti je sad jedna specifična situacija jer ja sam ti znači ono doslovno moja cura moja prva ljubav prvo sve ti je bilo bila ti je zapravo cura iz našeg društva još iz osnovne škole znaš, mi smo ti bili svi ista ekipa i onda ti je to krenilo isto tako negdje krajem osnovne škole/početak srednje znaš kako ono i slaviš rođendane skupa svi zajedno ono imate 15 godina/16 i tu su onda već svi polako skužili, B***a se zove ta cura, i onda su već svi skužili ono bile su to priče prvo znaš kak to ide, a još si i dijete šta ja znam i onda su ti prvo svi onako se kao rugali i ono znali su da se nešto kao događa i to se toliko počelo ono širit školom, gradom i svime da je ono da ja nisam ja se nisam ni odupirala tome neg' sam samo rekla dobro znaš ono (smijeh). Svi svi drugi su prije mene to zapravo rekli, eto tako.

I: Jeste li možda doživjeli da ste socijalno isključeni u društvu, školi ili na poslu zbog vaše seksualne orijentacije?

S5: Pa na poslu ne, ali u školi znam da je uvijek bilo, uvijek imaš one neke ljude u školi koji koje rugaju sve druge ljude. Znači bio ti gej ili ne bilo šta, uvijek imaš tu neku ekipicu koja je onda ovoga između ostalog i mene rugala zbog toga, ali još i sto drugih ljudi zbog nekih drugih stvari.

I: Jeste li onda ikad požalili što ste njima dali do znanja za vašu seksualnu orijentaciju?

S5: Ne, ne, ne znači mene ti nikad nije zanimalo ko će šta reć', pogotovo ti ljudi jer ja gledam sad di sam ja danas, a di su oni. To sam mislila i prije za njih i tako se ispostavilo i nije mi žao, žao mi je zbog njih eto.

I: Jeste li se nekad našli u situaciji koja je rezultirala nasiljem prema vama zbog vaše seksualne orijentacije?

S5: Paa... mene osobno nije niko dirao, ali sam ja vidjela par puta takve događaje ono, po vani, pogotovo po Zagrebu.

I: Kako ste se se osjećali tad?

S5: Paa, ja ti pokušavam to više, na primjer... znaš kad neki članak neke novine objave neku temu o tome onda imaš tisuću milijun komentara, tisuću milijun (smijeh), milijun komentara i ovoga, onda ljudi svašta pišu znaš, i to ni jedan komentar nije dobar u tome i onda sam takve stvari ono samo prestala gledat jer, znaš imam svoj život i ne ne mogu, kužiš ja nisam ja nemam tu stranu aktivizma da ću ja sad znaš ono, da ću ja sad stati i i branit nekog, branim znaš sebe i svoj život to je to ono. Ono, nemam neke posebne reakcije na to, ali svakako da osjećaj nije ugodan znaš, al' nekako mislim da, ne znam ima ima dosta gej ljudi koji su možda i sami krivi jer provociraju kužiš, i da znači nisi gej, a da provociraš tu vrstu ljudi isto ćeš istu ćeš reakciju dobit, tako da ne znam to je ono ja se pokušavam maknit od toga i znaš, ne imam veze s tim.

I: Jeste li se možda nekad osjećali odbačenima u društvu?

S5: Pa ne, ja nisam imala tu situaciju znaš, ne znam ja, ja nemam baš nekih loših iskustava ono u vezi toga jer kužiš ja tako funkcioniram od malena, imam isto društvo od malena i sve se znalo to od prije tako da stvarno imam tu sreću da je da mi je sve dobro prošlo zapravo.

I: Jeste li ikad bili u vezi ili u braku s osobom suprotnog spola?

S5: Ne ne.

I: Jeste li trenutno ili ste možda nekad bili u istospolnoj vezi ili istospolnoj zajednici odnosno braku?

S5: Mislim u vezi da, ali u braku još ne hvala Bogu.

I: Bili ste u istospolnoj vezi, za vas, postoji li razlika između istospolne veze i istospolne zajednice odnosno braka?

S5: Paa mislim da općenito ne mora sad to bit ono nužno *straight* ili gej par mislim da je veza i brak znaš ono (smijeh), mislim da je to, odnos ti je isti kužiš ništa to ne mijenja tako da mislim da ni nema. Čekaj ti mene pitaš kao razlika u nazivu zajednica pošto se naše ne zove brak nego zajednica, to me pitaš?

I: Dakle ulazak u istospolnu vezu, biti u istospolnoj vezi i razlika istospolnog braka odnosno zajednice?

S5: Aha, da. Ne... za nekog to znači recimo za mene je to, znaš ono najbitnije je odnos, a sad kako ćeš ti to nazivat to je... to je manje bitno.

I: Biste li htjeli uć u istospolnu zajednicu odnosno brak?

S5: Pa gle, trenutno imam 24 godine... i još završavam faks, i za to trebaš nać osobu neku s kojom ćeš bit neko vrijeme duže, koja ti paše. Mislim, htjela bi, ali trenutno nemam takve okolnosti sad da razmišljam o tome uopće.

I: Što bi za vas predstavljao ulazak u tu istospolnu zajednicu?

S5: Ništa, vraćamo se na ovo pitanje od prije, od prije dva pitanja.

I: Smatrate li da homoseksualne osobe imaju teškoća prilikom sklapanja istospolne zajednice odnosno braka?

S5: Pa... U kojem smislu poteškoća? Sa papirima, sa Ustavom? S čim?

I: I sa tim birokratskim dijelovima i sa reakcijom okoline, općenito dakle, imate li vi neku percepciju ima li nekih poteškoća?

S5: Pa, znaš kako. Onaj tko se odluči na brak na primjer istospolan, vjeruj mi da je njega briga šta će reć' okolina znaš (smijeh), jer onaj tko brine što će reć' okolina ne želi u vezi bit s nekim, kužiš. Vjeruj mi, onaj tko se odluči baš na taj brak apsolutno ga ne zanima ko će šta reć'. Tako da s te strane, ako sada pričamo o ulasku u brak s te strane nema poteškoća, oko papira i sustava mislim da isto nema poteškoća mislim nije to, to postoji kol'ko tek, tri godine četri u Hrvatskoj otkad je to odobreno mislim da to funkcionira. A sad, ne znam sad kako funkcionira recimo, ne znam jel' postoje matičari koji odbijaju takva partnerstva sklapat to ne znam evo, znaš. Ali znam i osobno neke parove koji su se normalno ono, koji su normalno ušli u zajednicu brak i koji nisu imali nikakvih takvih problema tako da... Znaš, jedino bi mogao postojat problem s te neke moralne strane matičara znaš ono (smijeh) mislim da sustav i ovo nema veze.

I: Šta mislite je li se tu recimo može javit određena diskriminacija prilikom sklapanja takvog braka?

S5: Pa... Kod nas se danas javlja diskriminacija u vezi svega tako da, da. Sigurno više nego kod u ostalih situacija, ali da.

I: Naveli ste da nemate iskustvo sklapanja istospolne zajednice odnosno braka, šta mislite kako bi reagirali vaši bližnji, okolina, prijatelji kad biste im rekli da ulazite u takvu zajednicu?

S5: Pa... isto ko mislim, njima je to mislim isto kao i kad kažem da sam u vezi s nekim. Dobro, možda im ne znam, mislim ne vjerujem da bi bilo nešto lošije jer a Bože moj, to se podrazumijeva da će se možda dogoditi jednom ako, ako živim takav život i ako sam ja sad s nekim na primjer duže već vrijeme, normalno da neću doć sutra i reć' „ee ja se ono udajem“ nego znaš ono, ide postepeno pa onda bi se onda bi reakcija bila postepena.

I: Želite li imati dijete ili djecu?

S5: Pa želim da, želim. Al' želim posvojiti djecu, to mi je želja.

I: To je taman moje sljedeće pitanje. Koji bi po vama bio najbolji način za imati djecu kad govorimo o istospolnim partnerima?

S5: Pa dobro ovo sad za posvajanje nema sad veze jel' istospolni par ili *straight* par. A definitivno mislim da je to bolji način zato što, kao pružaš nekom djetetu znaš, obitelj i ljubav i sve. Znaš, ne ne ne praviš novo dijete nego već nekom djetetu koje to treba pružaš tako da. Mislim da je to, al' to je... to su teške teme sad da ti ovako mene pitaš nego to je individualno i to je dosta diskutabilno.

I: Kako gledate na umjetnu oplodnju i anonimne donatore kao što su banke sperme?

S5: Pa nemam nemam nikakvo posebno mišljenje oko toga (smijeh). Znači, pa ne ko da ali to, mislim to pitanje se odnosi na i na nas i na vas ono isto, nemam... Bože moj, nemam nikakvo loše mišljenje o tome. Ko želi i ko na kraju krajeva dođe do toga da mu je to jedina opcija zašto ne.

I: Rekli ste da želite imati dijete ili djecu, koliko djece želite imati?

S5: Hm... Ovisi, ovisi kakve uvjete života steknem. Znaš, prvo želim nekako osigurati sebe i ono i neka druga pitanja i onda onda se o tom razmišlja kasnije.

I: Kako gledate na usvajanje djeteta/djece, imate li vi želju ka tome?

S5: Pa da, to smo pričali već.

I: Smatrate li da su homoseksualne osobe jednako sposobne podići dijete kao i heteroseksualne osobe?

S5: Pa, u čemu je razlika? Moj odgovor je da.

I: Smatrate li da postoje možda razlike u odrastanju djeteta u istospolnoj i heteroseksualnoj obitelji?

S5: Razlike u ljubavi ne. A sad, to je diskutabilno kako će okolina reagirati i tako neke stvari, mislim to pitanje se može raščlaniti na više pitanja... u smislu jel' ti smatraš da sad ne znam da su bolji *straight* ili gej roditelji ili tako neke stvari. Znaš ono, dosta je diskutabilno zato što kol'ko *straight* roditelja ima koji su napravili loše djeci i tako dalje, znaš ono. Al nekako mislim da ne znam, gejevi su možda mislim i *straight* ljudi takvih al' gej ljudi su onako puno više, imaju puno više ljubavi u sebi i cijeli život ih onako neko maltretira i zato njima ne pada na pamet nekog drugog maltretirati znaš ono. Al' to je znaš, ne želim ja sad ništa loše govoriti o *straight* parovima, roditeljima znači... možeš bit znači dobar roditelj ili loš roditelj... nevezano jesi li ti gej ili *straight* znači tako da al' mislim da eto... Nekako, gej ljudi su malo malo imaju više empatije prema toga i ljubavi od nekih *straight* roditelja eto.

I: Smatrate li da homoseksualni roditelji mogu to dijete podučiti svemu čemu bi ga podučili heteroseksualni roditelji?

S5: Da, definitivno.

I: Smatrate li da će to dijete možda bit izloženo vršnjačkoj diskriminaciji s obzirom da ima istospolne roditelje?

S5: Pa znaš kako. Tebe danas djeca u školi rugaju ako ti nemaš dobre patike, a ne ako si iz takve obitelji. Tako da... da. Al' to je tako.

I: Jeste li trenutno zadovoljni svojim životom generalno gledajući?

S5: Pa ja jesam. Meni je dobro.

I: Želite li možda nešto poboljšati?

S5: Pa znaš kako ono, svaki dan je vrijeme za rad na sebi. Tako da ono, svaki dan rastem i sviđa mi se di sam sad i ono, imam neku motivaciju za za napredak još normalno znaš, ja ja sam ti takva osoba znači ja dođem do nečeg i ne mogu stajati na tom mjestu nego moram ići.

I: Jeste li ikad živjeli van Republike Hrvatske?

S5: Baš živjela?

I: Da.

S5: Nisam ne, ali bilo je perioda u životu gdje sam, a dobro mislim bila sam u par država kao na mjesec dana, dva mjeseca i to, ali okej živjela sam ajde (smijeh).

I: Kao homoseksualna osoba, kakav je vaš sveukupni dojam o životu i društvu u toj državi u kojoj ste bili i gdje ste zapravo bili?

S5: Bila sam u BiH i to je ja mogu reći definitivno najgora, najgora atmosfera ikad znači di sam bila. To je tamo oni tamo ljudi misle da to ne postoji znači da je to kao da je to ne da ne postoji nego tamo ljudi misle da tog nema kod njih znači kao nema šanse da to postoji kod njih dolje i to sam i čula od nekih ljudi da to govore kao „šta toga ima kod nas?“ I dosta je ono atmosfera čudna i to tako da mi je to bilo najgore. Bila sam u Srbiji par mjeseci na erasmusu u Beogradu. A dobro, Beograd i Srbija su dva svijeta znaš, Beograd je otvoren po pitanju svega tako da mi jet tamo bilo odlično, a čim izađeš dalje znači od Beograda to je ista priča ono. Bila sam u Njemačkoj, dobro sad ne mogu nemam neke reference za pričati o tome jer niko me tamo nije ni znao niti sam ja svoj život ikom tamo ono, bila sam u svom okruženju tako da ne znam, nemam neke reference sad da govorim kakva je bila okolina i to al' eto.

I: Gdje se najugodnije osjećate?

S5: Pa znaš kako, to ti je... kako si napraviš tako ti bude (smijeh). Meni je ugodno u Zagrebu, ali bilo mi je ugodno i u Osijeku i di god sam došla znaš, ali to je sve... sve to ovisi kako ti sam sebi to organiziraš.

I: Evo bližimo se kraju ovog intervjua, smatrate li važnom gej paradu?

S5: (Smijeh). Znači ja ti ne idem na to jer... mislim meni to jooj, znaš koliko smo tu temu prolazili puta aahh meni to nema baš nekog smisla kužiš jer mene niko nikad u životu nije dirao zato jer se ja ni ne eksponiram

S6: Pa moram priznat da nekako onak' ispunjeno, sretno. Dosta ljudi kažu da budu onak' zbudjeni i da ne znaju šta je dok ja ne. Meni je baš bilo onak' ja bi rekla sve kristalno jasno, čisto i bilo mi je super (smijeh).

I: Je li vas možda bilo strah što će reći vaša obitelj, prijatelji i okolina?

S6: Malo je, ali nekako ja sam uvijek bila buntovnik. Od malih nogu sam radila stvari i uvijek su svi govorili da sam čudna (smijeh) i da nisam ono tipično žensko tak' da ono, bilo mi je strah a opet je bilo je ono „a dobro, dosad me niko nije onak' prihvaćao kak' treba pa ne moraju ni sad“, ali na svu sreću svi su to prihvatili super stvarno, ja evo znači u zadnjih četiri/pet godina nisam imala ni jedno loše iskustvo, ni neku diskriminaciju niti išta.

I: Je li krijete vašu seksualnu orijentaciju?

S6: Ne. Nekako svakim danom sve više to pokazujem, ne ne da namećem drugima i to, nego otvoreno na poslu ili negdje kad me netko nešto pita otvoreno kažem, znam da ljudi onak' na prvu budu ono „šta?“ malo onak' budu zatečeni, ali dosad su svi to prihvaćali sasvim super.

I: Kad ste svojim bližnjima i prijateljima rekli za svoju homoseksualnu orijentaciju?

S6: Pa prijatelji su tad naravno prvi znali, to je onako prvo kome kažeš je valjda najbolja prijateljica (smijeh) pa onda te ona iskritizira malo i to, a roditeljima je moja sestra rekla umjesto mene. To je bilo ono „jooj zar baš moraš?“ (smijeh) jer vozili smo se jednom prilikom u autu pa je bilo ono „jooj znate da Sugovornik 5 ima curu?!“ a ja rekoh hvala seko (smijeh). I jednostavno ovaj tak' su to otkrili i nikad o tome ne pričamo ono baš sad za stolom obiteljskim. Naravno ono znaju moji i to i kroz šalu uvijek tata zna reć' šogoru „joj ajde nađite joj nekog“ (smijeh) onako ovaj, ali nisu protiv toga, nikad nisu bili, nikad nisu bili nešto konzervativni tako da mi je s te strane puno lakše.

I: Jeste li doživjeli da ste socijalno isključeni u društvu, školi ili na poslu zbog vaše seksualne orijentacije?

S6: Ne, kao što rekoh nikad evo dosad nisam osjećala neku diskriminaciju ili da sam doživjela neko vrijeđanje ili nešto.

I: Smatrate li da homoseksualne osobe nekad naiđu na osude na društvu zbog svoje seksualne orijentacije?

S6: Pa smatram da da, ali nekako evo imam dosta prijatelja i poznanika, nekako svake godine sve više ljudi upoznam kojima je to sasvim normalno i koji to onak' sasvim u redu prihvaćaju i to je jednostavno postao dio nas tako da mislim da će toga bit sve manje i manje.

I: Jeste li se nekad našli u situaciji koja je rezultirala nasiljem prema vama zbog vaše seksualne orijentacije?

S6: Ne nikada.

I: Jeste li se nekad osjećali odbačenima?

S6: Ne.

I: Jeste li ikad bili u vezi ili u braku s osobom suprotnog spola?

S6: Jesam bila sam u vezi.

I: Kako ste se osjećali u toj vezi?

S6: Pa dobro tad sam bila relativno mlada to je ono ajmo reć' pa negdje početak srednje škole i to je bilo onako još dječje nešto, ali moram priznat da nisam bila ono ispunjena, sretna i sad kad pogledam na to vidim da je vjerovatno razlog tome što onak' nikad me nisu dečki ovaj privlačili ono u potpunosti ili bi to moralo bit nešto ono ajmo reć' savršeno ovaj ili ono bolje ništa tako da, bila sam bila.

I: Rekli ste da ste bili u istospolnoj vezi. Primjećujete li razliku u odnosu s osobom istog spola i suprotnog spola u vezi?

S6: Da, velike su razlike. Mislim, prva je razlika ta što... nekako su vam razgovori otvoreniji, dublji su, više pričate o nekoj problematici života jer se istospolni parovi susreću s dosta problema što znam da ono prvo ne možemo tak' lako u brak, ne možemo imat djecu i to pa onda se uvijek više priča o tim nekim stvarima dok sa suprotnim spolom mislim da su to onako neki a razgovori reda radi amo reć' (smijeh).

I: Upravo ste se dotaknuli nekih tema o kojima ćemo sad u nastavku pričati. Za vas, postoji li razlika između istospolne veze i istospolne zajednice odnosno braka?

S6: Ne postoji. Mislim da nekakav papir ili potvrda da ste vi s nekim u braku ili to, to vam u životu ništa ne znači, jer vi ako se slažete vi možete živit dosta dugo zajedno.

I: Što bi za vas predstavljao ulazak u istospolnu zajednicu?

S6: Pa iskreno za mene ne znam dal' bi nešto bilo promijenjeno, jer ko' što rekoh, to, to je samo komad papira koji onako ovaj potvrđuje da ste vi zajedno. Jedino možda, jednostavniji su neke druge stvari tipa ne znam imat djecu, osnovat obitelj i tako.

I: Smatrate li da homoseksualne osobe imaju teškoća prilikom sklapanja istospolne zajednice odnosno braka?

S6: Smatram da da, imaju.

I: Kako to poboljšati?

S6: Jednostavno mentalitet ljudi, okolina i sve treba se mijenjati, trebamo gledat naprijed, trebamo gledat druge neke primjere, druge neke države i trebamo tako odgajati svoje nove generacije da to postane normalno i da je ljubav ljubav i da ne bitno s kim ste dal' je to crnac, bijelac ili isti spol znači to je totalno nebitno.

I: Po vama, postoji li diskriminacija prilikom sklapanja istospolne zajednice?

S6: A mislim da postoji. Mislim da postoji, iskreno ne znam puno ljudi koji su još u istospolnoj zajednici i koji su stupili u to, ali mislim da postoji.

I: Vi ste naveli da nemate iskustvo sklapanja istospolne zajednice do sada, što mislite kako bi reagirala vaša obitelj, prijatelji okolina da im kažete da ulazite u brak?

S6: Za prijatelje znam da bi reagirali super jer to je već ono navijaju svi za to (smijeh), a za roditelje ne znam. Mislim da bi dobro prihvatili, sestra znam da bi jer ona je, nekako sestra je sestra i uvijek će bit tu i podržava u svemu. Roditelji mislim ne bi bilo svejedno, ali ono, pomirili bi se s tim jer ipak ja sebi biram partnera, a ne oni meni (smijeh) tako da...

I: Želite li imati dijete ili djecu?

S6: Želim.

I: Koji je po vama najbolji način za imati djecu kad govorimo o istospolnim partnerima?

S6: Pa najbolji način... naravno ako se radi o istospolnoj zajednici dvije žene, naravno to su banke sperme i ostale stvari koje onak' jednostavno možete rodit ajmo reć' svoje dijete dok posvajanje je jedan onak' jako dobar prvo čin jer pomažete nekom djetetu, usrećit ćete to dijete tako da to su neka dva onako načina. Surogat majka, onako neki zadnji oblik bi rekla na koji bi ja pristala.

I: Koliko djece želite imati?

S6: Dvoje (smijeh). Nekako mi je ono jedno, a nek' budu dvoje pa nek' se igraju (smijeh).

I: Spomenuli ste usvajanje djece odnosno djeteta dakle vi imate želju ka tome?

S6: Da da.

I: Smatrate li da su homoseksualne osobe jednako sposobne podići dijete li djecu kao i heteroseksualne osobe?

S6: Naravno da smatram čak smatram da su možda u nekim stvarima i bolje jer imamo dosta primjera nasilja u obiteljima, nasilja nad ženama, nad djecom i smatram da onako ipak ljudi koji ne mogu imat djecu bili to znači hetero parovi ili homoseksualni, koji žude za tim dat će sve od sebe da to dijete bude sretno.

I: Smatrate li da postoje razlike u odrastanju djeteta u istospolnoj i heteroseksualnoj obitelji?

S6: Smatram da postoje samo zato što živimo na ovom podneblju, ali ne bi trebale bit jer kod nas evo prva ja kad bi ovdje imala svoje dijete znam da bi to dijete bilo već od malih nogu onako ajmo reć' diskriminirano i čudno gledano jer ono imaš dvije mame dok to u drugim državama nije tak' ono, to je sasvim normalna stvar i jednostavno sva djeca su jednaka.

I: Smatrate li da homoseksualni roditelji dijete mogu podučiti svemu čemu bi ga podučili heteroseksualni roditelji?

S6: Naravno, naravno smatram zato što ni jedna osoba koja je ajmo reć' gej nije proizašla iz homoseksualne veze. Neću reć' ni jedna, ali evo moja obitelj je znači ja sam dijete oca i majke i mene oni nisu učili da ja budem gej (smijeh) tako da to nema, to nema nikakve razlike.

I: Spomenuli ste diskriminaciju. Smatrate li da će to dijete biti izloženo vršnjačkoj diskriminaciji s obzirom na to da ima istospolne roditelje?

S6: Smatram da da. Ovdje kod nas da.

I: Općenito gledajući, jeste li trenutno zadovoljni svojim životom?

S6: Općenito jesam da, općenito jesam, naravno svi žudimo ka boljem.

I: Želite li nešto konkretno poboljšati?

S6: Trenutno radim na tome da s obzirom da sam u sretnoj homoseksualnoj vezi (smijeh), samo je to onako veza na daljinu trenutno pa evo radimo na tome na preseljenju i nekom zajedničkom životu pa.

I: Jeste li ikad živjeli van Republike Hrvatske?

S6: Jesam da.

I: Kakav je vaš sveukupni dojam o životu u toj državi i društvu i gdje ste zapravo živjeli?

S6: Živjela sam u dvije države to su Njemačka i Austrija i mislim da su, puno su liberalniji od nas ajmo reć' Balkanaca i nekako su po tom pitanju onako otvoreni i to je tamo sve normalno i možete bez problema šetat ulicom da vas nitko neće napast tako da.

I: Evo bližimo se kraju. Smatrate li važnim gay pride?

S6: Smatram ga važnim, ali nekako mislim nisam osoba koja ide na pride i ne znam da ću ikad otić naravno podržavam i podržavam sve neke prosvjede i ljude koji se bore za neka prava ili nešto i bitan je naravno dok god se mi ne izborimo za neka prava jer ko' što znamo žene su se uvijek borile za svoja prava pa zašto sad ne bi i mi (smijeh) tako da dok god situacija ne bude onakva kakva treba bit i dok svi ne budemo jednaki mislim da je dobro da imamo pride.

I: Eto to bi bilo sve, hvala vam na sudjelovanju i lijepi pozdrav.

S6: Hvala.

Transkripti intervjua

Voditeljica intervjua: Ines Uvodić (I)

Sugovornik/-ca: Sugovornica 7 (S7)

Datum: 07.06.2021.
Mjesto: Telefonski poziv

I: Koji je vaš spol?

S7: Žensko.

I: Koja je vaša dob?

S7: 21 godina.

I: Koje je vaše mjesto stanovanja?

S7: Split/Zagreb, Split zapravo.

I: Koji je vaš stupanj obrazovanja?

S7: Student druge godine.

I: Jeste li religiozni?

S7: Ne.

I: Imate li političku orijentaciju?

S7: Aaa blago lijevo, poprilično lijevo zapravo (smijeh).

I: Koji je vaš radni status?

S7: Student, nezaposlen zasad.

I: Koliko članova broji vaše kućanstvo?

S7: Tri člana.

I: Kad ste otkrili svoju homoseksualnu orijentaciju?

S7: Pa... već čak i u vrtićkoj dobi su počinjali određeni afiniteti prema mojim kolegama, mislim kolegama, osobama koje su išle samenom u vrtić koje su bile istoga spola. Ja sam već sa nekih 4/5 godina te amo reć' osjećaje vokalizirala svojoj majci, mislim to i jesu godine u kojima počinje tako nekakva malo veća atrakcija od prijateljstva malo malo, blago romantično, međutim meni je majka to poprilično u ranoj dobi onako srozala i ja o tim osjećajima nisam baš niti pretjeralo puno niti razmišljala dok se nisam možda malo više oformila ko' osoba tamo negdje oko 12/13 godine gdje je zapravo i moj amo reć' *exposure* na Internet zapravo počea tako da u... skroz početnim fazama u već 4. godini života, ali da se to kristaliziralo kao identitet negdje 12/13 godina.

I: Je li neki događaj možda potaknuo i intenzivirao vaše osjećaje prema istom spolu?

S7: Ne, ne, mislim da ne.

I: Kako ste se osjećali kad ste shvatili da razvijate osjećaje prema osobama istog spola?

S7: Pa kao četverogodišnjak mi to ništa nije predstavljalo nekakav tabu niti ikakav problem pošto mi se jednostavno kao osobi koja je imala tek 4 godine nisu nikakva mišljenja o homoseksualnim, biseksualnim generalno lgbt populaciji nisu se namećala tako da tad nisam osjećala niti asociirala to s ičim negativnim međutim već sa 12./13. godinom života sam osjećala blagi sram, ali više bijes zato šta je to ja mislim čak i bia period ono kad se dogodilo ono sa prideom u Splitu i meni apsolutno nije bilo jasno zašto tako nekakav osjećaj koji je pozitivan može neko demoralizirati i analizirat da je to u bilo kakvom smislu negativno.

I: Je li vas bilo strah što će reći vaši bližnji i okolina?

S7: Što se tiče roditelja, za oca me baš i nije bilo briga pošto sam bila već od prije bila upoznata sa njegovim stavovima, on je definitivno liberalniji od majke. Šta se tiče majke, majka je imala osobnog neugodnog iskustva sa jednom bivšom najboljom prijateljicom koja je bila neprimjerena prema njoj tako da sam razumila i taj stav. Da sam se bojala da će me odbacit, da će me izbacit iz familije da, a šta se tiče ostale okoline prijatelja, profesora, društva ne baš, tako da definitivno sam se više bojala reakcije majke nego bilo koga drugoga.

I: Krijete li vašu seksualnu orijentaciju?

S7: Ne, ne.

I: Kad ste svojim bližnjima i prijateljima rekli za svoju homoseksualnu orijentaciju?

S7: Pa otprilike u istoj toj dobi kad sam počela malo više bit prisutna na Internetu znači sa 12/13 godina, par mojih najbližih prijatelja koja je isto tako ovako bila amo reć' odrasla na Internetu, njima sam se otvoreno povjerila rekla „slušajte, mene privlači sve“ tako da, u toj dobi sam počela i to je ostalo poprilično *low-key* do otprilike srednje škole gdje sam rekla jednostavno da mi nema više smisla skrivat zbog onoga šta jesam i šta zapravo volim tako da sam u toj fazi baš onako svima počela davat do znanja, umjesto moj partner bi rekla moja cura i tako nekakve *social queues* da im latentno približim situaciju da nisam heteroseksualna (smijeh).

I: Kako su reagirali?

S7: Pa... nije bilo nikakvih negativnih komentara.

I: Kome ste prvome rekli?

S7: Najboljem prijatelju iz osnovne škole.

I: Je li vam taj priznanja bio stresan?

S7: Pa ne baš upravo zato šta sam znala njegove stavove o tome od prije, tako da mislim da mi je to bilo dobro za uhodat se za *coming out* drugim osobama. Nekako bia mi je *safe space* na neki način u toj dobi.

I: Jeste li doživjeli da ste socijalno isključeni u društvu, školi ili na poslu zbog vaše seksualnosti?

S7: U srednjoj školi jedan jedini put međutim, to je se dogodilo sa kolegicom koja... koju više manje nije, nije bila baš najpopularnija u razredu i ljudi su se i suprotstavljali i njoj, suprotstavljali su se i meni to je bilo negdje treći srednje međutim to je bia jedan jedini incident di sam ja zapravo bila isključena. I to je mislim više bilo šta se događala drama sa mojom curom zbog koje sam ja bila frustrirana paralelno kako sam bila predsjednik razreda se to možda odražavalo na moj rad pa je ta cura to krivo svatila da zato što sam homoseksualna da sam isfrustrirana zbog svoje cure i to joj jednostavno nije sidalo međutim, mislim da to nije toliko bilo do moje orijentacije dok... da je više bilo do moje kvalitete rada zbog moje veze, ali krivo se ona vrlo vjerojatno izrazila i to joj ne uzimam za zlo, ali to je bia jedan jedini put kad sam ja osjetila da bi možda to moga bit razlog.

I: Jeste li u tom trenutku požalili što se dali do znanja da ste lezbijka?

S7: Apsolutno ne. Apsolutno ne jer bez obzira kako će ko' reagirat ja mislim da ja nemam potrebu sebe skrivat u bilo kojem smislu i lagat samu sebe zbog nečijeg tuđeg komfora.

I: Jeste li se nekad našli u situaciji koja je rezultirala nasiljem prema vama zbog vaše seksualne orijentacije?

S7: Ja ne, ali moja partnerica da.

I: Jeste li se nekad osjećali odbačenima?

S7: Na temelju svoje orijentacije ne.

I: Jeste li ikad bili u vezi ili u braku s osobom suprotnog spola?

S7: Pa... kao, kao to su bile brzinske brije i sve to, ali primarno sam... primarno sam homoseksualna.

I: Kako ste se osjećali u tom heteroseksualnom odnosu?

S7: Pa, to je, to je više bilo ono pijanstvo, žudnja, ljudi su životinje i takve te šeme, ali mislim da se romantično ne bi apsolutno nikako ne bi mogla nać u odnosu sa nekim ko' je, ko' je muškarac.

I: Jeste li trenutno ili ste možda nekad bili u istospolnoj vezi ili u istospolnoj zajednici odnosno braku?

S7: Istospolna veza već 4 godine sa mojom curom.

I: Za vas, postoji li razlika između istospolne veze i istospolne zajednice odnosno braka?

S7: Ja sam osoba koja ne voli baš previše etiketirat tako da meni je apsolutno svejedno hoćemo li moja cura, ja je i ćak sprdam i govorim joj da je žena i ja ikad potpisat istospolnu zajednicu ili možda imigrirat negdi da se to prizna kao brak, meni to ne predstavlja nekakvu amo reć' različitu dinamiku odnosa, ali definitivno postoje neke stvari koje bismo mi možda mogle napraviti sa tim statusom istospolne zajednice ili braka koje na primjer sad u vezi ne bi mogle napraviti kao na primjer nemam pojma nešto vezano za kredit, udomljavanje i tako dalje i tako bliže. Tako da u emocionalnom smislu smatram da je apsolutno svejedno potpisali vi neki papir ili ne, ali definitivno u životnom smislu ako planirate nešto više imat s osobom, obitelj osnovat i tako to kućanstvo, definitivno postoji razlika.

I: Što bi za vas predstavljao ulazak u istospolnu zajednicu?

S7: Pa... emocionalno ništa, a ovako šta se tiće ovih stvari, šta se tiće života definitivno nekakav početak zajedničkog života kućanstva, možda nekakva nova obitelj mislim ja je već sad smatram svojom obitelji, ali ovako iz legalnog smisla definitivno nekakav novi, novi početak možda, u neke dublje amo reć' teme i probleme na primjer udomljavanje djece, kupnja stana i tako dalje i tako bliže.

I: Smatrate li da homoseksualne osobe imaju teškoća prilikom sklapanja istospolne zajednice odnosno braka?

S7: Hmm, ja osobno na svojoj koži to nisam nikad mogla osjetiti zato šta nikad nisam išla u proces toga, niti poznajem ikoga bez obzira šta sam poprilićno upoznata sa lgbt populacijom Splita niti poznajem ikoga ko' je zapravo išao sklapat istospolnu zajednicu bez obzira šta volontiram u što sam jedno vrijeme volontirala u lgbt centru i znam svih tako da. Ovako iz osobnog iskustva ne bih znala, ali definitivno s obzirom na stanje u državi pretpostavljam da je malo teže doć do tog papira nego do papira za heteroseksualni brak.

I: Po vama, postoji li diskriminacija prilikom sklapanja istospolne zajednice?

S7: Mislim da ne bi mogla odgovoriti na to pitanje, ali s obzirom na mentalitet hrvatski, možda.

I: Naveli ste da nemate iskustvo sklapanja istospolne zajednice odnosno braka, što mislite kako bi reagirali vaši bližnji, prijatelji i kolege kad biste im rekli da pristupate istospolnoj zajednici?

S7: Pa više manje svi moji kolege znaju moju curu i više pitaju kad me nađu na faksu di ti je cura, di ti je ime (poznato istraživaći) nego šta pitaju kako sam ja tako da to njima bi bia idući korak koji je logićan. Vrlo vjerojatno bi me pitali oćemo li imat feštu i koliko će alkohola bit, moji prijatelji su jako jako opušteni šta se tiće toga plus poprilićno smo dugo u vezi tako da znamo šta želimo i ovaj mislim da im to ne bi došlo ka nikakvo iznenađenje. Majka bi bila ogorćena vrlo vjerojatno bi se isto tako kao šta se sad pravi da je situacija takva kakva nije mislim da bi kompletno izignorirala tu taj jedan aspekt moga života. Otac bi bia sretan vrlo vjerojatno jer sam ja sretna i to je to.

I: Želite li imati dijete ili djecu?

S7: Definitivno da, da. U ovoj državi ne, ali u budućnosti definitivno da.

I: Koji je po vama najbolji naćin za imati djecu kad govorimo o istospolnim partnerima?

S7: Pa to opet ovisi o dinamici između ta dva partnera jer nije svako rješenje idealno rješenje za sve tako da ne mogu govoriti za sve ostale queer ljude koje znam, ali za mene tipa je umjetna oplodnja i udomljavanje dva naćina na koje sam ja, na koje sam ja spremna pristupiti.

I: Kako gledate na umjetnu oplodnju i anonimne donatore kao što su banke sperme?

S7: Pa... Sad, ovisi kolika je anonimnost i koliko podataka je dostupno o tim donatorima, ja sad to možda malo gledam iz bio medicinske sfere zato šta ja studiram veterinu znači bio medicinska znanost. Definitivno ne bi sad to ne bi sa bilo kojim uzorkom tila začeti svoje dite, definitivno bi znala nešto o nasljednim bolestima i o takvim stvarima i tipa o samom genotipu donatora da možda bude šta sličniji mojoj curi da se možda moja cura ne osjeća isključeno... nekako nismo toliko daleko diskutirali, ali mislim da bi joj bilo draže da dite opet liči i na mene i na nju, a ne samo na mene i na nekog desetoga.

I: Koliko djece želite imati?

S7: Jedno do dvoje.

I: Spomenuli ste udomljavanje djece, kako zapravo gledate na usvajanje djeteta, imate li vi želju ka tome?

S7: Znači konkretno situacija u Hrvatskoj sa sustavom socijalne skrbi je takva da apsolutno niti jedan aspekt toga ne funkcionira i to znam iz osobnog iskustva jer moja cura je osoba iz sustava, znam isto tako puno ljudi iz dječjeg doma Maestrala koji su također se identificirali kao homoseksualni ili su u nekom aspektu queer i tako dalje i tako bliže. Tako da bez obzira šta je to generalno pozitivna stvar šta se sad omogućilo pred Ustavnim sudom da istospolni partneri mogu udomiti dite mislim da, ne znam je li to pametno bilo uvoditi sad prije opće reforme sustava socijalne skrbi jer moja cura je bila smještena u udomiteljsku obitelj, obiteljsku znači krvnu i to nije funkcioniralo sa vlastitom bakom joj nije funkcioniralo isto tako znam puno ljudi koji su isto tako bili u udomiteljskoj, skrbištvu u heteroseksualnim parovima i to nije provjeravano, to nije bilo financirano kako treba, tu je bilo toliko toga šta se nije marilo tako da mislim da u tako kaotičnu situaciju sad ubacivati još jednu varijablu koja je isto tako potencijalno kaotična možda nije najpametniji korak, ali je definitivno pozitivan korak.

I: Smatrate li da su homoseksualne osobe jednako sposobne podići dijete odnosno djecu kao i heteroseksualne osobe?

S7: Da definitivno i mislim da glavna razlika između heteroseksualnih i homoseksualnih parova što se tiče udomljavanja djece ili općenito odgajanje djece, u homoseksualnom paru kad homoseksualni par želi imati dječicu... tu ima puno više truda, puno više koraka, puno više papirologije da ti dođeš do tog djeteta znači da samim time šta ti ulažeš taj trud, to dijete će valjda znati da je ovo voljeno dok recimo u nekim heteroseksualnim parovima znate i sami šta je dovoljno, i znate i sami šta se događa tako da o tome radije ne bi pričala.

I: Smatrate li da postoje razlike u odrastanju djeteta u istospolnoj i heteroseksualnoj obitelji?

S7: Mislim da je to više do društva i do stanja mentaliteta države nego šta je to do odgoja unutar porodice znači nuklearno zato šta čitala sam određena istraživanja tipa Amerika, Ujedinjeno Kraljevstvo, Njemačka i tako dalje i tako bliže i zapravo dokazano je da dica imaju istu kvalitetu života i u heteroseksualnoj i u homoseksualnoj zajednici, a čak i u nekim slučajevima im je bolja kvaliteta života u homoseksualnoj zajednici upravo zbog onoga šta sam ja zapravo i rekla maloprije znači treba truda da ti dođeš do djeteta i da to dite želiš i voliš ga i u cilju ti je da mu bude sve dostupno.

I: Smatrate li da homoseksualni roditelji djeteta mogu podučiti svemu čemu bi ga podučili heteroseksualni roditelji?

S7: Apsolutno da.

I: Smatrate li da će dijete biti izloženo vršnjačkoj diskriminaciji s obzirom na to da ima istospolne roditelje?

S7: U ovoj sad generaciji... možda je to počelo jenjavati, u prijašnjim generacijama da pričamo o dvi tri generacije unazad definitivno bi bilo masu vršnjačkog izživljavanja mislim 21. stoljeće je ljudi polako postaju liberalniji i puno otvoreniji tome i počinju shvaćati da to nije nikakva bolest tako da mislim, mislim da sad manje nego prije, ali to ne isključuje mogućnost da će se to dogoditi.

I: Jeste li trenutno zadovoljni svojim životom?

S7: Da, da poprilično.

I: Želite li nešto poboljšati?

S7: A jedino financije, ali mislim da to nema apsolutno nikakve veze s ovim (smijeh).

I: Jeste li ikad živjeli van Republike Hrvatske?

S7: Nisam.

I: Biste li voljeli živjeti u nekoj drugoj stranoj državi?

S7: Definitivno.

I: Koju biste državu odabrali?

S7: Bilo koja država di se priča engleski kao glavni jezik ili di većina stanovništva razumije engleski zbog posla većinom.

I: Mislite li da bi vam život van Republike Hrvatske bio ugodniji i bolji s obzirom na vašu seksualnu orijentaciju?

S7: Pa ja sam zasad zadovoljna sa svojim životom u Hrvatskoj šta se tiče moje seksualnosti jer ja osobno nisam nikad onako neke veće negativne situacije, ali znam da je općenito bolji odnos prema lgbt ljudima van Hrvatske nego šta je u Hrvatskoj, poboljšava se, ali opet to nije na razini tipa Amerike, Njemačke i tako tih nekih zapadnjačkih država.

I: I za kraj, smatrate li važnim gay pride?

S7: Iznimno važnim. Sad problem s gej pride-om je da sam ja kako sam na Tik Toku i na društvenim mrežama, počela sam vidit određene jako popularne influencere koji se deklariraju kao članovi lgbt populacije koji „šanaju“ pride ili ga asociiraju s nečim nepotrebnim i negativnim šta iskreno mislim da je ogroman problem jer takvi ljudi onda... šire određenu poruku heteroseksualnoj populaciji da mi svi koji zapravo idemo na gej pride i koji se zalažemo za gej pride se ono, mlatimo slamu, da to nije apsolutno ništa šta će donit nekakve beneficije lgbt populaciji isto tako se širi okolo amo reć' nekakva kao činjenica da smo mi kao članovi lgbt populacije na istoj razini tj. na istoj nozi stojimo kao i heteroseksualci šta realno još uvijek nismo i tu postoje određeni puno dublji problemi sa kojim se pride i cili svi lgbt centri i u Splitu i u Zagrebu i u Rijeci bave, a nije samo *media exposure* tako da mislim da je pride možda nije najbitniji dio toga, ali je definitivno bitan i integralan dio toga.

I: Spomenuli ste da odlazite na gej pride, koji su vaši interesi?

S7: A mislim nisam otišla zadnje dvi godine zbog faksa i zbog korone (smijeh), ali definitivno više jednakosti i ovo šta se tiče tipa da ja i cura sad uđemo u... kako li se zove, u... istospolnu zajednicu, ja bez obzira šta će meni taj papir vridit isto ka' u teoretskom smislu ka' i brak sklopljen u matičara, realno ja znam da ću ja imat ogromnog problema kad ja budem podizala tipa kredit za stan, udomljavanje i tako dalje i tako bliže, a i još uvijek bez obzira šta se to smanjilo od 2010./2011. kad je bia onaj kaos na splitskom pride-u, još uvijek postoji određena doza homofobije i agresivne homofobije i transhomobije koja se događa u Republici Hrvatskoj koja mislim da treba stvarno iskorijenjena iz našeg društva.

I: Eto to bi bilo sve. Hvala vam na sudjelovanju i lijepi pozdrav.

S7: Lijep pozdrav.

Transkripti intervjua

Voditeljica intervjua: Ines Uvodić (I)

Sugovornik/-ca: Sugovornica 8 (S8)

Datum: 07.06.2021.

Mjesto: WhatsApp video poziv

I: Koja je vaš spol?

S8: Žensko.

I: Koja je vaša dob?

S8: 21 godina.

I: Koje je vaše mjesto stanovanja?

S8: Umag.

I: Koji je vaš stupanj obrazovanja?

S8: Završena opća gimnazija trenutno.

I: Jeste li religiozni?

S8: Jesam.

I: Koja je vaša politička orijentacija?

S8: Pa nemam ju. Ne bavim se politikom.

I: Koji je vaš radni status?

S8: Trenutno nezaposlena, samo sezonski rad.

I: Koliko članova broji vaše kućanstvo?

S8: Dva, znači ja i otac.

I: Kad ste otkrili svoju homoseksualnu orijentaciju?

S8: Pa otkrila sam je već, mislim ako se, ako se uvažava u ranoj dobi, u smislu kod primjećivanja znači primjerice nekih 7 godina kod primjećivanja toga da ti se možda sviđa neka druga curica i tako nešto iako se tad to ne shvaća toliko ozbiljno jer si dijete, ali baš onako prvo konkretno iskustvo sa 16 godina.

I: Je li neki događaj potaknuo i intenzivirao vaše osjećaje prema istom spolu?

S8: Ne, to se jednostavno dogodilo baš onako u trenutku.

I: Kako ste se osjećali kad ste shvatili da razvijate osjećaje prema istom spolu?

S8: Pa osjećala sam se normalno zapravo, nisam si postavljala neka pitanja, nisam bila zbunjena što se toga tiče. Bila sam jako otvorena, jednostavno vodila sam se osjećajem, nisam se pitala previše.

I: Je li vas bilo strah što će reći vaša obitelj i prijatelji?

S8: Pa bilo me strah malo za obitelj, jedino što se tiče prijatelja ne. Jedino za obitelj u slučaju da nešto postane ozbiljno kako bi oni prihvatili.

I: Krijete li vašu seksualnu orijentaciju?

S8: Ne.

I: Kad ste svojim bližnjima i prijateljima rekli za svoju seksualnu orijentaciju?

S8: Pa kad sam imala prvu djevojku, znači sa 18 godina.

I: Kako su reagirali?

S8: Pa prijatelji pozitivno dakle svi su bili podrška, a što se tiče roditelja otac je prihvatio odmah, njemu je bilo samo bitno da sam u suštini ja sretna i on je mene podržavao tu u potpunosti dok majka u početku nije, imala sam dosta problema što se toga tiče. Ali vremenom je jednostavno svatila da koliko god ona željela promijeniti neke stvari, da nije moguće jer sam bila jako čvrsta u svojim stavovima i prihvatila je sad, mislim da je više morala to prihvatiti, ali prihvatila je na kraju krajeva.

I: Kome ste prvome rekli?

S8: Prvo, pa prvo prijateljici. Prvo su to prijatelji znali, a otac nisam se doslovno izjasnila, ali mu je bilo jasno i ubrzo je onako svatio i onda smo popričali otvoreno o tome i bio je podrška.

I: Je li vam taj priznanja bio stresan?

S8: Nije.

I: Jeste li doživjeli da ste socijalno isključeni u društvu, školi ili na poslu zbog vaše seksualnosti?

S8: Nisam.

I: Smatrate li da su homoseksualne osobe osuđene u društvu zbog svoje seksualne orijentacije?

S8: Pa da smatram da jesu, u većini da.

I: Jeste li se nekad našli u situaciji koja je rezultirala nasiljem prema vama zbog vaše seksualne orijentacije?

S8: Nisam.

I: Jeste li se nekad osjećali odbačenima?

S8: Nisam.

I: Jeste li ikad bili u vezi ili u braku s osobom suprotnog spola?

S8: Bila sam u vezi da.

I: Kako ste se osjećali?

S8: Pa dobro sam se osjećala, u suštini moje prve veze jesu bile dakle sa dečkom. Tek sam kasnije počela i sa djevojkama i smatrala sam to tada kao biseksualstvo, međutim nakon prvog iskustva sam svatila kao da sam se na neki način otkrila, u smislu svatila sam da više zapravo me uopće ne privlači muško iako sam i bila zaljubljena u mušku osobu što primjerice neki, neke gej osobe smatraju da jednostavno si to od rođenja dakle, dakle da uopće ne postoji mogućnost da tebe privuče suprotan spol, ali evo ja sam u konkretno mojoj situaciji je bilo suprotno u početku.

I: Jeste li trenutno ili ste nekad bili u istospolnoj vezi?

S8: Bila sam i jesam.

I: Primjećujete li razliku u odnosu s istim spolom i sa suprotnim spolom?

S8: Pa primjećujem (smijeh). Žene su teže (smijeh). Primjećujem ovaj, mislim, svi imaju neke svoje i znači plusove i minusove mislim da to zapravo u suštini više ovisi o osobi nego o spolu dakle o karakteru osobe.

I: Za vas, postoji li razlika između istospolne veze i istospolne zajednice odnosno braka?

S8: Pa ne.

I: Što bi za vas predstavljao ulazak u istospolnu zajednicu odnosno brak?

S8: Pa za mene bi to zapravo predstavljalo kao znači smatrala bi to kao nekom potvrdnom čina ljubavi dakle isto kao i dok svih parova, jednostavno kad dosegneš taj stupanj povjerenja i veze sa nekim, da se osjećaš dovoljno ugodno da želiš sa njim dakle provodit život i stupit u brak.

I: Smatrate li da homoseksualne osobe imaju teškoća prilikom sklapanja istospolne zajednice odnosno braka?

S8: Hmm. Pa ne.

I: Po vama, postoji li diskriminacija prilikom sklapanja istospolne zajednice odnosno braka?

S8: Pa mislim da postoji evo primjerice mislim ako uzmemo u obzir taj religiozni dio dakle znači naravno što se istospolne osobe ne mogu primjerice u crkvi vjenčati iako su možda religiozni. Evo tako da bi to izdvojila kao neku diskriminaciju.

I: Naveli ste da nemate iskustvo sklapanja istospolne zajednice, što mislite kako bi reagirali vaši bližnji, prijatelji i kolege kad biste im rekli da pristupate istospolnoj zajednici odnosno braku?

S8: Pa mislim da isto pozitivno zapravo da, da bi podržali isto kao i vezu da ne bi vidjeli neku razliku u tome.

I: Želite li imati dijete ili djecu?

S8: Da.

I: Po vama, koji je najbolji način za imati djecu kad govorimo o istospolnim partnerima?

S8: Pa ja sam osobno za posvojenje jer mi je to želja bila oduvijek i smatram uostalom znači osim znači osim tog nečeg našeg što bi zadovoljili znači tu želju, tako bi uostalom i smanjili broj djece u domovima i pružili nekome život jer jako puno djece se rađa, ali jako puno djece je odbačeno tako da bi ja išla više u tom smjeru iako nemam ništa niti protiv umjetne oplodnje naravno to je sve sad stvar dogovora sa osobom.

I: Taman ste se dotaknuli mog sljedećeg pitanja. Kako gledate na umjetnu oplodnju i anonimne donatore kao što su banke sperme?

S8: Pa pozitivno reagiram što se toga tiče, naravno mislim da je samo sve stvar dogovora i kompromisa. Ja osobno hmm, to je sad, mislim možda sam još premlada da bih znala konkretno jer mene je strah kao trudnoće generalno kao pojma, ali ali, smatram isto smatram dobrom stvari zapravo drugačije je jer naravno ako želiš da dijete ima neke tvoje značajke da ćeš se radije odlučiti na na takav postupak tako da u svakom slučaju podržavam to.

I: Koliko djece želite imati?

S8: Pa dvoje recimo (smijeh).

I: Smatrate li da su homoseksualne osobe jednako sposobne podići dijete odnosno djecu kao i heteroseksualne osobe?

S8: Apsolutno.

I: Smatrate li da postoje razlike u odrastanju djeteta u istospolnoj i heteroseksualnoj obitelji?

S8: Što se tiče obitelji ne, jedino možda što se tiče okoline, ali to je sad opet stvar odgoja kako je tko odgojen u svojoj kući dakle neki smatraju da dijete koje je primjerice odrasta u istospolnoj zajednici znači da će ono biti diskriminirano od druge djece, ali opet to je sad pitanje za sebe zato što to sve ovisi kakav odgoj ta druga djeca imaju, ali od strane obitelji nema nikakve razlike dakle mislim da može jednako kvalitetno biti.

I: Smatrate li da homoseksualni roditelji dijete mogu podučiti svemu čemu bi ga podučili heteroseksualni roditelji?

S8: Tako je zato što znanje ovisi isključivo o osobi kao takvoj, a ne o seksualnoj orijentaciji.

I: Dijelom ste se spomenuli mog sljedećeg pitanja. Smatrate li da će dijete biti izloženo vršnjačkoj diskriminaciji s obzirom na to da ima istospolne roditelje?

S8: Pa mislim da je to neizbježno, ali isto tako mislim da nije nužno staviti naglasak na to da bi to bilo isključivo zato što je zato što ima dva roditelja istog spola, mislim da današnja djeca su generalno bez obzira na takve stvari da su izloženi nasilju dakle to ovisi i o puno drugih faktora.

I: Jeste li trenutno zadovoljni svojim životom?

S8: Jesam.

I: Želite li nešto poboljšati?

S8: Pa željela bih poboljšati u smislu sebe kao ostvarenja osobe dakle svoje ciljeve, ostvariti svoje planove budući da sam još mlada, ali u suštini sada sve kako je zadovoljna sam i cijenim to što imam.

I: Jeste li ikad živjeli van Republike Hrvatske?

S8: Nisam.

I: Biste li voljeli živjeti u nekoj drugoj stranoj državi?

S8: Voljela bih.

I: Koju biste državu odabrali?

S8: Pa mislim da Švedsku ili bi otišla u Ameriku sad to je (smijeh) te dvije.

I: Mislite li da bi vam život van Republike Hrvatske bio ugodniji i bolji s obzirom na vašu seksualnu orijentaciju?

S8: Pa mislim da bi zato što mislim su da je u stranim zemljama to nekako puno znači osim što su naravno i veći gradovi i više ljudi tako je to i zastupljenije, ali isto tako i prihvaćenije. Mislim da je ovaj znači naš mentalitet u Hrvatskoj jednostavno takav i tako smo odgojeni da se jednostavno ljudi previše bave drugim ljudima, a ne svojim vlastitim životom dok u stranim zemljama nekako nemaju vremena za takve stvari. Naravno svuda postoje te neke male sredine gdje će možda biti diskriminacije od određenog stupnja, ali mislim da je da su definitivno bolje i razvijenije što se toga tiče nego Hrvatska.

I: I evo bližimo se kraju, smatrate li važnim gay pride?

S8: Pa što se toga tiče, imam malo podijeljeno mišljenje. Smatram da je to važno i smatram isto tako da se to događa sa nekakvim razlogom u smislu, znači ljudi se bore za svoja prava, mnogi to smatraju nametljivim, možda malo i je, ali isto tako dok sami ne osjete neku konkretnu promjenu, mislim da će toga zato i biti da je to uostalom i cilj tog pride-a, a ne kao neko reklamiranje nego mislim, svi se obično baziraju na to kao niko tebe neće dirati kao pojedinca. To je opet istina, ali evo uzmimo u obzir nekakve banalne stvari znači ako smo mi kao prihvaćeni u društvu i svi govore da nema potrebe za gej pride-om i ako smo mi jednaki u odnosu na druge, zašto onda ne znam primjerice ne postoje znači kako postoje ne znam, pjesme ako uzmemo u obzir glazbu koja se ne znam uvijek odnosi na suprotan spol osim stranih nekakvih pjesama gdje se možda spominje ne znam ljubav prema istom spolu. Isto tako slikovnice, isto tako knjige dakle sve je nekako, sve je nekako bazirano na na hetero parovima. I jednostavno hetero parovi će uvijek znači nitko se neće pitati nikad neće biti tema na vijestima ako neki hetero par primjerice želi usvojiti dijete, ali je glavna vijest ako je to gej par i svi znaju koji je to gej par recimo u Hrvatskoj dakle koliko ima jednakosti tol'ko i nema jednakosti i mislim da gej pride kao takav će postojati do te granice dok se to možda to ne dogodi.

I: Je li vi odlazite na gej pride?

S8: Nikad nisam bila, ali voljela bih otići čisto iz doživljaja da vidim kako to izgleda.

I: Koji bi vaši konkretno interesi bili na gej pride-u?

S8: Pa zabava, čisto zabava, nova poznanstva, novi ljudi, neka nova razmišljanja jer opet i među nama naravno kao i svim drugim ljudima postoje različitosti tako da nismo niti mi kao takvi svi super i svi dobri naravno i ne smatram da je sad svaka osoba sposobna za nešto znači evo primjerice ako uzmemo u obzir to posvajanje djece, recimo isto kao što će biti znači loših hetero parova koji bi odgojili dijete to je tako isto postoje gej parovi koji možda ne bi bili dovoljno dobri za to bez obzira znači jednostavno to neko znači volim upoznavati nove ljude, nova razmišljanja bez obzira na orijentaciju tako da evo oslonila bi se na tu neku zabavu, na taj doživljaj jer evo gledala sam razno razne videe i eto, mislim čisto čisto iz tog nekog aspekta i da vidim uostalom šta oni to konkretno rade.

I: Eto to bi bilo sve, hvala vam na sudjelovanju i lijepi pozdrav.

S8: Hvala i vama.

Transkripti intervjuja

Voditeljica intervjuja: Ines Uvodić (I)
Sugovornik/-ca: Sugovornica 9 (S9)

Datum: 09.06.2021.

Mjesto: WhatsApp video poziv

I: Koji je vaš spol?

S9: Ženski.

I: Koja je vaša dob?

S9: 20 godina.

I: Koje je vaše mjesto stanovanja?

S9: Zagreb.

I: Koji je vaš stupanj obrazovanja?

S9: Srednjoškolska sprema.

I: Jeste li religiozni?

S9: Hmm, agnostik sam.

I: Koja je vaša politička orijentacija?

S9: Ljevica.

I: Koji je vaš radni status?

S9: Nezaposlena.

I: Koliko članova broji vaše kućanstvo?

S9: Četri.

I: Kad ste otkrili svoju homoseksualnu orijentaciju?

S9: Mislim da... odnosno usuđujem se reći da je još u ranijoj dobi, vrtićkoj dobi krenulo neko zanimanje za oba spola. Međutim, baš spoznaja o tome tko sam, je izašla na vidjelo negdje u 7. ili 8. osnovne.

I: Je li možda neki događaj potaknuo ili intenzivirao vaše osjećaje prema istom spolu?

S9: Hmm, mislim da je oduvijek bio prisutan, ali nisam znala kako nazvati, koje je točno ime za upotrijebiti odnosno etiketa koju staviti na sebe. Mislim da između ostalog etikete nisu toliko važne, ali su mi definitivno... proširile spektar mogućnosti što se tiče znanja i spoznaje same sebe.

I: Kako ste se osjećali kad ste shvatili da razvijate osjećaje prema istom spolu?

S9: Pa prvo sam bila vrlo zbunjena i onda me bilo strah jer su moji doma vrlo religiozni i nisam znala kako bi se to očitovalo u našem odnosu.

I: Krijete li vašu seksualnu orijentaciju?

S9: Ne bih rekla da ju krijem, ali nisam da nije bitna kao tema apsolutno svakog razgovora.

I: Jeste li svojim bližnjima i prijateljima rekli za svoju homoseksualnu orijentaciju?

S9: Jesam.

I: Kome ste prvome rekli i kako su reagirali?

S9: Prvo sam rekla jednoj prijateljici u osnovnoj školi koja je isto i meni izašla sa svojom seksualnom orijentacijom. I onda sam kasnije tek izašla svojim roditeljima jedno tri godine ili četiri nakon što sam sama bila svjesna svoje seksualne orijentacije.

I: Je li vam čin priznanja bio stresan recimo roditeljima?

S9: Da, ekstremno baš iz tog razloga što nisam znala kakva će biti reakcija i nisam znala... dali to mijenja nešto u našem odnosu jer bez obzira koliko svi volimo govoriti o bezuvjetnoj ljubavi nismo svi spremni prakticirati ju.

I: I kako su reagirali?

S9: Mama je prvo bila u šoku i poricala je i morala sam joj zapravo u više navrata reći jednu te istu stvar, a tata je ostao ravnodušan i pravi se odnosno ne bih rekla da se pravi, ali jednostavno mislim da mu to nije toliko velike važnosti tako da nije ni komentirao previše.

I: Jeste li doživjeli da ste socijalno isključeni u društvu, školi ili na poslu zbog vaše seksualnosti?

S9: Jesam.

I: Jeste li u tom trenutku požalili što ste dali do znanja da ste lezbijka?

S9: Da.

I: Jeste li se nekad našli u situaciji koja je rezultirala nasiljem prema vama zbog vaše seksualnosti?

S9: Jesam.

I: Jeste li se nekad osjećali odbačenima?

S9: Jesam.

I: Jeste li ikad bili u vezi ili u braku s osobom suprotnog spola?

S9: Jesam.

I: Kako ste se osjećali?

S9: Pa meni osobno to nije problem pošto se... ja sebe smatram biseksualnom osobom... međutim... nekako više sam priklonjena ženskom spolu odnosno istom spolu.

I: Jeste li trenutno ili ste možda nekad bili u istospolnoj vezi ili u istospolnoj zajednici?

S9: Jesam.

I: Primjećujete li razliku u odnosu s istim spolom i sa suprotnim spolom?

S9: Naravno da je razlika prisutna. Em što se tiče komunikacije, em što se tiče emotivne transparentnosti. I nekako mi je uvijek bilo lakše komunicirati i biti transparentna s osobom koja je istog spola kao i ja.

I: Za vas, postoji li razlika između istospolne veze i istospolne zajednice odnosno braka?

S9: Da.

I: Što bi za vas predstavljao ulazak u istospolnu zajednicu?

S9: Za mene to predstavlja nekakvo jedinstvo kao što i brak u heteroseksualnim zajednicama predstavlja to. Znači za mene bi to... ajmo reć' bilo neko obećanje od jedne osobe prema drugoj da... da ovdjekovječe svoju ljubav.

I: Smatrate li da homoseksualne osobe imaju teškoća prilikom sklapanja istospolne zajednice?

S9: Naravno.

I: Kako to poboljšati?

S9: Mislim da bi se evo upravo to što vi trenutno radite trebalo dovesti na neku višu razinu i više komunicirati sa osobama koje jesu homoseksualne ili LGBTQ+ orijentacije jer je, ne ne možemo znati o nekome nešto više ako nismo spremni upoznati druge.

I: Po vama, postoji li diskriminacija prilikom sklapanja istospolne zajednice?

S9: Postoji.

I: Rekli ste da nemate iskustvo sklapanja istospolne zajednice, zar ne?

S9: Tako je.

I: Što mislite kako bi reagirali vaši bližnji, prijatelji i kolege kad biste im rekli da pristupate istospolnoj zajednici odnosno braku?

S9: Mislim da isprva ne bi to njima bilo baš najprihvatljivije, međutim smatram da s vremenom bi i oni sami naučili i uvidjeli zašto je to prihvatljivo i zašto ne meni priječiti kao osobi ne priječiti put i da da nemaju jednostavno pravo tu nešto raditi jer nije njihova stvar.

I: Smatrate li da bi vaši roditelji bili otvoreni prema toj opciji istospolne zajednice?

S9: Smatram da bi im trebalo vremena da se priviknu, ali da.

I: Želite li imati dijete ili djecu?

S9: Ne znam, nisam još odlučila.

I: Koji je po vama najbolji način za imati djecu kad govorimo o istospolnim partnerima?

S9: Mislim da u današnjem svijetu postoji jako puno djece koja su po domovima i bez obzira što naravno ljudi imaju potrebu održavati svoju vrstu na nekoj biološkoj razini, mislim da je posvajanje djece vrlo efektivan način da se riješi više problema u našem, našem društvu.

I: Kako gledate na umjetnu oplodnju i anonimne donatore kao što su banke sperme?

S9: Tko voli nek' izvoli.

I: Spomenuli ste usvajanje djece/djeteta, biste li vi možda imali želju ka tome jednoga dana?

S9: Da. Mislim da bih bila sklonija tome nego, nego umjetnoj oplodnji.

I: Smatrate li da su homoseksualne osobe jednako sposobne podići dijete odnosno djecu kao i heteroseksualne osobe?

S9: Naravno, postoje istraživanja koja dokazuju da, da to nije prepreka.

I: Smatrate li da postoje razlike u odrastanju djeteta u istospolnoj i heteroseksualnoj obitelji?

S9: Smatram da u svakoj obitelji, svakom odgoju postoje razlike tako i u... ovisi od osobe do osobe i od obitelji do obitelji.

I: Smatrate li da homoseksualni roditelji dijete mogu podučiti svemu čemu bi ga podučili heteroseksualni roditelji?

S9: Da.

I: Smatrate li da će to dijete biti izloženo vršnjačkoj diskriminaciji s obzirom na to da ima istospolne roditelje?

S9: Smatram da bi moglo biti međutim, jako puno je djece izloženo vršnjačkom nasilju i treba obrazovati djecu o tome kako prestati to raditi, kako imati nultu toleranciju na nasilje, a ne strepiti od toga da li će dijete biti zlostavljano.

I: Jeste li trenutno zadovoljni svojim životom?

S9: Jesam.

I: Želite li nešto poboljšati?

S9: Svoje obrazovanje.

I: Jeste li ikad živjeli van Republike Hrvatske?

S9: Nisam.

I: Biste li voljeli živjeti u nekoj drugoj stranoj državi i ako bi, koju biste državu odabrali?

S9: Pa evo trenutno imam priliku otići studirati u Austriju tako da bih definitivno evo otišla tamo.

I: Mislite li da bi vam život van Republike Hrvatske bio ugodniji i bolji s obzirom na vašu seksualnu orijentaciju?

S9: To naravno ovisi u koje područje idem i kakvo je društvo tamo.

I: I evo za kraj, smatrate li važnim gay pride?

S9: Da, ekstremno važnim. Jer diže svijest heteroseksualnim ljudima i naravno neće se svima svidjeti, bit će ljudi koji govore da nam to ne treba, da imamo sve što trebamo, ali kada je ugroženo naše postojanje, kada je ugroženo, kada se osjećaš ugroženim hodati navečer sam po ulici dok strahuješ dal' će te netko prebiti ili možda čak i ubiti, dal' ćeš izgubiti svoj vlastiti život, mislim da je dotle stvarno bitno kako kako se odnosimo jedni prema drugima i tolerancija je najbitnija.

I: Je li vi odlazite na gay pride?

S9: Da.

I: Eto! To bi bilo sve, hvala na sudjelovanju i lijepi pozdrav.

S9: Hvala vama, doviđenja.

Transkripti intervjua

Voditeljica intervjua: Ines Uvodić (I)
Sugovornik/-ca: Sugovornik 10 (S10)

Datum: 26.06.2021.

Mjesto: WhatsApp video poziv

I: Koji je vaš spol?

S10: Muški.

I: Koja je vaša dob?

S10: 26.

I: Koje je vaše mjesto stanovanja?

S10: Zagreb.

I: Koji je vaš stupanj obrazovanja?

S10: Preddiplomski studij imam završen.

I: Jeste li religiozni?

S10: Ne.

I: Koja je vaša politička orijentacija?

S10: Uh, izrazito lijevo.

I: Koji je vaš radni status?

S10: Zaposlen sam kao preko studentskog ugovora na puno radno vrijeme.

I: Koliko članova broji vaše kućanstvo?

S10: Jedan.

I: Kad ste otkrili svoju homoseksualnu orijentaciju?

S10: Uhh... Pa... To je baš onako da teško pitanje al' ajmo reć' onako nekako eksplicitnije pa ono kad, taj prvi val puberteta prođe, 13 godina ja bi reko, tako negdje, a onda dok sam prihvatio je trajalo još neko vrijeme.

I: Je li možda neki događaj potaknuo i intenzivirao vaše osjećaje prema istom spolu?

S10: Ne, samo se to tako javilo.

I: Kako ste se osjećali kad ste shvatili da razvijate osjećaje prema istom spolu?

S10: Hm... Pa mislim... Nekako... Kako bi to najbolje izrazio... Nekako sam htio to skrivati ono prvo kao, prva refleksija mi je bila kao ne možeš znati dok ne probaš i ono nekako je to bilo sve kao malo sumnjao sam sam u sebe kao, ne ne ne možeš to znati još, još si premal, još ništa nisi imao s nikime, kak' to možeš znat, tako da to su bili prvi neki osjećaji.

I: Je li vas bilo strah što će reći vaši bližnji i okolina?

S10: Apsolutno, apsolutno me bilo strah, to je ipak neka stvar koja onako nigdje te se ne uči da su to najnormalniji osjećaji koji se javljaju samo šta su ovdje usmjereni prema drugim osobama i onda odmah se to i onda baš neka autostigmatizacija odmah ono, tako da prvi refleks je bio šuti o tome i ono drži to za sebe.

I: Je li krijete vašu seksualnu orijentaciju?

S10: Ne.

I: Kad ste svojim bližnjima i prijateljima rekli za svoju homoseksualnu orijentaciju?

S10: Aaa sa 18 godina. To je bilo prvo nekako ljeto gdje sam bio van svojih krugova, išao sam raditi na sezonu tako da sam onda bio zapravo s hrpom nepoznatih ljudi pa se tu onda otvorila neka neka, neki prostor za istraživanje svega toga pa sam onda tu zapravo imao prvi neki kontakt seksualni sa muškarcem i to, onda je stvarno bilo okej, sad si probao sad onda moraš živjet svoju istinu i reć' to svima drugima.

I: Kome ste prvome rekli?

S10: Prvo sam reko kolegicama koje su u tom trenutku radile na sezoni sa mnom, nakon toga onda najbližim prijateljima.

I: Jeste li rekli obitelji?

S10: Jesam, tj. rekao sam mami i sestri jer s njima sam živio u tom trenutku, tata ne živi s nama tako sam onda zapravo nakon nekih možda 6 mjeseci nakon što sam se out-ao prijateljima sam se onda out-ao prvo sestri, a onda možda mjesec dva nakon toga i mami.

I: Kako su reagirali vaši bližnji i prijatelji?

S10: Aaa... Ono zapravo to je bio mix od toga kao dobro znali smo, kao ono drago nam je da si nam rekao konačno do ono neki ljudi su se zaista šokirali, ali to mislim da ono nekako jednostavno ne idemo iz te neke perspektive da za nekog pretpostavljamo da je gej, uvijek je neki difolt da je netko *straight* pa onda mislim da je od toga došao šok. Obitelj je reagirala dobro, sestra nešto možda malo više šokirano nego majka, od majke je reakcija bila to mama zna, kao samo sam čekala da mi to ti kažeš tako da zapravo nisam doživio od nikog kome sam se out-ao neku negativnu reakciju moram priznat tako da je to evo bilo jedno dosta lijepo iskustvo za razliku što neki znaju proći.

I: Jeste li ikad doživjeli da ste socijalno isključeni u društvu, školi ili na poslu zbog vaše seksualnosti?

S10: Ne bi rekao, kao nikad to nije bila nekako ono da se me se, da mi se eksplicitno zabranilo nešto zbog toga ili da mi se odvojilo zbog toga, doživio sam možda malo neke neugodne reakcije unutar kruga, ali nikad nisam bio izbačen iz kruga zbog toga.

I: Jeste li se nekad našli u situaciji koja je rezultirala nasiljem prema vama zbog vaše seksualne orijentacije?

S10: Evo nedavno, kad su bili lokalni izbori sad, išao sam glasati doma u Dubravu i tu sam, tu me jedan čovjek prvo krenuo snimati, zatim vrijeđati i nakon mojeg inzistiranja da ugasi, da izbriše snimku, mi se krenuo i prijetiti s time da tu ono stvarno nisam htio nekako reagirati ono da pognem glavu i nastavim dalje jer stvarno ono ne da mi se više to, i onda zapravo je prvo krenuo autom na mene, nakon toga sam mu ja bacio *Coffe to go* šalicu koju sam imao preko auta što ga je gurnulo preko preko ruba i onda je izašao van i zapravo počeo nasrtati na mene. Uspio me udariti nogom o nogu dva puta, dobio sam i dva kao udarca u glavu sa otvorenom rukom, al' nakon toga je reagirao čovjek ispred koje kuće se sve to dogodilo i onda je on izletio van, i evo, tu je on ono prekinuo sve, ušao u autu i pobjego. Prijavljeno policiji je sve i sad se to kao rješava tako da dosta mi se dosta dugo je trebalo od mog out-anja kao što vidiš do sada da se zapravo nešto dogodi, verbalnog nasilja je bilo, ali fizičkog stvarno ne do sad.

I: Koji je bio povod tog fizičkog nasilja?

S10: Mislim ja imam tu naviku, ja jako volim tako plesati i pjevati i onda ono kad tako hodam po cesti ono da si skratim vrijeme tako znam ono malo cupkati po cesti i pjevati, tako da kao ono što je sve on rekao kao nekakav poticaj da on mene krene snimati to je bilo taj čin da sam ja u tom trenutku plesao i pjevao, a i ono nekakva reakcija na to kad sam ga pitao šta me snimaš ono, on je rekao „neka neka, lijepo pjevaš samo nastavi pederčiću mali“ i to je bilo ovaj, to je bio nekakav ono početak cijele, cijele stvari.

I: Jeste li se nekad osjećali odbačenima?

S10: Kao općenito ili zbog seksualne orijentacije?

I: Zbog seksualne orijentacije.

S10: Aaa... Pa, ne, ne zapravo. Mislim da, osjećao sam se, osjećao sam se ono kao ne dobrodošao u određene situacije, ali onda nekako ono mislim autoselektiraš gdje uopće ćeš ulaziti i nekako biraš svoje borbe i ako procijenim da je situacija takva da bi zbog toga mogao imat problema onda se jednostavno rađe neću upustiti u tu situaciju nego si dozvoliti da me se zbog toga ono omalovažava ili nešto.

I: Jeste li ikad bili u vezi ili braku s osobom suprotnog spola?

S10: Bio sam u jednoj vezi sa osobom suprotnog spola i to je bilo zapravo neposredno pred to ljeto gdje sam se out-ao, a i to onda je isto bio jedan od faktora zašto se jesam out-ao jer sam imao ta tri mjeseca u kojem sam probao i jedno i drugo, a i jednostavno je razlika baš bila osjetna, ta veza je jako kratko trajala, mi smo se upoznali na seminaru za turističke animatore, a i to je možda trajalo nekih mjesec, mjesec, tako mjesec dva. Ono, mislim, jako draga cura, ono sve to super i ono na kraju to uopće nije bio neki problem što sam se na kraju out-ao i rekao ono da jednostavno zbog toga to nije to. A mislim sve mi je bilo jasno kad me ona prvi puta pozvala doma, bila je sama i pozvala me kod sebe doma i meni je onako umjesto nekakve ono ajmo reć' da bi *straight* dečko to onako slavio ko' neku priliku ono da se ono konačno nešto dogodi valjda, ja sam bio van sebe, ja sam bio prestravljen znači dal' će ona nešto započeti, dal' će otić u tom smjeru, što mi je već tada možda trebao bit znak da povučem kočnice, ali evo, na kraju je sve završilo tako da smo gledali *High school musical* i da smo završili večer spavajući u odvojenim krevetima, a prije spavanja mi je ona prezentirala svoju prezentaciju o *Eurosongu* koju je napravila za glazbeni tako da ako je trebao neki znak, mislim da je to stvarno bilo to.

I: Jeste li trenutno ili ste nekad bili u istospolnoj vezi ili istospolnoj zajednici odnosno braku?

S10: Jesam, bio sam u više veza i trenutačno sam u vezi. Mislim, bilo je jako puno isto takvih vezica onako na mjesec, dva, tri al' to stvarno imam osjećaj nekako da da možda u gej svijetu da smo možda ipak malo otvoreniji i opustiti se uopće u takav odnos pa je shodno time bilo toga i više, ali jako rijetko je to preraslo u nešto nešto stvarno ozbiljno. Imao sam tri veze koje su bile onako nekako značajne ili dugotrajnije, jedna od godinu dana, jedna od šest mjeseci i sadašnja veza koja je ušla u sedmi mjesec.

I: Primjećujete li razliku između veze sa suprotnim i istim spolom?

S10: Mislim da, svakako. Ono, jednostavno, ovo je bilo puno više bazirano na nekakvim... Kako bi rekao ono... Sa curama sam se jednostavno, upustio sam se u vezu s tom curom jer sam se osjećao sigurno sa njom, ali mislim da je ta nekakva povezanost više bila ono u smislu da sam pored nje ja mogao biti više ja i da ako se i ono, da nisam morao skrivati te neke strane sebe koje sam morao skrivati ono pred cijelim svijetom pa da je to bio taj neki osjećaj sigurnosti, a ipak ono sa osobom istog spola mislim osim očite te seksualne komponente koja je jednostavno ono, ne mogu uopće zamisliti di bi ja krenuo sa curom u tom smislu niti me to, baš je to ono ne, jednostavno ono ne, a ono sa sa muškarcem je to skroz druga stvar ovaj i nekako... Mislim da to onda, jednostavno vidim ono sličnosti sa drugim gej muškarcima, vidim nekakve... Ono ne na razini stereotipa nego jednostavno baš dublje razumijevanje koje je onda temeljeno dosta na tome, taj moment da moramo izraditi taj svijet za sebe, da nismo prihvaćeni u društvo pa da imamo neku slobodu stvoriti skroz drugačiju vezu nego što je ono nametnuto, i jednostavno sve te mogućnosti i stvari koje to otvaraju su onako, to su neke duboke stvari koje sam doživio, a ono je bilo baš samo eto sviđaju nam se iste stvari, oboje volimo mjuzikle i takve nekakve stvari, nisam upoznala takvog dečka do sada pa jel' bi ti htio, ono bilo je više *auto convenience*, kao nekako oboje smo tu, oboje može pa kao idemo probati al' ovo je baš nešto skroz drugo. A šta se tiče inače ovako veza sada sa curama ono, to je stvarno ono, i cijenim žensku ljepotu, i vidim ju i kao, meni su žene savršena bića zapravo ono, i ono to je meni puno estetski ljepše od možda muškaraca, ali jednostavno tu stajalo je koja seksualna privlačnost ono i to je to, to je baš nešto estetski jako seksualno za razliku od muškaraca.

I: Za vas, postoji li razlika između istospolne veze i istospolne zajednice odnosno braka?

S10: Pa... Uh... Pa... Mislim da ne nužno, i mislim da baš ono što sam i sad rekao da nekako pošto smo već u startu van nekakvih društvenih normi i okvira, da onda i naše veze idu drastično u drugačijim smjerovima, a i da smo možda onda jednostavno otvoreniji tom nešto da nam ne treba ono, da nam ne treba to neko partnerstvo, da nam ne treba neki brak nužno, da ono, da si to dokažemo i da je to isto na neki način ajmo reć' protest možda protiv toga tako da ono, ja osobno ono, svatko svojim put odlučuje i ono to mislim da zato ne bi trebalo stavljat vezu ono na tj. naglasak na to jel' to sad nešto ozakonjeno ili nije nego puno više da je to podrška da je to partnerstvo baš u smislu ono kao idemo zajedno kroz život koji skupa gradimo, hoćemo li mi to sad formalizirat ili ne mislim da je svejedno.

I: Što bi za vas predstavljao ulazak u istospolnu zajednicu?

S10: Aaa... Pa ono, mislim da je prvi nekakav korak da da svjesno donesete odluku da ćete graditi svoj život skupa, ono vjerojatno bi to bilo nekako useljavanje i ono baš stapanje ta dva života ono u jedan, u jednom mjestu i u jednom ono i u jednom partnerstvu ono nekakvom, al' mislim da je najbitnija ta namjera jednostavno ono okej odabrao sam tebe i kao ono u tebe i tebi vjerujem i s tobom želim ići dalje kroz život to je to.

I: Smatrate li da homoseksualne osobe imaju teškoća prilikom sklapanja istospolne zajednice odnosno braka?

S10: Pa... Dobro mislim da je u Hrvatskoj to malo šizofrena situacija nekakva gdje kao mislim da sad zaista pravno i nekako to ne nema više prepreka jednostavno ako to želiš ti to možeš odraditi. Ono mislim tebe matičar ne smije odbiti ono, oni to zakonski moraju napraviti nego da pritisak dolazi ono od društva i od nekakve ono šire okoline. Mislim naravno, sad sve to ovisi o koje nekakve krugove osoba bira recimo ja osobno se dosta i krećem u znači ono nekakvim LGBT krugovima, u LGBT zajednici i ono, podržavam i rad svega toga i to, tako da je moj širi krug ono nije da su svi sada ono u toj zajednici, ali jednostavno svi ljudi koji mene znaju i koji su moji prijatelji znaju da je to isto važan dio mogeg identiteta i da onda zbog toga za mene osobno ne bi bilo prepreka, ali znam puno ljudi kojima bi to možda bio problem ono najviše od strane nekako obitelji mislim da to dolazi od nekakvih starijih generacija kojima je to još uvijek ono malo čudno tako da ono, ali mislim da ako već dođeš mislim da je jako teško doći s partnerom do do trenutka u vezi gdje vi razmišljate još i o životnom partnerstvu, a da ni jedan ni drugi niste riješili te stvari sa svojom obitelji i prijateljima, barem ja to tako vidim, ja ovaj recimo nikad ne bi mogao biti s nekim kužiš ono je li u braku ili partnerstvu bez da je on riješio sa svojim sve svoje, da njegovi prijatelji ne znaju za to i slično tako da mislim da jednom kada dođeš do trenutka da si to odabrao, da onda više nema prepreka, ali da se mora čovjek možda malo sigurno više potruditi nego što je to kod tradicionalnog braka to da jer to nitko ne mora nikome pravdati i objašnjavati zašto sada i slično tako da.

I: Djelomično ste se dotakli mog sljedećeg pitanja. Naime, naveli ste da nemate iskustvo sklapanja istospolne zajednice odnosno braka, što mislite kako bi reagirali dakle vaši bližnji, prijatelji i kolege kad biste im rekli da pristupate istome?

S10: Pa ja mislim da bi to bila jedna jedna jedan veliki veliki tulum jedno veliko veliko slavlje od strane svih. Ono, jednostavno kroz godine svi ljudi koji aa koji bi negativno reagirali na to sam udaljio iz svojeg života mislim ako me ne možeš prihvatiti 100% onda neću se zadovoljiti sa nekakvim kompromisima gdje je ono „mi nećemo o tome pričati“ ili neke slične stvari kao ako me voliš, voliš me cijelog i onda možemo razgovarati, ako ne, onda onda stvarno nemamo šta više pričati. Da li ima možda još nekih ljudi u životu koji bi kao bili kojima bi to bilo kao čudno, ne na razini sad kao da oni ne podržavaju nego jednostavno da bi im to bilo prvi put da nešto takvo doživljavaju da bi im to bilo nešto možda što će i zadnji puta doživjeti, imam takve ljude, ali ono mislim da bi to i dalje bila podrška apsolutna sa svih strana i od svih najključnijih ljudi u mojem životu.

I: Želite li imati dijete ili djecu?

S10: Da.

I: Koji je po vama najbolji način za imati djecu kad govorimo o istospolnim partnerima?

S10: Posvajanje.

I: Kako gledate na umjetnu oplodnju i anonimne donatore kao što su banke sperme?

S10: Hmm... Pa mislim... To mi je, sve mi je okej, sve je na kraju nečiji izbor i sve je stvar toga da sve strane koje su uključene znaju u što se upuštaju znači recimo ako ćeš ti dat u banku sperme svoje sjeme, da ti moraš znat da će to jednog dana postati mala osoba koja će živjeti s time, ali da si ti tim čin odustao od ono ajmo reć' odnosa s tom osobom ili nešto slično tako da sve su to legitimni načini dokle god to donose odluke ono ljudi zdrave pameti i svjesni u šta se upuštaju.

I: Naveli ste da želite imati dijete odnosno djecu, koliko djece želite imati?

S10: Pa volio bi imati dvoje, međutim pošto znam koliko je težak proces dobivanja djeteta na posvajanje, ono ne znam da li bi možda bio spreman prolaziti cijeli taj proces dva puta to pod broj jedan, aa pod broj dva nekako osim što je jako težak to je i jako dugotrajan proces pa onda ono ne znam da li mi se da nužno biti u cijelom tom sistemu deset godina recimo i nešto slično, ali na kraju krajeva to se i treba vidjeti nakon mislim jedno svakako pa onda vidjeti kako to sve izgleda pa onda onda vidjeti dalje, ali volio bi da moje dijete ima brata ili sestru to mi je nešto što mislim da je dosta okej za razvoj djeteta, a i onda da ima nekoga ko' će onda i kasnije u životu kada ono možda ne bude, bude imao partnera imat nekoga tko je obitelj i tako dalje.

I: Spomenuli ste posvajanje djece, imate li vi želju ka tome?

S10: Da da da apsolutno.

I: Smatrate li da su homoseksualne osobe jednako sposobne podići dijete odnosno djecu kao i heteroseksualne osobe?

S10: Da da.

I: Smatrate li da postoje razlike u odrastanju djeteta u istospolnoj i heteroseksualnoj obitelji?

S10: Apsolutno ne.

I: Smatrate li da homoseksualni roditelji dijete mogu podučiti svemu čemu bi ga podučili heteroseksualni roditelji?

S10: Aha, da da.

I: Smatrate li da će dijete biti izloženo vršnjačkoj diskriminaciji s obzirom na to da ima istospolne roditelje?

S10: Da, ali to nije predmet koji se treba stavljati na istospolne roditelje nego na društvo koje se treba educirati, koje treba naučiti da postoje svakakvi ono mislim ljude djecu zezaju zato jer imaju jednog roditelja što je isto nedopustivo tako da postoje razni oblici obitelji već dan danas i ono jednostavno treba ljude educirati da je to samo još jedan oblik zajednice.

I: Jeste li trenutno zadovoljni svojim životom?

S10: Da.

I: Želite li nešto poboljšati?

S10: Pa... Pa mislim, uvijek ima prostora za napredak, mislim trenutačno ono bi volio samo dovršiti faks do kraja ono konačno se toga riješiti, napisati taj diplomski, ali generalno mislim da mi život ide u jednom zdravom i lijepom smjeru, prije dvije godine sam se odselio od roditelja tako da sam započeo samostalan život koji samostalno financiram, radim puno radno vrijeme u struci. Imam ono lijepi i uzak krug prijatelja, imam ono dugotrajnog partnera, mislim da ono sad nakon stresa karantene i svega da jednostavno smo naučili svi puno više cijeniti ono što imamo, a ne možda toliko naglašavati stalno što bi još mogli imati i vjerujem da će sve to doći s vremenom, ali sada stvarno evo, mislim da je sve okej.

I: Jeste li ikad živjeli van Republike Hrvatske?

S10: Nisam nisam.

I: Biste li voljeli živjeti u nekoj drugoj stranoj državi?

S10: Ako da, onda u dosta nekakvom ograničenom kapacitetu, možda par puta u životu otići negdje živjeti šest mjeseci do godinu dana, ali nekako... Mislim da je svugdje, svugdje su neki problemi, ono nigdje ono uvijek je trava zelenija kod susjeda, ali to je samo zato što ne znaš gdje smrdi kod susjeda aa ovdje imam osjećaj da barem znamo nekako probleme s kojima idemo i volio bi se rađe ono boriti i stvarati neko bolje mjesto mislim ono ne kažem da su ljudi koji su otišli van kukavice u tom smislu nego ono jednostavno moja duša je ovdje da se bori nekako tako da eventualno otići negdje na par mjeseci čisto da vidim kako negdje nešto drugo može funkcionirati bolje i onda to znanje vratiti nazad ovdje i ono nekako posaditi sjeme nečeg novoga.

I: Koju biste državu odabrali kad biste otišli?

S10: Aaa, hm zanimljivo pitanje. Aaa mislim volio bi otići možda recimo u Francusku pošto sam dugo vremena učio francuski jezik i bio u dvojezičnoj školi pa onda ono malo malo obnoviti znanje i malo to taj dio iskoristiti. Aaa i... Mislim svakako bi se ograničio na Europu tu negdje sad ono gdje točno, to je to je ono sad, gdje bi me ta neka prilika odvela, recimo projekt možda radno ili nešto ono gdje zahtjeva da odem tamo bi otišao.

I: Mislite li da bi vam život van Republike Hrvatske bio bolji i ugodniji s obzirom na vašu seksualnu orijentaciju?

S10: Hmm, mislim to je sad isto ono pitanje s čime se uspoređujemo samo ono, vidimo da stvarno i u zemljama gdje im je puno bolje možda recimo financijski koje su ovako razvijenije svejedno može bit puno gore recimo primjer Poljske, ono nije čak nije ni u tim velikim zemljama ono sad to toliko toliko bolje, mislim da je samo to više razlika između grada i sela ne toliko koliko između država međusobno. Naravno da će mi u jednom Berlinu s obzirom na to da me tamo na cesti neće dva puta pogledati ono zato kaj imam blajhanu kosu i lakirane nokte svakako, ali baš zato mi onda i je zanimljivije to raditi ovdje gdje znam da je to ono neka forma protesta i neki ono da nije to samo neko moje kužiš kako da kažem ispunjavanje neke moje estetike nego ono da je to stvar ono približavanja ljudima i otvara im cijelu tu problematiku i nekako personalizira tako da mislim da je u velikim gradovima zapada Europe svakako bolje, ali da čak i na razini cijele Europske Unije to još nije na razini gdje bi trebalo biti.

I: Evo bližimo se kraju. Smatrate li važnim gay pride?

S10: Da.

I: Je li odlazite na gay pride?

S10: Dosta kasno sam počeo morat priznati, prije četiri godine ili tri godine mi je bio prvi pride, ali od tada sam bio na svakome.

I: Koji su vaši interesi na pride-u?

S10: Pa... Za mene osobno je to pod broj jedan tulum po mojoj mjeri jer nemamo prostora, nemamo previše organiziranih stvari, mislim nije da ih nema samo jednostavno to nije, ne možeš ti svaki vikend otić ono među svoje ljude bez da te ono neko ono potencijalno gleda krivo negdje. Tako da pod broj jedan to je to, pod broj dva to mi je... To je znak svima ljudima da su još „u ormaru“ da nas ima i da nisu sami i mislim da je to nekako najbitnija poruka pride-a jer kad ti se prvi put jave ti osjećaji, to je prvi osjećaj koji se javlja – ja sam sam, ja ću ono ne mogu se s ovime izboriti, a ovo ipak ono daje signal nekom malom dečku ili curici negdje u Lici ili negdje u nekom selu u Slavoniji kao okej 10 000 ljudi je bilo na Pride-u pa onda nisam luda valjda ono ili lud. A pod broj tri, to je, ljudi nas moraju vidjeti, mi moramo prestati biti karikature, mi moramo prestati biti floskule, mi moramo prestati biti ono, mi moramo prestati biti onaj frizer, ona militantna lezba nego mi moramo postati ljudi sa imenom i prezimenom i licem koji tu stoje, žive i grade svoj život i baš shodno tome mi je bila super ideja jedne godine koja je došla od organizacije za koju mi je dosta žao što nije zaživjela, ajmo pustit ove godine dugine boje i ono to sve, i ono ako ste doktor dođite u kuti na pride, ako ste poštar dođite u svojoj poštarskoj uniformi. Bitno je da ljudi svate da pederi nisu neka i lezbe nisu neka nebulozna pojava nego da su to ljudi koji žive oko tebe i koji ono s kojima si ti u interakciji svaki dan i ono samo ne razmišljaš o tome na taj način tako da mislim da je to nekakva najvažnija poruka pride, da nekako humanizira cijeli problem tako da evo, to je.

I: Eto, to bi bilo sve. Hvala vam na sudjelovanju i lijepi pozdrav.

S10: Pozdrav Ines, pozdrav bok.

Transkripti intervjua

Voditeljica intervjua: Ines Uvodić (I)
Sugovornik/-ca: Sugovornik 11 (S11)

Datum: 19.07.2021.
Mjesto: Telefonski poziv

I: Koji je vaš spol?

S11: Muški.

I: Koja je vaša dob?

S11: 22 godine.

I: Koje je vaše mjesto stanovanja?

S11: Zagreb.

I: Koji je vaš stupanj obrazovanja?

S11: Srednja škola i trenutno student.

I: Jeste li religiozni?

S11: Aaa pa i ne baš.

I: Koja je vaša politička orijentacija?

S11: Aaa nemam neku konkretnu.

I: Koji je vaš radni status?

S11: Nezaposlen, student.

I: Koliko članova broji vaše kućanstvo?

S11: Četri.

I: Kad ste otkrili svoju homoseksualnu orijentaciju?

S11: Aaa... Ha, sa 12 ajmo reć' 13.

I: Je li neki događaj potaknuo i intenzivirao vaše osjećaje prema istom spolu?

S11: Ne ne nije nije nikakav konkretni događaj.

I: Kako ste se osjećali kad ste shvatili da razvijate osjećaje prema osobama istog spola?

S11: Pa bilo je malo zbunjujuće. Aaa malo se ono prepadneš, nije ti baš jasno, svi u ekipi pričaju o curkama (smijeh), ali ono mislim, počneš malo čitaš ono što što više čitaš to ti bude jasnije i budeš nekako mirniji šta se toga tiče, skužiš da nije drama.

I: Je li vas bilo strah što će reći vaši bližnji i okolina?

S11: Je je je, stvarno je bilo dosta dugo, al' eto srećom sve pet, sve u redu, ali da je je, zato šta ne znaš kako stoje i najčešće kad si ti u familiji ono kad se priča o tome uvijek bude nekih homofobnih komentar ovo ono, nije da ljudi misle išta loše, j****a u žargonu je to već tako da ono j****a bude bude ti napeto, nije svejedno, ali evo ja sam imao tu sreću da je sve okej.

I: Krijete li vašu seksualnu orijentaciju?

S11: Paa nije da je sad krijem skroz ko' mačka noge, ali nije ni da idem okolo i svima na sva zvona govorim. Do onih ljudi do kojih mi je stalo i do kojih ja mislim da bi trebali to znat znaju, oni za koje me boli briga ili mislim da bi tu bilo više štete nego koristi mi se ne igra nikakvu ulogu, ne utječe na moje ponašanje ni ništa tako da.

I: Kad ste svojim bližnjima i prijateljima rekli za svoju homoseksualnu orijentaciju?

S11: Pa sad nisam još svima reko, ali tipa sestri sam sa 20.

I: Kako je reagirala?

S11: Pa bila je okej, ne stvarno je chill, sve pet, sve super, sve pet. Nisam još starce odradio, ali mislim da ni s njima neće bit problema, ali svejedno nemam potrebu, ako ja nisam u nikakvoj vezi niti imam ikakav odnos igdje, zašto bi im sad to govorio, tu sebi radio tih par tjedana ono, isto će bit čudno, morat ćemo se priviknit na to kao ovo ono pričat puno, a trenutno mi se to još ne da (smijeh) tako da laganini.

I: Jeste li doživjeli da ste socijalno isključeni u društvu, školi ili na poslu zbog vaše seksualnosti?

S11: A nisam zato što mislim nije da ja to svima tako govorim pa da oni znaju, ali ono ne, nikad se nisam osjećao isključen i to, mislim da je to više do osobe nego do tog jesi ili nisi.

I: Jeste li se nekad našli u situaciji koja je rezultirala nasiljem prema vama zbog vaše seksualne orijentacije?

S11: Pa nije, ja sam dosta krupan i uvijek sam bio ono u sportu i sve, nemam baš s tim problema da me iko ide napadat ili nešto.

I: Jeste li se nekad osjećali odbačenima?

S11: Ne ne stvarno ja kažem, to baš što se mene tiče ono društvenih do sad ikakvih susreta, nije nikakvih bilo problema, mislim znam ja i ekipu za koju mislim da bi loše reagirala ili da bi tu bilo da su ono malo konzervativniji, ali njima jednostavno ne kažeš, nije da se nešto previše družiš s tim ljudima, al' ono, zašto radit probleme di ih nema, tak' me boli briga jel' oni znali ili ne, tako da eto, nisam nisam došo u takve situacije.

I: Jeste li ikad bili u vezi ili braku s osobom suprotnog spola?

S11: Pa u vezi ili braku ne, jesam li imao doticaj jesam, ali kao veza da je bila ili tako nešto ne.

I: Jeste li trenutno ili ste nekad bili u istospolnoj vezi ili istospolnoj zajednici?

S11: Trenutno nisam, a bio jesam da, veza.

I: Za vas, postoji li razlika između istospolne veze i istospolne zajednice odnosno braka?

S11: Pa... Sad. Što je isto po meni dosta ono pitanje od osobe do osobe. Meni na primjer brak i da jesam straight i da nisam niš ne bi značio, ne vidim iskreno ni potrebu sad tu neku osim zbog djece i prezimena da imate svi isto prezime, to je jedina stvar. Al' ovako da vidim ikakvu potrebu ne, ja i kad budem u nekoj dužoj vezi da će to kao bit brak pod navodnicima, ne bi išo u nikakve te zajednice, meni osobno to ništa ne znači i ne vidim potrebe za tim uostalom, crkva je toliko dugo odbijala gej osobe i država općenito, zašto bi ja sad htio bit dio njihovog sustava, neću fala ono.

I: Smatrate li da homoseksualne osobe imaju teškoća prilikom sklapanja istospolne zajednice?

S11: Pa imaju da. Imaju, prvo je to društvo jer vjerojatno ono, ne gledaju se baš lijepo na to, drugo je mislim sve je to još novo kod nas, a kod nas ni ove upraksane stvari koje bi trebali ić ne idu kak' treba, Bog zna kak' je s ovim ono iskreno, nisam se raspitivao pa ne znam, ali sumnjam da je okej ono.

I: Po vama, postoji li diskriminacija prilikom sklapanja istospolne zajednice?

S11: Pa da i ne. Mislim to je sve s kakvim s ti ljudima zapravo okružen. Da ono mislim, nije lako tipa vjerujem da ljudi koje dolaze iz puno manjih sredina je to sve još uvijek konzervativnije nego tu i da ima problema, mora bit. Ali... Ja iskreno kažem, ne šta se mene mog stava mog gledišta ne.

I: Naveli ste da nemate iskustvo sklapanja istospolne zajednice odnosno braka, što mislite kako bi reagirali vaši bližnji, prijatelji i kolege kad biste im rekli da pristupate istospolnoj zajednici?

S11: Pa mislim da bi bili okej. Zapravo vjerojatno bi rekli ono „aleluja napokon“. Općenito baš i nisam bio u nekim dugim vezama jer sam bio s puno ljudi sam više ovako solidaran pa ono ne znam ne znam kako bi to ono, mislim da bi bili u šoku što sam uopće našao nekog ono, a kamoli sad brak.

I: Želite li imati dijete ili djecu?

S11: Ajoooj, ta tema (smijeh). Znači, e sad, ja sam si tu znao dosta razmišljat zato šta sam si ja s klincima super i ono klinci su meni ono prva liga i razmišljao sam si da bi ja jednog dana htio dijete, htio svoje dijete e sad... Mislim da u tom slučaju bi puno teže išlo ako bi ja bio u toj istospolnoj zajednici ili braku, mislim da bi s djetetom puno puno teže prošlo šta sa zakonske strane nego da se ja izjasnim kao samohrani otac. Tako da, ovisi. Ja sad imam 22 godine, daleko smo mi još od toga, trebam si ja prvo život posložiti pa ćemo onda mi o djeci razmišljat, ali kad gledam sad, vjerojatno bi u jednom trenutku ako si ja sve posložim htio svoje dijete i tu bi najvjerojatnije išo negdje van na surogat majku. Ne mislim da, nemam dovoljno vremena i nemam dovoljno živaca i nemam dovoljno godina da se borim sa hrvatskim tu zakonima, propisima jer tu uvijek uvijek bude nečega tako da mislim da ako bi htio dijete otišao bi negdje van posvajati ili surogat.

I: Upravo ste se dotaknuli mog sljedećeg pitanja. Koji je po vama najbolji način za imati djecu kad govorimo o istospolnim partnerima?

S11: Pa da, ovako. Ja znam dosta osoba koje su u zajednicama istospolnim znači znam tri četiri para s koja sam si dobar i koji su već dugo u formi takvi, ali niko od njih nema djecu. Tako da ja iskreno, nit' smo ikad došli do te teme konkretno da oni idu posvajati djecu pa di bi išli, kako bi išlo najlakše tako da iz prve ruke ne znam reć' di je, kako je najlakše, al' ja mislim da je najlakše ovako šta sam čuo, kol'ko znam vani ić.

I: Kako gledate na umjetnu oplodnju i anonimne donatore kao što su banke sperme?

S11: Meni je to super. Meni je to super zato što kod tih banka sperma prvo biraju se najbolji spermici, nije da može se desiti, mislim smanjuje se bilo kakva šansa od aa nekakve gentske nasljedne bolesti tipa mutacije il' nečeg šta bi izazvalo kržljavi plod. Druga stvar je aa ti tamo možeš zapravo, dobiš i vjerovatno i gentsku ovu, zapravo vidiš kakvi su geni, ne gledaš ne gledaš osobu nego gledaš gene i onda se zapravo gleda najzdraviji između ostalog, osoba neće sigurno nekog s astmom uzet da dijete ne dobije astmu i odma se tako sprječavaju te nasljedne bolesti i ja mislim da je to super pogotovo i za parove koji ne mogu imat djecu te banke sperme pa da oni tako nešto naprave meni je to, meni je to prva liga i da da, a i kod posvajanja je velik problem pa mislim da je isto do surogat majke puno lakše doć nego posvojiti dijete.

I: Koliko djece želite imati?

S11: Ajoj. Ne znam kužiš (smijeh). Ne znam, ne znam zato što prvo ne znam oću li uopće djecu imati, aa druga stvar ako bi imo djecu, imo bi minimalno dvoje, ne bi išo više od troje, ali imo bi minimalno dvoje jel' znam kako sam si ja blizak sa svojom sestrom i htio da kad već imam dijete da ima nekog svog.

I: Kako gledate na posvajanje djeteta odnosno djece, imate li vi želju ka tome?

S11: Pa na usvajanje mislim to je jako lijepo, jako plemenito, ali mislim da je tu ogroman problem u Hrvatskoj jer mislim svi znamo da je to katastrofa posložen sustav kod nas i da osobe koje ispunjavaju sve uvjete za tu djecu imati i koje bi se stvarno brinule o njima i sve, trebaju godinama i godinama se boriti i tu stvarno igraju na zapravo upornost samih osoba koje su odlučile posvojiti jel' trošiti 5-6 godina svog života za usvojiti dijete napokon mislim da je stvarno malo prerigorozno, naravno ne bi se trebalo davati svima, ali isto mislim da bi to trebalo bit puno brže i puno efikasnije jel' cijelo to vrijeme dok se oni bore s tim sustavom to dijete je tol'ko dana duže u tom domu i ono, nije rješenje.

I: Smatrate li da su homoseksualne osobe jednako sposobne podići dijete odnosno djecu kao i heteroseksualne osobe?

S11: Da, da jesu (smijeh) mislim ovako. Sad ja ne znam kako bi iskreno aa ja se ne razumijem tipa u ženske stvari, ja ne pratim modu ni časopise ni šminku ni ništa to, mene baš konkretno i ne zanima i ako bi si ja našo partnera koji bi isti il' slični bio ko' ja da se ne razumijemo u te stvari, naravno mi bi trebali uključiti tipa sestru, mamu, neku bližu ženu iz bliže familije da ona isto ima malo utjecaja na to i mislim da je to bitno tipa ako bi uzeli curicu, ali isto tako mislim da ima muških gej osoba koje znaju puno više o ženama nego žene same o sebi, tako da mislim da kod njih na primjer ne bi bilo problema s curicama. Mislim da općenito ovako da bi djetetu

nešto falilo ili da se oni ne bi brinuli dovoljno o tom djetetu ili pružili mu dovoljno, mislim da to stvarno ne treba uopće o tom raspravljati, jel' ono, mislim da bi to bilo sve okej.

I: Smatrate li da postoje razlike u odrastanju djeteta u istospolnoj i heteroseksualnoj obitelji?

S11: Aaa sad. Ja sam si osobno isto dosta razmišljao dosta o tome zato što sam si ja bliži s mamom. Pa sam si ja gledao gdje kako bi to bilo da ja imam ono da mi nema mame i mislim da je to zapravo isto dosta ono od osobe do osobe. Znam isto poznanika koji ima samo tatu isto ono brine se čovjek o njemu i stvarno on nije da mu išta fali ili da je on išta lošiji od nas, stvarno ništa mu ne fali. Tako da mislim da ne bi bilo problema, mislim da je to okej. Naravno u onim slučajevima kao šta sam reko da ako su dvije muške osobe da ne razumiju ništa od toga, mislim da ih ne zanima, mislim potrudili bi se ono vjerojatno naučit plest pletenice jer imaš curicu doma i takve stvari, ali ono mislim da bi se također trebala neka ženska osoba uključit bar u određenim trenutcima, mislim pogotovo ako je familija, nekako zna iz prve ruke ako ne ništa.

I: Dotaknuli ste se i mog sljedećeg pitanja. Smatrate li da homoseksualni roditelji dijete mogu podučiti svemu čemu bi ga podučili heteroseksualni roditelji?

S11: Pa da, kao što sam reko, ak' je dečkić mislim da tu ne bi trebalo bit problema, ali curice da, mislim ja bi se malo zbunio, znam da ima uloške, znam da postoje tamponi sad da ja njoj mogu objasniti da točno taj tampon gurne unutra ne mogu (smijeh), aa sa ulošcima bi se još nekako snašao, to se i psima isto mijenjaju pa ajde, ali... (smijeh). Da ne znam, aa mislim da bi ja bi tu zvao sestru tako ono mamu u toj situaciji, a mislim da bi se snašo, mislim da ne bi bilo ništa loše, snašli bi se uostalom ima tu i škola da se uči vjerojatno i curicama pričaju sve to, mislim da bi to prošlo okej.

I: Smatrate li da će dijete biti izloženo vršnjačkoj diskriminaciji s obzirom na to da ima istospolne roditelje?

S11: E to ovisi o kući. Ako si iz nekog sela, mislim malo vjerojatno da će isto istospolni par ić tamo negdje živjet i odgajati svoje dijete, ha vjerojatno bi bilo, ali i vjerojatno ono u pubertetu kad sve puknu hormoni ovo ono, ka' šta se kaže ne treba uzimat srcu naravno. Aa da će bit trenutaka i da će naić nekad na to oće, oće, svijet nije ono divno mjesto, ali da bi sad trebalo bit nekih većih problema ili nekih ono težih komplikacija mislim da ne, mislim da smo ajde već dovoljno ono skužili da to nije tol'ki problem.

I: Jeste li trenutno zadovoljni svojim životom?

S11: Jesam, jesam da.

I: Želite li nešto poboljšati?

S11: Pa trenutno kako stvari stoje, evo sad, evo ovu sekundu ne, sad mi je baš ono sve kak' sam zacrto, ali u budućnosti pa vidjet ćemo ono, za početak završim faks pa ćemo onda razmišljat dalje.

I: Jeste li ikad živjeli van Republike Hrvatske?

S11: Živio nisam ne.

I: Biste li voljeli živjeti u nekoj drugoj stranoj državi?

S11: E sad, razmišljao sam si o tom', najvjerojatnije da, ovisi kad ga završim, faks kako ćemo bit s poslom i šta, ali da bi se selio van zato što sam gej, ne bi, al' bi se selio zbog posla, više je to do ekonomije i do zapošljavanja nego do moje seksualne orijentacije.

I: Koju biste državu odabrali?

S11: Joj. Iskreno nemam pojma, di se pruži prilika, ali mora bit toplo.

I: Mislite li da bi vam život van Republike Hrvatske bio bolji i ugodniji s obzirom na vašu seksualnu orijentaciju?

S11: Pa sad ovisi di odem, ako odem. Ako bi vjerojatno bi, jel' ono vjerojatno bi to bile neke razvijene zemlje pa bi bilo lakše, otvorenije društvo. Da, da, mislim da bi.

I: Evo bližimo se kraju, smatrate li važnim gay pride?

S11: (Smijeh) Ja osobno ne, dapače, jako mi ide na živce, zakrčili su mi promet i skoro sam zakasnio na ispit i bio sam ono bijesan (smijeh), ali... Čuo jesam priče i mislim da je prije imo jako puno više utjecaja nego šta ima sad. Aaa lijepa je manifestacija, al' isto mislim da ne bi trebalo bit tol'ko buke, ja bi to više taj pride napravio kao neko veliko okupljanje, roštiljanje, a ne prosvjed praktički po cijelom gradu, mislim da se s tim stvarno više ništa ne postiže, da smo, da su postigli već onoliko koliko su mogli s tim, da sad samo treba jednostavno radit na društvu, ostat šta je više tu, ne bježat van, pokazat na svom primjeru da ne mora svaki ono ne znam peder bit

feminiziran, vrištati okolo ne znam šta sve ne nego ono ima nas i normalnih da ono stvarno nije to nešto šta bi se trebalo gledati ispod oka nego da je to j****a tako je kako je i Bože moj idemo dalje.

I: Eto, to bi bilo sve! Hvala vam na sudjelovanju i lijepi pozdrav.

S11: Hvala bok bok.

Transkripti intervjua

Voditeljica intervjua: Ines Uvodić (I)
Sugovornik/-ca: Sugovornica 12 (S12)

Datum: 21.07.2021.
Mjesto: Telefonski poziv

I: Koji je vaš spol?

S12: Žensko.

I: Koja je vaša dob?

S12: 26 godina.

I: Koje je vaše mjesto stanovanja?

S12: Kaštela.

I: Koji je vaš stupanj obrazovanja?

S12: Četverogodišnja srednja strukovna škola.

I: Jeste li religiozni?

S12: Paa onako, više jesan nego nisan, nešto između.

I: Koja je vaša politička orijentacija?

S12: Nema je.

I: Koji je vaš radni status?

S12: Zaposlena.

I: Koliko članova broji vaše kućanstvo?

S12: Pet.

I: Kad ste otkrili svoju homoseksualnu orijentaciju?

S12: U prvom srednje.

I: Je li neki događaj potaknuo i intenzivirao vaše osjećaje prema istom spolu?

S12: A pa nije događaj al' je jedna ubiti ženska je meni pričala o tome i ja sam nakon 15 dana počela osjećati nešto prema njoj i to mi je sve bilo čudno i onda sam skužila da je to to.

I: Kako ste se osjećali kad ste shvatili da razvijate osjećaje prema osobama istog spola?

S12: Pa samo mi je bilo čudno, ništa specijalno, nikakva drama mi nije bila u glavi, ka' okej to sam ja i to je to.

I: Je li vas bilo strah što će reći vaši bližnji i okolina?

S12: Paa starci nisu znali do nekog četvrtog srednje, njima nisam tila ništa govoriti jer ono smatrala sam da to s vremenom će saznati, aa ka bilo mi je ono oće li me najbolja prijateljica o*****t radi toga ili neće, a za ostale me stvarno nije bilo briga ono, da su bili bitni ne bi bili samo poznanici.

I: Krijete li vašu seksualnu orijentaciju?

S12: Ne.

I: Kad ste svojim bližnjima i prijateljima rekli za svoju homoseksualnu orijentaciju?

S12: Pa otprilike ono kroz godinu dana su više manje već svi znali.

I: Kako su reagirali?

S12: Pa dosta ljudi me odbilo, a dosta ljudi je ostalo tu i ono, ka' okej šta me briga s kim ćeš ić leć, to je tvoje.

I: Kome ste prvome rekli?

S12: Najboljoj prij.

I: Je li vam taj čin priznanja bio stresan?

S12: Pa bilo mi je stresno, bilo je ono „Moram ti nešto reć', al' se nemoj naljutit ka“ – Okej znan da si sa njon, „Kako ti to znaš?“ – Pa skužila sam „i, koja ti je reakcija?“ – Pa ništa okej, ka' sve 5, ne smeta mi. Ono bilo mi je u glavi daj brate kako ću ja to njoj sad reć'?

I: Jeste li doživjeli da ste socijalno isključeni u društvu, školi ili na poslu zbog vaše seksualnosti?

S12: Ne.

I: Jeste li se nekad našli u situaciji koja je rezultirala nasiljem prema vama zbog vaše seksualne orijentacije?

S12: Nikad.

I: Jeste li se nekad osjećali odbačenima?

S12: Aaa više nisan nego jesan.

I: Jeste li ikad bili u vezi ili braku s osobom suprotnog spola?

S12: Jesan.

I: Jeste li trenutno ili ste nekad bili u istospolnoj vezi ili istospolnoj zajednici?

S12: U istospolnoj vezi nekad, sad sam trenutno solo pa nisam ni s jednom ni s drugom stranom (smijeh).

I: Primjećujete li razliku između veze sa suprotnim i istim spolom?

S12: Pa po meni to nema nikakve razlike.

I: Za vas, postoji li razlika između istospolne veze i istospolne zajednice?

S12: Pa mislim da je nema samo šta je ode papir, ode si potpisa papir, a ode živiš bez papira... Sve isto.

I: Što bi za vas predstavljao ulazak u istospolnu zajednicu?

S12: Šta bi mi predstavljalo?

I: Da.

S12: Pa ne znan ako si s tom osobom ono... godinama onda udeš u to s tim da po meni općenito ja sam protiv toga, aa al' ono ako misliš s tom osobom ostvarit budući život i živit još 40 godina s tom osobom, okej zašto ne, ali ovako da bi se razišli nakon par godina, mislim da je suludo uopće ulazit u takvo nešto.

I: Smatrate li da homoseksualne osobe imaju teškoća prilikom sklapanja istospolne zajednice?

S12: Pa mislin da imaju jer smo još uvijek u državi Hrvatskoj koliko god je to ka' legalno ajmo reć', mislin da je to kod nas još uvijek šta se tiče države malo problem.

I: Postoji li diskriminacija prilikom sklapanja istospolne zajednice?

S12: Pa mislin da nije, ne znan, ne znan šta bi ti rekla.

I: Naveli ste da nemate iskustvo sklapanja istospolne zajednice odnosno braka, što mislite kako bi reagirali vaši bližnji, prijatelji i kolege kad biste im rekli da pristupate istoj?

S12: Pa mislim da ne bi reagirali apsolutno nikako ono, na mene su manje više svi navikli, svi znaju da san ja biseksualna osoba i ono, znaju da mogu očekivat sve tako da, više su naučili.

I: Želite li imati dijete ili djecu?

S12: Možda jednog dana, al' trenutno ne.

I: Koji je po vama najbolji način za imati djecu kad govorimo o istospolnim partnerima?

S12: Pa za početak posvajanje jer jako puno dice ima koji nemaju ni roditelje ni skrbnike ni ništa i mislim da je sasvim super stvar dopustit nekome da posvoji tu dicu, nema veze jel' to muško muško, žensko žensko, ali da imaju topli dom i obitelj, a tek onda ako ne želiš posvojiti dte, ić na umjetnu oplodnju.

I: Dotaknuli ste se mog sljedećeg pitanja. Kako gledate na umjetnu oplodnju i anonimne donatore kao što su banke sperme?

S12: Pa ako neko ima zdravstveni problem da ne može imati dte, zašto ne? Ili ako si u mogućnosti ka', istospolna zajednica okej, zašto ne? Ako već želi imati dte.

I: Koliko djece želite imati jednog dana?

S12: Ne znam.

I: Spomenuli ste posvajanje djeteta, imate li vi želju ka tome?

S12: Pa imam želju posvojiti dte, u slučaju da ne budem spremna ikad roditi dte, mislim da ću posvojiti dte.

I: Smatrate li da su homoseksualne osobe jednako sposobne podići dijete odnosno djecu kao i heteroseksualne osobe?

S12: Mislim da su puno sposobnije.

I: Smatrate li da postoje razlike u odrastanju djeteta u istospolnoj i heteroseksualnoj obitelji?

S12: Mislim da ne postoje. Da je sve isto jel' ti u kući stoje dva oca, dvije majke ili mater i otac, bitno je da te ti roditelji vole i bitno je da ti pruže ugodno djetinjstvo, da izrasteš u osobu.

I: Smatrate li da homoseksualni roditelji dijete mogu podučiti svemu čemu bi ga podučili heteroseksualni roditelji?

S12: Mislim da da.

I: Smatrate li da će dijete biti izloženo vršnjačkoj diskriminaciji s obzirom na to da ima istospolne roditelje?

S12: U našem nažalost našem realnom svijetu mislim da oće. I to velikoj diskriminaciji zato što su dica odgajana na način da mrze sve oko sebe i sve što vide na televiziji, sve što vide u kući rade oni tako da je to ogroman problem.

I: Jeste li trenutno zadovoljni svojim životom?

S12: Jesam.

I: Želite li nešto poboljšati?

S12: Aaa... Mislim da trenutno ne, trenutno sve ide onako kako bi trebalo ić, malo po malo.

I: Jeste li ikad živjeli van Republike Hrvatske?

S12: Nisan.

I: Biste li voljeli živjeti u nekoj drugoj stranoj državi?

S12: Ne.

I: Za kraj, smatrate li važnim gay pride?

S12: Aaa... Ne znam šta bi ti rekla, po meni je to općenito sva, svi mimohodi i sve te ludosti po meni je to prevelika glupost. Ja razumim da su svi diskriminirani i da je to sve otišlo na drugačiji način i da puno nasilja postoji po tom pitanju, ali iskreno ja mislim da je gay pride jedna velika glupost. Ako se nemoš izboriti sam za sebe, ne znam štaš postići sa iljadu ljudi oko sebe.

I: Je li vi odlazite na gay pride?

S12: Ne.

I: Eto, to bi bilo sve! Hvala vam na sudjelovanju i lijepi pozdrav.

S12: Hvala.

8. ZAVRŠNI DIO RADA

8.1. Sažetak

Tema ovog diplomskog rada bila je *Život u duginim bojama: stavovi i percepcije homoseksualnih osoba*. Prvi dio rada odnosi se na teorijski dio u kojem se nalaze različiti pojmovi koji su usko vezani uz homoseksualnost. Zatim, objašnjeni su metodološki aspekti rada koji podrazumijevaju predmet istraživanja, cilj, istraživačka pitanja, karakteristike sudionika istraživanja, mjerni instrument te opis postupka provedbe istraživanja.

Za provedbu istraživanja korištena je kvalitativna metodologija odnosno polustrukturirani intervju te metoda snježne grude. Istraživanju je pristupilo dvanaest sugovornika/ca homoseksualne orijentacije. Intervjui su provedeni u razdoblju od siječnja 2021. godine do srpnja iste godine. Razgovori su prikazani u obliku transkripata i mogu se pronaći u poglavlju priloga. Izdvojeni su određeni dijelovi transkripata koji su bili važni kako bi se odgovorilo na postavljena istraživačka pitanja i detaljnije su analizirane su dijelu interpretacija rezultata.

Istraživanjem smo utvrdile kako shvaćanje vlastite homoseksualnosti predstavlja stresno razdoblje života kao i proces *coming out-a* gdje su najzastupljeniji strahovi od reakcije obitelji. Unatoč tome što se homoseksualne osobe promatraju kao marginalizirane i diskriminirane skupine, sugovornici/ce uglavnom nisu imali iskustvo socijalne isključenosti, nasilja i odbačenosti. Imali su iskustvo heteroseksualne i homoseksualne veze, a ulazak u istospolnu zajednicu predstavljao bi im određenu sigurnost. Mišljenja su da postoje pojedine teškoće prilikom sklapanja istospolne zajednice kao i diskriminacija istog. Voljeli bi imati djecu, a kad bi se odlučili na to, posvajanje bi bilo najvjerojatnija opcija. Smatraju kako postoje određene razlike i diskriminacija u odrastanju djeteta i/ili djece s heteroseksualnim i istospolnim partnerima, ali da to stvara društvo. Zadovoljni su svojim životom, a život izvan Republike Hrvatske prakticirao je dio sugovornika/ca koji pretežito imaju pozitivne iskustva s obzirom na to da su boravili u razvijenim europskim državama. Povorke ponosa smatraju bitnima, a na njih odlaze oni/e sugovornici/ce koji/e ju smatraju važnom.

Ključne riječi: *homoseksualnost, coming out, istospolna veza, istospolna zajednica, djeca istospolnih partnera, gay pride*

8.2. Summary

The subject of this diploma was *Life in rainbow colors: attitudes and perceptions of homosexuals*. The beginning of this diploma thesis consists out of the theoretical part which covers different definitions that are closely related to homosexuality. Furthermore, the methodological structure of the research which includes the subject of research, purpose, scientific questions, characteristics of the research participants, the measuring instrument, and the description of the research implementation procedure are explained.

A qualitative methodology, a semi-structured interview, and a snowball method were used to conduct the research. Twelve participants of homosexual orientation joined the research. The interviews have been made between January and the end of July of 2021. The interviews are presented in the form of transcripts and can be found in the appendix. Certain parts of the transcripts were singled out and some parts of result interpretations were analyzed in more detail.

This research has found that understanding one's homosexuality represents a stressful period of life as well as the process of *coming out* where fears of the family's reaction are most prevalent. Although homosexual persons are viewed as marginalized and discriminated groups, the participants generally didn't experience social exclusion, violence, and rejection. They had the experience of heterosexual and homosexual relationships, and entering a same-sex community would give them some security. Opinions are that there are some difficulties in forming a same-sex community as well as discrimination against it. They would like to have children, and if they decided to, adoption would be the most likely option. They believe that there are certain differences and discrimination in the upbringing of a child and/or children with heterosexual and same-sex partners, but that this creates a community. They are satisfied with their lives, and life outside the Republic of Croatia was practiced by some of the participants who mostly have positive experiences, considering that they have lived in developed European countries. Gay pride is considered important, and it's attended by those participants who consider them important.

Keywords: *homosexuality, coming out, same-sex relationship, same-sex community, children of same-sex partners, gay pride*

8.3. Bilješka o autorici

Ines Uvodić, rođena je 13.10.1996. godine u Splitu. Završila je osnovnu školu „Skalice“ u Splitu nakon čega upisuje Turističko-ugostiteljsku školu u Splitu. Preddiplomski studij završila je na Filozofskom fakultetu u Splitu – Odsjek za sociologiju. Diplomski studij jednopredmetne sociologije upisala je 2019. godine na Filozofskom fakultetu u Splitu gdje je trenutno redovna studentica druge godine.

E-mail: iuvodic@ffst.hr; ines.uvodic@gmail.com

OBRAZAC I.P.

IZJAVA O POHRANI ZAVRŠNOG / DIPLOMSKOG RADA U DIGITALNI
REPOZITORIJ FILOZOFSKOG FAKULTETA U SPLITU

STUDENT/ICA	INES UVODIĆ
NASLOV RADA	ŽIVOT U DUGINIM BOJAMA: STAVOVI I PERCEPCIJE HOMOSEKSUALNIH OSOBA
VRSTA RADA	DIPLOMSKI RAD
ZNANSTVENO PODRUČJE	DRUŠTVENE ZNANOSTI
ZNANSTVENO POLJE	SOCIOLOGIJA
MENTOR/ICA (ime, prezime, zvanje)	izv.prof.dr.sc. GORANA BANDALOVIĆ
KOMENTOR/ICA (ime, prezime, zvanje)	izv.prof.dr.sc. ŽORANA ŠULJUG VUČICA
ČLANOVI POVJERENSTVA (ime, prezime, zvanje)	1. ŽORANA ŠULJUG VUČICA, izv. prof.dr.sc. 2. GORANA BANDALOVIĆ, izv. prof. dr.sc. 3. TONI POPOVIĆ, asistent

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/ica predanog završnog/diplomskog rada (zaokružiti odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog rada. Slažem se da taj rad, koji će biti trajno pohranjen u Digitalnom repozitoriju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama *Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju*, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, 131/17), bude (zaokružiti odgovarajuće):

- a.) u otvorenom pristupu
- b.) rad dostupan studentima i djelatnicima Filozofskog fakulteta u Splitu
- c.) rad dostupan široj javnosti, ali nakon proteka 6/12/24 mjeseci (zaokružiti odgovarajući broj mjeseci)

U slučaju potrebe dodatnog ograničavanja pristupa Vašem ocjenskom radu, podnosi se obrazloženi zahtjev nadležnom tijelu u ustanovi.

SPLIT, 15.09.2021.

mjesto, datum

Uvodić Ines

potpis studenta/ice

Obrazac A.Č.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja INES UVODIĆ, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja
magistra/magistrice SOCIOLOGIJE, izjavljujem da je ovaj
diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima
i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija.
Izjavljujem da niti jedan dio diplomskoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da
nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da
nijedan dio ovoga diplomskoga rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj
visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 15. 09. 2021.

Potpis *Uvodic Ines*